

Я. Я. Лапатка

Кароткая
ГРАМАТЫКА
ФІНСКАЙ
МОВЫ

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

Я. Я. Лапатка

Кароткая
ГРАМАТЫКА
ФІНСКАЙ
МОВЫ

Мінск

Выдавец Уладзімір Сіўчыкаў

2017

УДК 811.511.111'36(075)

ББК 81.661.1-2я7

Л24

Серыя заснавана ў 2008 годзе

Tämä teos on saanut tukea Suomen tietokirjailijat ry:ltä.
Выданне ажыццёўлена пры падтрымцы Фінскага таварыства
аўтараў навуковых твораў

Аўтар выказвае падзяку за дапамогу ў падрыхтоўцы кнігі
Дарыне Каравай
Tekijä kiittää DARYNA KARAVAITA avusta työssään

Ляпатка, Я.

Л 24 Кароткая граматыка фінскай мовы / Я. Ляпатка. — Мінск : Выдавец Уладзімір Сіўчыкаў, 2017. — 160 с. : — (Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»).

ISBN 978-985-7030-30-9

Асновай гэтага дапаможніка паслужыў аўтарскі ўласны досвед. Тут сабраныя і растлумачаныя на мностве прыкладаў базавыя з'явы фінскай граматыкі. Усе прыклады ўзятыя з фінскіх крыніц, і паралельна з імі даецца пераклад на беларускую мову. Дапаможнік паспрыяе тым, хто вывучае фінскую мову як самастойна, так і з выкладчыкам.

Выданне адрасуецца ўсім, хто цікавіцца фінскай і іншымі еўрапейскімі мовамі, гісторыяй і культурай.

УДК 811.511.111'36(075)

ББК 81.661.1-2я7

ISBN 978-985-7030-30-9

© Ляпатка Я. Я., 2017

© Афармленне.

Выдавец Уладзімір Сіўчыкаў, 2017

АД АЎТАРА ТЕКИЈАН ЕСІРУНЕ

Напэўна, не памылюся, калі скажу, што ўсе — і пачаткоўцы, і тыя, што асвойваюць не першы падручнік фінскай мовы, — ужо ўцямілі, што фінская мова ніякая не радня ніводнай з індаеўрапейскіх моў. І гэта робіць яе вывучэнне яшчэ болей цяжкім. І вось мы блукаем у пушчах разнастайных дзеяслоўных формаў, блытаемся ў хмызняках склонаў і выключэнняў, памінаючы «добрым словам» і фінскую мову, і аўтараў падручнікаў, і нават самога сябе за — ласкава скажам — няздольнасць да замежных моў.

Асабліва шмат чаго «добрага» можна пачуць аб граматыцы ад тых, што вывучаюць мову па падручніку для самавукаў, без дапамогі выкладчыкаў. «Ну й навошта мне ведаць назвы ўсіх гэтых умоўных-дзеяслоўных!» — усклікае замардаваны граматыкай студыёзус. І ён мае рацыю. Ведаць назвы ўсіх 15 (16) фінскіх склонаў зусім неабавязкова. Па большасці іх не ведаюць нават самі фіны.

Аднак і пазбегнуць вывучэння граматыкі нельга. Як нельга атрымаць правы кіроўцы аўтамабіля, не ведаючы правілаў дарожнага руху. А граматыка — гэта і ёсць тыя самыя правілы руху, якія вядуць нас па дарогах чужой нам мовы. І як вадзіцелю неабавязкова ведаць афіцыйную назву кожнага знака і яго паходжанне, так і нам неабавязкова ведаць назвы ўсіх склонаў, дзеяслоўных формаў ды іншае. Кіроўца павінен ведаць, што азначае той або іншы знак, на што ён указвае, што забараняе, што дазваляе. Так і ў мове — важней за ўсё ведаць, што азначае тая або іншая форма дзеяслова, на што ўказвае канчатак назоўніка. Тады вы зможаце зразумець, што кажа ваш суразмоўнік, зможаце выказацца так, каб вас лёгка зразумелі. А назвы склонаў ды іншых граматычных з'яваў — калі не зацыклівацца на іх завучванні — толькі дапамогуць нам сістэматызаваць свае веды.

Асновай гэтага дапаможніка паслужыў мой уласны досвед. Я ўпарта змагаўся з рознымі падручнікамі, але сістэматызаваць немалыя ўжо веды змог толькі, калі скончыў пяцісеместравыя курсы фінскай мовы ў Хельсінкскім універсітэце, куды, пасля адпа-

ведных строгіх іспытаў, паступіў адразу на пяты ўзровень. Потым удасканалваў веды, працуючы ў бюро перакладаў і ва ўніверсітэце, перакладаючы на беларускую і рускую мовы фінскую мастацкую і гістарычную літаратуру. І ўвесь час я рабіў нататкі, якія дапамагалі мне ў працы. Так з'явіўся гэты дапаможнік. Тут сабраныя і растлумачаныя на мностве прыкладаў базавыя з'явы фінскай граматыкі. Усе прыклады ўзятыя толькі з фінскіх крыніц, і паралельна з імі даецца пераклад на беларускую мову. Фінска-беларускія адпаведнікі выдзеленыя і лёгка распазнаюцца. Але прашу мець на ўвазе, што гэта не падручнік фінскай мовы, а даведачны дапаможнік. Думаю, што — прабачце за кламбур — ён дапаможа тым, хто вывучае фінскую мову як самастойна, так і з выкладчыкам.

ФАНЕТЫКА FONEТІІККА

АЛФАВІТ АААККОSET

Фінская мова карыстаецца лацінскай пісменнасцю. Алфавіт фінскай мовы складаецца з 31 літары.

На пісьме кожнаму гуку адпавядае заўсёды адна і тая ж літара. Ніжэй прыводзіцца параўнальная табліца фінскага алфавіта. Але трэба памятаць, што прыклады вымаўлення могуць быць вельмі прыблізнымі. Літары **Bb, Cc, Ff, Qq, Ww, Xx, Zz** ужываюцца толькі ў запазычаных словах.

Фінскія літары	Адпаведнасць	Вымаўленне і прыклады
Aa	a	Амаль як беларускае a
Bb	b	Больш прыглушана, чым беларускае б , бліжэй да п
Cc	cэ	Як беларускае с перад e, i, э і як беларускае к у астатніх выпадках
Dd	д	Крыху больш прыглушана, чым беларускае д
Ee	э	Блізка да беларускага э
Ff	ф	Як беларускае ф , толькі ў запазычаннях
Gg		Адпаведніка ў беларускай мове няма, насавы гук пасля н
Hh	х	Больш лёгкае, чым беларускае х
Ii	i	Як беларускае i
Jj	й	Ётавы гук перад галоснымі
Kk	к	Амаль як беларускае к
Ll	л	Прамаўляецца як нешта сярэдняе паміж беларускім цвёрдым і мяккім л , але бліжэй да цвёрдага

Mm	м	Як беларускае м
Nn	н	Як беларускае н , перад g і k як насавы гук
Oo	о	Як беларускае о , толькі ніколі не рэдуцыруецца
Pp	п	Блізка да беларускага п
Qq		Толькі ў запазычаннях
Rr	р	Часам болей раскацістае, чым беларускае р
Ss	с	Крыху болей шапялявы гук, чым беларускае с , але без пераходу ў ш
Tt	т	Амаль як беларускае т
Uu	у	Як беларускае у
Vv	в	Блізка да беларускага в
Yy	—	Далёкае падабенства да ю ў слове люлька
Ää	—	Падобна да беларускага я ў слове лялька
Öö	—	Падобна да беларускага ё ў слове лёгка

Прыведзеныя тут адпаведнікі гукаў, вядома ж, вельмі прыблізныя. Галосныя **а, о, u** вымаўляюцца больш глыбока, чым адпаведныя беларускія гукі. Рэдукцыя галосных адсутнічае ў любых пазіцыях. Зычныя гукі вымаўляюцца болей цвёрда, чым адпаведныя мяккія гукі беларускай мовы. Прыдыханне (аспірацыя) таксама адсутнічае. Усе галосныя гукі фінскай мовы могуць быць кароткімі і даўгімі. Зычныя гукі таксама адрозніваюцца па даўжыні, але даўгімі могуць быць не ўсе.

Даўгімі не бываюць гукі **d, h, j, v**. Апрача таго, гук **d** сустракаецца толькі паміж галоснымі і пасля **h**, напрыклад: **sade, tehdä, lehden**.

Кароткія гукі ў фінскай мове азначаюцца на пісьме адной літарай, а даўгія — дзвюма: saari, totta. У якасці паміж кароткімі і даўгімі гукамі няма ніякай розніцы, а толькі адрозненне ў колькасці, што маесэнсавое значэнне: **tuli — tuuli — tulli** (агонь — вецер — мытня); **kato — kaato — katto** (страта — награвашчванне — столь, дах).

У фінскай мове ёсць 16 найболей ужывальных дыфтонгаў, якія можна падзяліць на чатыры групы.

Усе галосныя могуць утвараць дыфтонгі:

– на **i**: **-ai, -äi, -oi, -öi, -ui, -yi, -ei**;

–на u: **-au, -eu, -iu, -ou**;

–на y: **-äy, öy**;

Іншыя: **-ie, -uo, -yö**.

Першая група дыфтонгаў можа сустракацца ў любым складзе слова, а тры апошнія — толькі на пачатку слова.

Шыпячыя гукі кшталту **ж, ч, ш, дж** у фінскай мове адсутнічаюць. Адсутнічае і аэванчэнне глухіх зычных перад звонкімі.

СКЛАДЫ І НАЦІСК TAVUT JA PAINO

Словы, а значыць і склады, у фінскай мове могуць пачынацца толькі з адной зычнай: *hattu* (капялюш), *kaunis* (прыгожы). У некаторых запазычаных словах сустракаецца два зычных на пачатку слова, але па большасці запазычанні адаптаваныя пад фінскія правілы вымаўлення: *grafiitti*, *professori*, але *rakuuna* (драгун), *risti* (крыж).

У словах падзел складоў праходзіць паміж кампанентамі такіх слоў: *ve|ron||mak|sa|ja* (падаткаплацельшчык), *pas|sin||tar|kas|tus* (праверка пашпартаў).

Калі зычны стаіць паміж дзвюма галоснымі, ён належыць да наступнага складу: *ka|tu* (вуліца), *va|sa|ra* (молат).

Даўгія галосныя і дыфтонгі ствараюць адзін склад і дзяліцца не могуць: *aa|mi* (ранак), *röy|tä* (стол).

Дзве галосныя, якія стаяць побач не ўтвараючы дыфтонга, дзеляцца на два склады: *kor|ke|a* (высокі), *kau|ne|us* (прыгажосць).

Склады, якія заканчваюцца на галосныя гукі, называюцца адкрытымі, а тыя склады, якія заканчваюцца на зычныя, называюцца закрытымі.

Перанос робіцца ў адпаведнасці з падзелам на склады, але гэтак жа, як і ў беларускай мове, адна літара не пераносіцца і не пакідаецца на папярэднім радку, нягледзячы на тое, што можа ўтвараць склад: нельга перанесці *take-a*, трэба пераносіць — *ta-kea* (салодкі).

Націск у фінскай мове трохступенны, і ў залежнасці ад пазіцыі ў слове склад можа несці на сабе галоўны націск, другасны націск або быць зусім ненаціскным. Галоўны націск у фінскай мове заўсёды падае на першы склад (фанетычнае абазначэнне «.» (кропка)), другі склад застаецца ненаціскным, а далей кожны няцотны склад нясе другасны націск (фанетычны знак «:» (двукроп'е)), цотны ж застаец-

ца ненаціскным. Апошні склад заўсёды ненаціскны: sa|no|mat:|ta (не прамаўляючы ні слова).

У складаных словах кожны кампанент утварае націск самастойна, але на першы склад першага кампанента націск заўсёды крыху больш моцны.

ІНТАНАЦЫЯ INTONAATIO

Інтанацыя фінскага апавядальнага сказа роўная або нават крыху спадае ў канцы сказа. Інтанацыя пыталнага і загаднага сказа моцна спадае ў канцы.

ГАРМОНІЯ ГАЛОСНЫХ VOKAALISOINTU

У простым фінскім слове не могуць прысутнічаць адначасова галосныя задняга раду **a, o, u** і галосныя пярэдняга раду **ä, ö, y**. Гэтая фанетычная з'ява называецца гармоніяй галосных.

Галосныя **e, i** з'яўляюцца нейтральнымі і могуць сустракацца як з **a, o, u**, так і з **ä, ö, y**.

Калі ў аснове ці ў карані слова маецца адна з галосных задняга рада (**a, o, u**), дык і ў суфіксах і канчатках павінны быць толькі галосныя задняга рада і наадварот: pelto — pellolla — pelloilta (поле — на полі — ад поля); metsä — metsässä — metsästä (лес — у лесе — з лесу).

Калі ж у аснове або карані слова сустракаюцца толькі галосныя **e, i**, то ў суфіксах і канчатках павінны стаяць галосныя пярэдняга раду **ä, ö, y**: meri — meressä — mereltä (мора — у моры — ад мора); vesi — vedessä — vettä (вада — у вадзе — крыху вады).

Часткі складаных слоў зберагаюць сваю ўласную гармонію, незалежна ад другой: aamu|päivä — aamu|päivällä (ранне — уранні); rauta|tie — rauta|tiellä (чыгунка — на чыгунцы).

Парушэнне закона гармоніі галосных назіраецца звычайна ў тэрміналагічных запазычаннях: psykologia, analyysi. Парушэнне гэтага закону можна назіраць і ў гарадскім слэнгу Хельсінкаў: Sörkka ад Sörnäinen (назва гарадскога раёна Хельсінкаў), fyrkka (грошы, бабкі).

ЧАРГАВАННЕ ЗЫЧНЫХ KONSONANTTIVAINTELU

Характэрная фанетычная з’ява ў фінскай мове — гэта чаргаванне зычных. Сутнасць гэтай з’явы заключаецца ў тым, што зычныя **k**, **p**, **t** у апошнім складзе асновы пры змене формаў гэтага слова могуць чаргавацца з іншымі гукамі або зусім выпадаюць. У адных формах слова захоўваецца першапачатковае гучанне — гэта моцная ступень, у другіх жа адбываецца аслабленне — слабая ступень. Такое чаргаванне характэрнае як для імёнаў, так і для дзеясловаў.

Моцная ступень звычайна прысутнічае:

1. на пачатку адкрытых складоў: ukko (дзед), katto (столь, дах);
2. на пачатку закрытых складоў з даўгім галосным: asukas — asukkaat (жыхар — жыхары), saaras — saarraat (бот — боты);
3. заўсёды, калі склад закрываецца прыналежным суфіксам: ukkomme (**наш** дзядуля), serpäpne (**ваш** каваль).

Слабая ступень звычайна бывае на пачатку закрытых складоў з кароткім галосным або дыфтонгам (ukko — ukon, Jukka — Jukan).

Праілюстраваць чаргаванне зычных можна наступнай табліцай:

Зычныя Konsonantit		Прыклады Esimerkit	Заўвагі Huomautukset
Моцная ступень Vahva aste	Слабая ступень Heikko aste		
kk	k	palkka — palkan hakata — hakkaan	
pp	p	lamppu — lampun pappi — papin	
tt	t	katto — katon ottaa — otan	
k	выпадзенне	jalka — jalan lukea — luen	
k	v	puku — puvun luku — luvun	Паміж галоснымі u, y

k	j	puhjeta — puhkeaa aika — ajan	к чаргуецца з ј у злучэннях hk, lk, rk , калі пасля іх у аснове ідзе е
p	v	leipä — leivän halpa — halvan	Паміж галоснымі і пасля l, r
t	d	katu — kadun lahti — lahden	Паміж галоснымі і пасля h
nk	ng	lanka — langan aurinko — aurion	
mp	mm	kampi — kammen sampi — sammen	
lt	ll	ilta — illan aalto — aallon	
nt	nn	ranta — rannan antaa — annan	
rt	rr	parta — parran virta — virran	

У назоўным склоне слабая ступень можа быць нават тады, калі апошні склад адкрыты: ote — otteet, vaate — vaatteet.

Калі аснова слова ў адзіночным ліку заканчваецца на даўгі галосны (як напрыклад hampaa- ад hammas, ottee- ад ote), у аснове множнага ліку і ў найвышэйшай ступені параўнання прыметнікаў даўгі галосны ператвараецца ў дыфтонг на **-i-**. У такім выпадку заўсёды будзе ўжывацца моцная ступень, і пры закрытым і пры адкрытым складзе (hampailla, hampaita).

Не адбываецца чаргавання ў такіх злучэннях, як **sk** (käsky — käskyn (загад — загаду), **sp** (piisra — piispan (біскуп — біскупа)), **st** (lastu — lastun (лучына — лучыны)). Злучэнне **hk** чаргуецца толькі часткова: nahka — nahän (скура — скуру), uhka — uhan (пагроз — пагрозы), але ў словах pihka — pihkan (смала — смалы), ruuhka — ruuhkan (муфта — муфтф), ruuhka — ruuhkan (затоп — затопу), sähkö — sähköön (электрычнасць — электрычнасці) чаргавання не бывае ніколі.

МАРФАЛОГІЯ MORFOLOGIA

У фінскай мове маецца дзевяць часцін мовы: назоўнік, прыметнік, лічэбнік, дзеяслоў, прыслоўе, прыназоўнік і постназоўнік, злучнік, выклічнік. Апрача таго, маецца яшчэ шэраг узмацняльных часціц, якія пішуцца злітна з тымі словамі, да якіх яны адносяцца.

Словаўтварэнне ў фінскай мове адбываецца двума спосабамі: словаскладаннем, калі два самастойныя простыя словы ўтвараюць трэцяе складанае слова, і словаўтварэннем пры дапамозе суфіксаў. Словаўтварэнне з дапамогай прыставак (прэфіксацыя) у фінскай мове практычна адсутнічае. Граматычны род таксама адсутнічае.

СКЛАНЕННЕ TAIVUTUS

У фінскай мове маецца 15 склонаў. Часам за самастойны склон лічаць аказатыў II. Але ў гэтым нарысе мы будзем трымацца таго, што аказатыў II толькі варыянт вінавальнага склону. Канчаткі склонаў адзіночнага і множнага ліку з'яўляюцца агульнымі для ўсіх скланяльных часцін мовы, апрача аказатыву асабовых займеннікаў. Правапіс канчаткаў адбываецца ў адпаведнасці з законам гармоніі галосных: laiva-lla (на караблі), tyhjä-ssä huonee-ssa (у пустым пакоі). Ніжэй даецца табліца з назвамі склонаў і канчаткамі ў адзіночным і множным ліку. У якасці прыкладу скланяюцца назоўнікі poika (хлопец, сын) і käsi (рука):

Склоны Sijamuodot	Канчаткі Päätteet	Прыклады Esimerkit	
		Адзіночны лік Yksikkö	Множны лік Monikko
1. Намінатыў	-	poika, käsi	pojat, käsi
2. Партытыў	-a, -ä; -ta, -tä	poikaa, kättä	poikia, käsiä
3. Генетыў	-n, -en, -in, -den, -tten, -ten	pojan, käden	poikien(poikain), käisien (kätten)

4. Акузатыў I II	-	pojan, käden poika, käsi	pojat, kädet -- --
5. Инесіў	-ssa, ssä	pojassa, kädessä	pojissa, käsissä
6. Элатыў	-sta, stä	pojasta, kädestä	pojista, käsistä
7. Ллатыў	Падоўжанне канчаткавай галоснай + n -hVn -seen -siin	poikaan, käteen, Petroskoi hin huoneeseen	poikiin, käsiin, kauppoi hin huoneesiin
8. Адэсіў	-ll, -llä	pojalla, kädellä	pojilla, käsillä
9. Аблатыў	-lta, -ltä	pojalta, kadelta	pojiltä, käsiltä
10. Алатыў	-lle	pojalle, kädelle	pojille, käsille
11. Эсіў	-na, -nä	poikana, kätenä	poikina, käsinä
12. Транслатыў	-ksi	pojaksi, kädeksi	pojiksi, käsiksi
13. Абесіў	-tta, ttä	pojatta, kädettä	pojitta, käsittä
14. Камітатыў	-ne + суфікс прыналеж- насці	-	poikinensa, käsinensä
15. Инструктыў	-n	kahden käden	omin silmin

АСНОВЫ VARTALOT

Формы склонаў утвараюцца шляхам далучэння адпаведных канчаткаў да асновы слова. Галоўным момантам для ўтварэння склонавых формаў з'яўляецца аснова слова. Усе словы ў фінскай мове падзяляюцца на аднаасноўныя і дзвюхасноўныя. Да аднаасноўных словаў адносяцца тыя словы, што маюць толькі адну галосную аснову. Адпаведна, словы, якія маюць апрача галоснай яшчэ і зычную аснову, адносяцца да дзвюхасноўных слоў.

Аднаасноўнымі (yksivartaloiset) з'яўляюцца словы, якія ў назоўным склоне адзіночнага ліку маюць канчаткі на кароткія галосныя **-a**, **-o**, **-u**, **-y**, **-ä**, **-ö**, на доўгія галосныя і дыфтонгі, большасць шматскладовых словаў і некаторыя двухскладовыя словы на **-i**, напры-

клад: *rauha* (мір), *talo* (дом), *lintu* (птушка), *kylä* (вёска), *kömpelö* (нязграбны).

Некаторыя двухскладовыя словы з канчаткам **-i** з'яўляюцца выключэннем і маюць галосную аснову на **-e-**, напрыклад: *järvi* — *järven* (возера); *sormi* — *sormen* (палец, пальца рукі).

Да дзвюхасноўных (*kaksivartaloiset*) адносяцца тыя словы, якія ў назоўным склоне заканчваюцца на зычны гук, на кароткі галосны **-e** і некаторыя двухскладовыя словы тыпу *meri* — *mere-* (мора); *lumi* — *lun-* (снег).

Галосная аснова (*vokaalivartalo*) дзвюхасноўных словаў, якія заканчваюцца ў назоўным склоне на кароткі галосны **-e**, мае канчаток **-ee**: *katse* — *katsee-* (пазірк); *vaate* — *vaattee-* (вопратка).

Словы з канчаткам у назоўным склоне на **-nen** маюць галосную аснову на **-se**: *nainen* — *naise-* (жанчына); *hevonen* — *hevose-* (конь).

Зычная аснова (*konsonanttivartalo*) гэтых словаў заканчваецца адпаведна на **-s-**: *nainen* — *nais-* (жанчына); *hevonen* — *hevos-* (конь).

Словы, якія ў назоўным склоне адзіночнага ліку заканчваюцца на **-l**, **-r**, **-n**, утвараюць галосную аснову далучэннем канчатка **-e**, і ў выніку маюць такі выгляд: *askel* — *askele-* (крок); *tytär* — *tyttäre-* (дачка). У такіх словах, як *avain* (ключ) і *sydän* (сэрца), **-n** ва ўскосных склонах замяняецца на **-m**: *avaime-*, *sydäme-*.

Зычная аснова гэтых слоў па большасці супадае з назоўным склонам адзіночнага ліку.

Прыметнікі з адмоўнымі суфіксамі **-ton**, **-tön** пры ўтварэнні галоснай асновы змяняюць гэтыя канчаткі на суфіксы **-ttoma-**, **-ttömä-**: *työtön* — *työttömä-* (беспрацоўны); *mahdoton* — *mahdottomä-* (немагчымы).

Дзеепрыметнікі на **-nut**, **-nyt**, **-llut** могуць ужывацца і ў якасці прыметнікаў і назоўнікаў. Яны маюць значна больш шырокі ўжытак у фінскай мове, чым у беларускай. Пры ўтварэнні ўскосных склонаў яны маюць галосную аснову на **-nee**, **-lee**: *lukenut* — *lukenee-* (прачытаны); *väsynyt* — *väsynnee-* (стомлены); *kuollut* — *kuolllee-* (памерлы, нябожчык).

У дзвюхасноўных словах, якія складаюцца з двух складоў і маюць канчатак у назоўным склоне адзіночнага ліку **-i**, галосная аснова будзе на **-e**, напрыклад: *saari* — *saare-* (выспа); *kieli* — *kiele-* (язык, мова); *lumi* — *lume-* (снег); *liemi* — *lieme-* (булён).

Зычная аснова гэтых слоў будзе ўтварацца шляхам ліквідацыі канчатку **-i**: saari — saar-; kieli — kiel-. Слова на **-mi** мяняюць гэты канчатак на суфікс **-n**: lumi — lun; liemi — lien-.

Словы з канчаткам на **-si**, перад якім ідзе яшчэ які-небудзь галосны гук, змяняюць у галоснай аснове канчатак **-si** на **-te**, **-de**: vesi — vete — vede- (вада); käsi — käte — käde- (рука). Калі ж перад **-si** стаіць якая-небудзь іншая зычная, тады галосная аснова ўтвараецца пераходам **-e ü -i**: lapsi — lapse- (дзіця). Слова накшталт kaksi ўтвараюць галосную аснову на **-te**, **-de**: kaksi — kahte — kahde- (два); yksi — yhte — yhde- (адзін).

Зычная аснова двухскладовых словаў з канчаткам на **-si**, перад якім ідзе галосная або зычныя **-l**, **-n**, **-r**, заканчваецца на **-t**: veti — vet- (вада); käsi — kät- (рука). Слова накшталт kaksi ўтвараюць зычную аснову на **-h**: kaksi — kah- (два); yksi — yh- (адзін).

Назоўнікі, якія ў намінатыве заканчваюцца на **-us**, **-ys**, складаюць дзве групы па ўтварэнні галосных асноў, прычым назоўнікі, утвораныя ад імёнаў, маюць галосную аснову на **-ude**, **-ute**, **-yde**, **-yte**, напрыклад: ahtaus — ahtaute — ahtaude- (цесната); viileys — viileyte — viileyde- (прахалода).

Назоўнікі гэтага тыпу маюць зычную аснову на **-ud**, **-ut**, **-yd**, **-yt**.

Назоўнікі з канчаткамі **-us**, **-ys**, утвораныя ад дзеясловаў, маюць галосную аснову, якая ўтвараецца простаю заменай канчатковага **-s** на канчатак **-kse**: vastaus — vastaukse- (адказ); kysymys — kysymykse- (пытанне).

Зычная аснова такіх назоўнікаў утвараецца адпаведна.

Словы з канчаткамі на **-as**, **-äs**, **-es**, **-is**, **-os**, **-ös** утвараюць галосную аснову або падоўжаннем канчатковай галоснай: asiakas — asiakkaa- (жыхар); keihäs — keihää- (дзіда); або далучэннем канчатка **-kse**: aidas — aidakse- (жардзіна для плоту); rikos — rikokse- (злачынства).

Гэткім жа чынам утвараюць аснову словы з канчаткам на **-at**, **-ät**: kevät — kevää- (вясна); слова mies (мужчына) мае такі выгляд: mies — miehe-.

Зычная аснова звычайна выступае ў партытыве адзіночнага ліку і ў генетыве множнага ліку: sydäntä (сэрца, *парт.*), työläistä (рабочага, *парт.*); sydänten (сэрцаў, *ген.*), työläisten (рабочых, *ген.*)

Аснова множнага ліку Monikon alivartalo

Аснова адзіночнага ліку, называецца лексічнай асновай (sanan-vartalo).

Monikon alivartalo — аснова множнага ліку, перакладаецца як падаснова множнага ліку.

Аснова множнага ліку заўсёды галосная і ўтвараецца ад галоснай асновы адзіночнага ліку шляхам далучэння да яе паказальніка множнага ліку **-i-**: silmä — silmi- (вока); sana — sanoi- (слова). Затым да галоснай асновы далучаюцца канчаткі ўскосных склонаў.

Некаторыя шматскладовыя назоўнікі з канчаткамі на **-a**, **-ä** могуць мець па дзве асновы множнага ліку на **-oi**, **-öi** або **-i**: omena — omenoissa або omenissa (яблык — у яблыках); peruna — perunoissa (бульба — у бульбінах).

Звычайна аснову множнага ліку на **-oi**, **-öi** маюць трохскладовыя назоўнікі з лексічнай асновай на **-la**, **-na**, **-ra**, **-lä**, **-nä**, **-rä**: kukkula — kukuloissa (пагоркі — у пагорках); pähkinä — pähkinöissä (арэх — у арэхах). Аднак у прыметнікаў з тымі ж паказальнікамі лексічнай асновы часцей за ўсё аснова множнага ліку бывае на **-i-**: ankara — ankarin (жорсткі — жорсткіх); katkera — katkerin (горкі — горкіх). Назоўнікі з лексічнай асновай на **-ija**, **-ijä**: kuuliija — kuulijoilla (слухач — у слухачоў), hurriija — hurriijällä (той, хто скача, скакун — у скакуноў).

Аснову множнага ліку на **-i-** маюць:

- назоўнікі з лексічнай асновай на **-ja**, **-jä**: laulaja — laulajilla (спявак — у спевакоў); kääntäjä — kääntäjillä (перакладчык — у перакладчыкаў);
- назоўнікі з лексічнай асновай на **-ma**, **-mä**, **-va**, **-vä**: pikama — pikamissa (пазванок — у пазванках); orava — oravilla (вавёрка — у вавёрач);
- назоўнікі pataljoona — pataljoonia (батальён); divisioona — divisioonia (дывізія); kolonna — kolonna (калона). Формы pataljooneja, divisiooneja, kolonneja з'яўляюцца няправільнымі.

СКЛОНЫ SIJAMUODOT

Увага! У гэтым раздзеле побач з агульналінгвістычнымі назвамі склонаў прыводзяцца ў дужках і ўласна фінскія назвы, хоць яны цяпер і малаўжывальныя.
У непасрэдным перакладзе яны па большасці супадаюць з беларускімі назвамі.

Граматычныя склоны

Намінатыў Nominatiivi (nimentö)

Nominatiivi (nimentö) — намінатыў — назоўны склон у адзіночным ліку не мае адмысловага канчатка, а ў множным ліку ўтвараецца шляхам далучэння канчатка **-t** да галоснай асновы адзіночнага ліку: рш — ruut; kokous — kokoukset.

Адказвае на пытанні:

хто?, што?, які?

kuka?, mikä?, millainen? у адзіночным ліку і

ketkä?, mitkä?, millaiset? у множным ліку

Намінатыў ужываецца:

1. у якасці дзейніка: ruu on korkea (дрэва высокае); oppilaat ovat koulussa (вучні (знаходзяцца) у школе);

2. у якасці зваротка: Pirjo, anna minulle kirja (Пір'ё, дай мне кнігу); Hei, kaveri, tule tänne! (Гэй, прыяцель, хадзі сюды!);

3. у якасці акалічнасці часу з займеннікам joka — кожны: Oppilaat käyvät koulussa **joka päivä** (Вучні ходзяць у школу **кожны дзень**); Hän käy kirjastossa **joka viikko** (Ён бывае ў бібліятэцы **кожны тыдзень**);

4. у якасці часткі складанага іменнага выказніка: Hän on lentäjä (ён лётчык); Jukka ja Pekka ovat veljekset (Юкка і Пекка браты);

5. у якасці прыдатка пры азначэнні звання, тытула, прафесіі і г. д. Прыдатак у фінскай мове не скланяецца і заўсёды застаецца ў назоўным склоне: Sain käskyn kapteeni Hämäläiseltä (Я атрымаў загад

ад капітана Хямяляйна); Hän kertoi tästä insinööri Mäkiselle (Ён расказаў аб тым інжынеру Мякінену);

б. у канструкцыях з так званым абсалютным намінатывам: Hän tuli vastaan **ase** kädessä (Ён выйшаў насустрач **са зброяй** у руках).

Партытыў Partitiivi (osanto)

Partitiivi (osanto) — партытыў — частковы склон у адзіночным і ў множным ліку мае тры канчаткі:

-a, -ä, kaksi poikaa ja kaksi tyttöä (двое хлопцаў і дзве дзяўчыны)

-ta, -tä, paljon raskasta työtä (шмат цяжкой працы)

-tta, -ttä kolme huonetta ja kaksi perhettä (тры пакоі і дзве сям'і)

Адказвае на пытанні:

каго?, чаго?, якога?, якіх?, колькі?, як шмат?

ketä?, mitä?, millaista?, kuinka monta? у адзіночным ліку

keitä?, mitkä?, millaisia?, kuinka paljon? у множным ліку

Утварэнне партытыва адзіночнага ліку

Канчаток **-a, -ä** маюць словы з асновай на кароткі галосны:

tyttö (дзяўчына) (tyttö-) tyttöä

talo (дом) (talo) taloa

Пры чаргаванні зычных **k, p, t** захоўваецца моцная ступень:

poika poja- poikaa

kuppi kupi- kuppia

Калі ў назоўным склоне слова заканчваецца на **-i**, тады ў партытыўце перад канчаткам **-a, -ä** ідзе асноўная літара **-e-**:

joki (рака) joe- jokea

tähti (зорка) tähde- tähteä

Канчаткі **-ta, -tä** маюць словы, якія заканчваюцца на:

а) даўгі галосны або на два галосных:

museo (музей) viisi museota (пяць музеяў)

työ (праца) tehdä työtä (рабіць працу)

tie (дарога) tietä pitkin (уздоўж дарогі)

б) слова, які заканчваюцца на зычны або маюць зычную аснову:
 rakennus (будынак) neljä rakennusta (чатыры будынкі)
 työtön (беспрацоўны) 3 tuhatta työtöntä (тры тысячы беспрацоўных)

в) слова з асновай тыпу **nainen** — **naise-** — **naista**:

Назоўны склон	Аснова	Партытыў
ihminen (чалавек)	ihmise-	10 ihmistä (дзесяць чалавек)

г) слова з асновай тыпу **kieli** — **kiele-** — **kieltä**

Назоўны склон	Аснова	Партытыў
pieni (маленькі)	piene	pientä
suuri (вялікі)	suure-	suurta

Але:

Назоўны склон	Аснова	Партытыў
lapsi (дзіця)	lapse-	lasta
veitsi (нож)	veise-	veistä
lumi (снег)	lume-	lunta

д) слова тыпу **uusi**:

новы	год	месяц	рука	вада	вокладка
uusi	vuosi	kuukausi	käsi	vesi	kansi
uut-ta	vuot-ta	kuukat-ta	kättä	vet-tä	kant-ta

е) слова тыпу **totuus**:

ісціна	літаратура	паэзія	сяброўства
totuus	kirjallisuus	runous	ystävyyt
totuut-ta	kirjallisuut-ta	runout-ta	ystävyyt-tä

ё) слова тыпу **kolmas**, парадакавыя лічэбнікі:

трэці	чацвёрты	пяты	шосты	сёмы
kolmas	neljäs	viides	kuudes	seitsemäs
kolmat-ta	neljät-tä	viidet-tä	kuudet-ta	seitsemät-tä

Канчаткі **-tta**, **-ttä** ў адзіночным ліку маюць словы з канчаткам **-e** ў назоўным склоне:

Huone (пакой)	huonet-ta tai huonetta
kirje (ліст, аркуш)	kirjet-tä
vaate (вопратка)	vaatet-ta
perhe (сям'я)	perhet-tä

Выключэнні: kolme-a, itse-ä, nukke-a, Ville-ä, Roope-a.

Утварэнне партытыва множнага ліку

У множным ліку канчаткі партытыву дадаюцца да моцнай ступені асновы множнага ліку.

Канчаткі **-a, -ä** маюць:

а) словы з галоснай асновай ускосных склонаў множнага ліку з паказальнікам множнага ліку **-i-**: tupa — tupia (хата), (аснова мн. л. tuvi-, tupi-); metsä — metsiä (лес) (аснова мн. л. metsi-);

б) словы тыпу **nainen**: punainen — punaisia (чырвоны — чырвоныя), valkovenäläinen — valkovenäläisiä (беларус — беларусы);

в) словы з двух складоў, прычым паказальнік множнага ліку **-i-** пасля кароткіх **o, ö, u, y, e** пераходзіць у **-j-**: röllö — röllöjä (сава — совы); koulu — kouluja (школа — школы).

Увага! Пры ўтварэнні партытыву множнага ліку канчатак **-a** ў двухскладовых словах пераходзіць у **-o-**: tapa — tapoja (звычай — звычай); raha — rahoja (дрэнны — дрэнныя).

Канчаткі **-ta, -tä** маюць словы, у якіх асновы множнага ліку ва ўскосных склонах заканчваюцца на дыфтонг у выніку зліцця асновы з паказальнікам множнага ліку **-i**, калі:

а) даўгі галосны асновы адзіночнага ліку скарачаецца і атрымліваецца дыфтонг: maa — maita (краіна — краіны); huone — huoneita (пакой — пакой);

б) першая галосная дыфтонга адзіночнага ліку перад **-i** выпадае: suo — soita (балота — балоты); tie — teitä (дарога — дарогі);

в) -i дадаецца да спалучэння галосных у аснове адзіночнага ліку: *valtio* — *valtioita* (дзяржава — дзяржавы); *korkea* — *korkeita* (высокі — высокія).

Партытыў ужываецца:

1) у якасці дзейніка, калі мае сваё асноўнае значэнне частковасці, а не ўсяго цэлага, напрыклад: *maitoa on lasissa* (малако (знаходзіцца) у шклянцы). У дадзеным выпадку гэта азначае, што ў шклянцы не ўсё малако, якое маецца ў хаце, а толькі яго нейкая частка. Калі б дзейнік быў у намінатыве: *maito on lasissa*, дык гэта азначала б, што ў шклянцы знаходзіцца ўсё малако, якое ёсць у наяўнасці.

Калі дзейнік выражаецца партытывам, выказнік заўсёды стаіць у адзіночным ліку. Партытыў можа быць дзейнікам толькі пры пераходных дзеясловах. Пры пераходных дзеясловах ужываецца назоўны склон дзейніка, незалежна ад частковасці.

2) у якасці прамога дапаўнення, калі маецца на ўвазе, што дзеяннем ахоплена толькі нейкая частка, а не ўсё цэлае, напрыклад: *tyttö ostaa ruokaa* (дзяўчынка купляе ежу). Партытыў у дадзеным выпадку паказвае, што куплена толькі частка ежы.

У якасці прамога дапаўнення партытыў надае дзеянням адценне незакончанасці, у той час як іншыя формы прамога дапаўнення выражаюць закончанасць дзеяння, напрыклад: *luin kirjaa* (я чытаў кнігу); *luin kirjan* (я прачытаў кнігу); *lue kirjaa!* (чытай кнігу!); *lue kirja!* (прачытай кнігу!);

3) у якасці прамога дапаўнення пры адмаўленні, напрыклад: *minulla ei ole puhelinta* (у мяне няма тэлефона); *Hän ei lukenut kirjaa* (ён не чытаў кнігу). Прычым у апошнім выпадку адценні закончанага і незакончанага трывання страчваецца, і гэты сказ тады магчыма перакласці як: ён не прачытаў кнігу;

4) з колькаснымі лічэбнікамі: *Ihmisiä oli tuhansia* (людзей былі тысячы);

5) з мерамі вагі, з указаннем на колькасць і аб'ём: *kolme tytärtä* (тры дачкі); *kummenen punaista ruusua* (дзесяць чырвоных руж). Калі з мерамі аб'ёму ужываецца назва рэчыва або абстрактнае слова, тады назоўнік ставіцца ў адзіночным ліку: *kilo sokeria* (кілаграм цукру); *aski turakkaa* (пачак тытуню). Канкрэтныя назоўнікі ставяцца

ў партытытве множнага ліку: kilo omenoita (кілаграм яблыкаў); pussi perunoita (мех бульбы);

6) з дзеясловамі, кіраванне якіх патрабуе пасля сябе партытыву. Тут трэба ўлічваць, што логіка фінскай мовы не супадае з логікай беларускай мовы, напрыклад: auta minua (дапамажы мне), даслоўна: дапамажы мяне.

Спіс дзеясловаў, кіраванне якіх патрабуе партытыву, даецца ў дадатку 1;

7) у якасці прэдыкатыву, калі гаворка ідзе аб пастаяннай уласцівасці прадмета або рэчыва ці абстракцыі: merivesi on suolaista (марская вада салёная); viini on kallista (віно дарагое);

8) пры параўнаннях: tuo ruu on taloa korkeampi (тое дрэва вышэйшае за дом);

9) пры пажаданнях і вітанках: hyvää huomenta (добрага ранку!); hyvää päivää! (добры дзень!) і г. д.

Генетыў *Genetiivi (omanto)*

Genetiivi (omanto) — родны склон. Адказвае на пытанні:
каго?, чаго? якога?, якіх?

kenen? minkä? millaisen? — у адзіночным ліку

keiden? minkä? millaisten? — у множным ліку

Генетыў адзіночнага ліку ўтвараецца шляхам далучэння канчатка **-n** да галоснай асновы адзіночнага ліку: talo — talon (хата — хаты); käsi — käden (рука — рукі).

Фармальна генетыў множнага ліку мае два тыпы ўтварэння:

Genetiivi I Генетыў I - en - den - tten	Genetiivi II Генетыў II - en - in - ten
---	---

Прыведзеныя вышэй канчаткі дадаюцца да асновы множнага ліку (генетыў I) або да асновы адзіночнага ліку (генетыў II).

Канчатак **-en** ужываецца пасля суфікса-паказальніка множнага ліку кароткага **-i-** і пасля кароткага **-i-** асновы адзіночнага ліку:

kuva — kuvien (карціна — карцін); kaupunki — kaupunkien (горад — гарадоў). Суфікс-паказальнік множнага ліку **-i** пасля галосных **-o, -ö, -u, -y** пераходзіць у **-j**: talo — talojen (хата — хатаў); sana — sanojen (слова — словаў).

Канчаткі **-den, -tten** ужываюцца пасля дыфтонгаў на **-i**: maa — maiden або maitten (краіна — краінаў); tehdas — tehtaiden або tehtaitten (завод — заводаў).

Канчатак **-in** ставіцца пасля кароткай галоснай асновы адзіночнага ліку, звычайна **-a, -ä**: metsä — metsäin (лес — лясоў, лясны).

Канчатак **-ten** ставіцца пасля зычнай асновы: tytär — tytärtten (дача — дачок); nainen — naisten (жанчына — жанчын, жаночы).

Генетыў ужываецца:

1) у якасці азначэння і стаіць заўсёды перад азначаемым словам: minä opiskelen **Helsingin** yliopistossa (я вучуся ў **Хельсінскім** універсітэце);

2) у якасці дапаўнення, практычна выконваючы функцыі вінавальнага склону, які ў фінскай мове не мае ўласных формаў: poika osti **kirjan** (хлопчык купіў **кнігу**);

3) у якасці суб'екта, носьбіта дзеяння пры безасабовых дзясловах, такіх як pitää, täytyy, tulee, tarvitsee (усе ў значэнні патрэбы або абавязку): **tytön** täytyy herätä seitsemältä (дзяўчыцы трэба прачнуцца а сёмай гадзіне); **bussin** pitää tulla jo pian (аўтобус павінен хутка прыйсці);

4) у якасці прэдыкатыву: nämä kynät ovat **minun** (гэтыя алоўкі **мае**);

5) у якасці так званага genetivus dativus, калі слова, якое ў беларускай мове стаіць у давальным склоне, па-фінску ставіцца ў родны склон: Käske **auton** tulla tunnin kuluttua (Загадай **машыне** прыехаць праз гадзіну); **minun** on kylmä (мне холадна);

6) у якасці паказальніка прыналежнасці: **minun** kirja (мая кніга); **rojan** gerri (хлопчыкаў рукзак).

Адметнай рысай фінскага роднага склону з'яўляецца тое, што ён можа ўжывацца як з прыназоўнікамі, так і з постназоўнікамі: posti on **kulman** takana (пошта знаходзіцца за вуглом); yli **joen** (цераз раку).

Акузатыў *Akkusatiivi* (*kohdanto*)

Akkusatiivi (*kohdanto*) — вінавальны склон. Асобнай уласнай формы не мае і пры выкананні функцый дапаўнення выступае то ў форме роднага склону (генетыва), то ў форме назоўнага склону (намінатыва).

Аднак трэба заўважыць, што ўсе асабовыя займеннікі і пыталыны займеннік **kuka** (хто?) усё ж маюць сваю акузатыўную форму на **-t**.

Адзіночны лік Yksikkö Назоўны склон minä sinä hän kuka	Адзіночны лік Yksikkö Вінавальны склон minut sinut hänet kenet
Множны лік Monikko me te he ketkä	Множны лік Monikko meidät teidät heidät ketkä

Акузатыў II выступае звычайна ў намінатыўнай форме адзіночнага ліку і ўжываецца ў наступных выпадках:

а) пры дзеясловах 1 і 2 асобы адзіночнага і множнага ліку загаднага ладу: Lue kirja! (Прачытай кнігу!); Vie kirje postiin! (Аднесі ліст на пошту!);

б) пры дзеясловах у пасіўнай форме: Tämä kauppa avataan kohta (Гэтую краму хутка адчыняць).

У множным ліку ў якасці прамога дапаўнення выступае форма назоўнага склону множнага ліку, якую называюць яшчэ акузатывам множнага ліку:

Syömmе nämä omenat (Мы з'ямо гэтыя яблыкі).

Унутрана-мясцовыя склоны **Sisäiset paikallissijat**

Inesiï Inessiivi (sisäölento)

Inessiivi (sisäölento) — инесиï, унутрана-мясцовы склон. Адказвае на пытанні:

дзе? у чым? у кім?

missä? kenessä?

Инесиï утвараецца шляхам далучэння канчаткаў **-ssa, -ssä** да галоснай асновы слова.

Галоўная функцыя гэтага склону — паказваць месцазнаходжанне або прадмет, унутры якога што-небудзь знаходзіцца: olemme huoneessa (мы знаходзімся ў пакоі); kuva on kehyksessä (карціна ў рамцы); valokuva on seinässä (здымак вісіць на сцяне (даслоўна: у сцяне))

Инесиï можа таксама паказваць пэўны адрэзак часу: kaksi tablettia päivässä (па дзве таблеткі ў дзень); loma alkaa kesäkuussa (адпачынак пачынаецца ў чэрвені).

Элатыï Elatiivi (sisäeronto)

Elatiivi (sisäeronto) — элатыï, унутрана-мясцовы аддзяляльны, выходны склон. Адказвае на пытанні:

адкуль?, ад чаго?, ад каго? аб чым? аб кім?

mistä?, kenestä?

Элатыï утвараецца шляхам далучэння да галоснай асновы канчаткаў **-sta, -stä**.

Элатыï азначае:

а) матэрыял, з якога што-небудзь зроблена, або тое, ад чаго ці ад каго ідзе пачатак: lattia on tehty kivistä (падлога зроблена з каменя); rojasta tulee hyvä urheilija (з хлопчыка атрымаецца добры спартовец);

б) прычыну, сутнасць думкі, прадмет, пра які ідзе гаворка: hän kirjoitti ihanasta elämästään (ён пісаў пра сваё цудоўнае жыццё); hänen kasvonsa kirkastuivat hymystä (ягоны твар свяціўся ад усмешкі);

в) месца або прадмет, з якога што-небудзь (хто-небудзь) выходзіць, аддаляецца: Mikko poistui huoneesta (Мікола выйшаў з пакоя); ota maitoa lasista (выпі малако са шклянкі);

г) частку прадмета або цэлы прадмет, пра які ідзе гаворка, ужываецца звычайна з прыслоўямі або прыметнікамі тыпу rikas (багаты); köyhä (бедны); kuulu, kuulisa, tunnettu (славуты, вядомы), напрыклад: hän on rikas rahoista (ён багаты на грошы (даслоўна: ад грошай)); Suomi on kuuluisa järivistään (Фінляндыя славутая сваімі азёрамі);

д) групу асоб або прадметаў, з якіх вылучаецца адзін падобны: vanhin veljeksistä (старэйшы з братаў); osa kaloista (частка рыбы);

е) асобу, ад імя якой выказваецца думка: minusta se on hyvää (на маю думку, гэта добра); Mikosta hän on oikeassa (на погляд Міколы, ён мае рацыю);

ж) час, ад якога ідзе адлік: teimme työtä aamusta iltaan (мы працавалі з раніцы да вечара); абазначэнне часу складанымі словамі, першым кампанентам якіх з'яўляюцца словы alku (пачатак); loppu (канец); aamu (ранак); ilta (вечар); talvi (зіма); kevät (вясна); syys (восень) і да т. п.: Heräsin aamuyöstä (Я прачнуўся пад ранне); alkuvuodesta (на пачатку года); iltapäivästä (адвячоркам);

з) прадмет, за які што-небудзь плоцяць або атрымліваюць падзяку: maksu työstä (плата за працу); kiitos kirjeestä (дзякуй за ліст).

Ілатыў Illatiivi (sisätulento)

Illatiivi (sisätulento) — ілатыў, унутрана-мясцовы склон кірунку, набліжэння, склон уважоджання. Адказвае на пытанні:

куды? да чаго? да каго?

mihin? minne? keneen?

Ілатыў утвараецца шляхам далучэння адпаведнага канчатка да галоснай асновы. Маецца тры варыянты ілатыўных канчаткаў:

1) падоўжанне канчатковага галоснага асновы + **n**. Такі варыянт ужываецца пасля кароткага галоснага асновы з колькасцю складоў не меней двух: talo — **taloon** (да дому); metsä — **metsään** (у лес, да лесу);

2) **h-n** з галосным асновы паміж імі. Ужываецца пасля даўгога або кароткага галоснага аднаскладовай асновы таа — **maahan** (на зямлю, да зямлі); рии—**riihin** (да дрэва). Такі ж канчатак ужываецца

і пасля дыфтонгаў: suo — suo**hon** (да балота, у балота); Petroskoi — Petroskoi**hin** (у Петразаводск);

3) **-seen** ужываецца пасля даўгога галоснага шматскладовай асновы. У множным ліку могуць быць варыянты канчатка **-siin**, **-hin**: tehdas — tehtaaseen — tehtaisiin=tehtaihin (завод — на завод — на заводы);

Ілатыў азначае:

а) рух у кірунку аднаго прадмета да другога і пранікненне звонку: He tulivat huone**eseen** (Яны ўвайшлі ў пакой); Lapset menivät mets**ään** (Дзеці пайшлі ў лес);

б) час, на працягу якога або да якога адбываецца дзеянне: Olin töissä aamusta iltaan (Я быў на працы ад рання да вечара); En tavannut ystäväni kahteen vuoteen (Я не сустрэкаў свайго сябра два гады). Апрача таго, ілатыў можа паказваць на прыблізнасць часу: siihen aika**an** (у той час); kevät**puoleen** (пад вясну);

в) мяжу якой-небудзь меры або дзеяння: Hinta nousi suri**iin** summi**iin** (Цана ўзнялася да самай вялікай сумы); Laske sata**an!** (Далічы да ста!);

г) прадмет, пад уздзеяннем якога што-небудзь адбываецца: kuolla nälkä**än**, tauti**in** (памерці ад голаду, ад хваробы); Heräsin melu**un** (Я прачнуўся ад шуму);

Апрача пералічанага вышэй ілатыў ужываецца ў некаторых фразеалагічных выразах: yhte**en** ääne**en** (у адзін голас); siihen tара**an** (такім чынам). Часам ілатыў ужываецца з дзеясловамі olla (быць): Lapsi on isäänsä (Дзіцёнак увесь у бацьку); vaihtua (памяняцца): Nauru vaihtui itku**un** (Смех змяніўся плачам); vaihtaa (памяняць, змяніць): Jukka vaihtoi vanhan polkupyöränsä uute**en** auto**on** (Юкка памяняў свой стары веласіпед на новае аўто).

Знешне-мясцовыя склоны Ulkoiset paikallissijat

Адэсіў Adessiivi (ulko-olento)

Adessiivi (ulko-olento) — адэсіў, знешне-мясцовы склон знаходжання. Адказвае на пытанні:

дзе? чым? на чым? у каго?

missä? millä? kenellä?

Адэсіў утвараецца шляхам далучэння да галоснай асновы канчаткаў **-lla, -llä**, напрыклад: *röytä* — *röydällä* (стол — на сталае); *kynä* — *kynällä* (аловак — алоўкам); *minä* — *minulla* (я — у мяне ёсць).

Адэсіў можа паказваць на:

а) месцазнаходжанне прадмета або асобы на чым-небудзь ці каля чаго-небудзь, напрыклад: *kirja on hyllyllä* (кніга ляжыць на паліцы); *mies seisoo ovella* (мужчына стаіць каля дзвярэй);

б) час, звычайна недакладны, таму назоўнік ужываецца без азначэння, напрыклад: *kerran iltapäivällä* (неяк адвячоркам); *yöllä* (уначы); *syksyllä* (увосень); *talvella* (узімку); *kevällä* (увесну); *kesällä* (улетку);

в) прыналежнасць у спалучэнні з дзеясловам *olla* (быць), напрыклад: *minulla on uusi kirja* (у мяне ёсць новая кніга); *tytöllä on kauniit silmät* (у дзяўчынкі прыгожыя вочы);

г) прыладу, якой выконваецца дзеянне, напрыклад: *puu hakattiin kirveellä* (дрэва перасеклі сякерай); *näin sen omilla silmillä* (я бачыў гэта на свае вочы).

Аблатыў Ablatiivi (ulkoeronto)

Ablatiivi (ulkoeronto) — аблатыў, знешне-мясцовы склон аддзялення. Адказвае на пытанні:

адкуль? ад чаго? ад каго?

miltä? keneltä?

Аблатыў утвараецца шляхам далучэння да галоснай асновы канчаткаў **-lta, -ltä**.

Аблатыў можа азначаць:

а) у першую чаргу месца, ад якога або з паверхні якога што-небудзь аддаляецца, бярэцца, адыходзіць: *otin kirjan hyllyltä* (я ўзяў кнігу з паліцы); *juna lähti laiturilta* (цягнік адыйшоў ад платформы);

б) асобу, у якой што-небудзь бяруць, пытаюцца або ад якой нешта атрымліваюць, напрыклад: *kysyin rojalta* (я спытаў у хлопчыка); *hän sai kirjeen tyttäreltään* (ён атрымаў ліст ад сваёй дачкі);

в) час, ад якога ідзе адлік, бярэцца пачатак: *kokous alkaa viideltä* (сход пачнецца а пятай гадзіне). Аблатыў таксама азначае час у выразках *накшталт päivä päivältä* (дзень за днём); *vuosi vuodelta* (год

ад году); у тым жа значэнні ўжываюцца выразы päivästä päivään; vuodesta vuoteen;

г) уражанне, звычайна з дзеясловамі tuntua (адчувацца), näyttää (падавацца), vaikuttaa (рабіць уражанне): huone tuntuu kylmältä (пакой здаецца халодным); kukka tuoksuu hyvältä (кветка добра пахне);

д) прычыну, якая перашкаджае дзеянню: En nähnyt tietä sumulta (З-за туману я не бачыў дарогу).

Алатыў Allatiivi (ulkotulento)

Allatiivi (ulkotulento) — алатыў, знешне-мясцовы склон накірунку, набліжэння. Адказвае на пытанні:

**куды? да чаго? каму?
mihin? mille? kenelle?**

Алатыў утвараецца шляхам далучэння да галоснай асновы канчатка **-lle**: pöytä — pöydälle (стол — на стол); nainen — naiselle (жанчына — жанчыне);

Алатыў можа азначаць:

а) месца, да якога ці на паверхню якога што-небудзь ставіцца, набліжаецца: panna kirja hyllylle (паставіць кнігу на паліцу); aseta touli seinälle! (пастаў крэсла да сцяны!);

б) асобу, якой даюць нешта/што-небудзь, дзеля якой што-небудзь робіцца: lapsille ostettiin uudet kirjat (дзецям купілі новыя кнігі); minä soitin sinulle (я табе тэлефанаваў).

Іншыя склоны Muut sijamuodot

Эсіў Essiivi (olento)

Essiivi (olento) — склон стану, становішча. Адказвае на пытанні:
**у якім стане? у якасці каго? калі?
millaisena? minä? milloin?**

Эсіў утвараецца шляхам далучэння да галоснай асновы канчаткаў **-na, -nä**: poika — poikana (хлопчык — хлопчыкам); ilta — iltana (вечар — увечары).

Эсіў азначае:

а) становішча або стан, у якім хто-небудзь або што-небудзь выступае: *minun veljeni työskentelee opettajana koulussa* (мой брат працуе **настаўнікам** у школе); *hän tuli tyytyväisenä ja iloisenä* (ён прыйшоў задаволены і вясёлы);

б) час, калі адбываецца або адбывалася падзея: *tulen tänä iltana* (я прыйду гэтым вечарам); *viime vuonna* (летась, у мінулым годзе); *Talvisota alkoi vuonna 1939* (у 1939 годзе пачалася Зімовая вайна).

Транслатыў *Translatiivi (tulento)*

Translatiivi (tulento) — транслатыў, пераўтваральны склон. Адказвае на пытанні:

чым? кім? чаму? на які час?

millaiseksi? keneksi? miksi?

kuinka pitkäksi ajaksi?

Транслатыў утвараецца шляхам далучэння да галоснай асновы канчатка **-ksi**. Перад суфіксамі прыналежнасці (прыналежнымі суфіксамі) гэты канчатак ператвараецца ў **-kse**: *tieto* — *tiedoksi* — *tiedokseen* (інфармацыя — да ведама — да вашага ведама).

Транслатыў мае значэнне:

а) стану, уласцівасці або становішча, у якое што-небудзь пераходзіць, робіцца і застаецца ў гэтай якасці. У гэтым значэнні транслатыў ужываецца з дзеясловамі, якія азначаюць намер або само пераўтварэнне: *tulla* (рабіцца); *päästä* (зрабіцца); *käydä* (станавіцца); *tuodostua* (утварацца); *aikoa* (намервацца); *luulla* (лічыць, думаць); *jäädä* (заставацца). *Hän aikoo lääkäriksi* (Ён намерваецца стаць лекарам); *Kun hän tuli insinööriksi...* (Калі ён стаў інжынерам...); *Luulin häntä rehelliseksi ihmiseksi* (Я лічыў яго чэсным чалавекам);

б) мэты дзеяння, дзеля чаго штосьці робіцца: *tein matkan ystäväni hyväksi* (я зрабіў паездку дзеля свайго сябра); *Tässä on teksti kääntäväksi* (Вось тэкст для перакладу);

в) часу, яго колькасці, працягласці і ўказання на болей ці меней дакладны час: *Hän tuli kolmeksi kuukaudeksi* (Ён прыехаў на тры месяцы); *Tulen luokseen kello viideksi* (Я прыйду да вас да пятай гадзіны).

Апрача таго, транслатыўная форма назоўніка можа ўжывацца ў некаторых словазлучэннях азначэння:

г) спосабу дзеяння, напрыклад: sano se valkovenäjäksi, suomeksi, saksaksi (скажы гэта па-беларуску, па-фінску, па-нямецку);

д) пасьялядоўнасці дзеянняў: ensiksi (па-першае); toiseksi (па-другое); lopuksi, viimeksi (нарэшце).

У такіх выпадках транслатыўныя формы назоўнікаў збліжаюцца па значэнні з прыслоўямі.

Абесіў Abessiivi (vajanto)

Abessiivi (vajanto) — абесіў, пазбаўляльны склон. Адказвае на пытанне:

без чаго?

mitä ilman?

Абесіў утвараецца шляхам далучэння да галоснай асновы канчаткаў **-tta**, **-ttä**. Абесіў азначае адсутнасць чаго-небудзь, напрыклад: **suuttä** (без прычыны); **rahatta** (без грошай).

Абесіў часта замяняецца партытывам з прыназоўнікам **ilman** (без): **ilman kirjoja** (без кніг).

Камітатыў Komitatiivi (seuranto)

Komitatiivi (seuranto) — камітатыў, суправаджальны склон. Адказвае на пытанні:

з кім? з чым?

kenen, minkä seurassa?

Камітатыў мае форму толькі множнага ліку, хаця гаворка можа ісці аб тым жа прадмеце або той жа асобе. Камітатыў утвараецца шляхам далучэння канчатка **-ne** да моцнай асновы множнага ліку. Назоўнік у камітатыўнай форме заўсёды мае прыналежны суфікс адпаведнай асобы. Камітатыў паказвае на знаходжанне асобы або прадмета разам з чым(кім)-небудзь: **Hän tuli lapsinensa** (Ён прыйшоў са сваімі дзецьмі).

Інструктыў *Instruktiivi* (*keinonto*)

Instruktiivi (*keinonto*) — інструктыў, інструментальны склон. Адказвае на пытанні:

як? якім чынам?

millä tavalla? miten? kuinka?

Інструктыў утвараецца шляхам далучэння да галоснай асновы канчатка **-n**. У адзіночным ліку інструктыў цалкам супадае з генетывам (родным склонам) і ўжываецца даволі рэдка. У множным ліку таксама далёка не ўсе словы маюць формы інструктыву.

Інструктыў азначае:

а) прыладу або спосаб дзеяння: **kaksin käsin** (дзвюма рукамі); **kaikin voimin** (з усяе моцы); **kahden puolen tietä** (абапал дарогі (па абодва бакі дарогі));

б) час, калі адбываецца рэгулярнае дзеянне: **aamuin** (раніцамі); **illoin** (вечарамі, па вечарах);

в) меру, дозу: **viisin, kaksin litroin** (па пяць, па два літры); **vähin annoksin** (малымі дозамі).

ПРЫНАЛЕЖНЫЯ СУФІКСЫ POSSESSIIVISUFFIKSIT, АБО OMISTUSLIITTEET

Прыналежныя суфіксы паказваюць на прыналежнасць таго або іншага прадмета (асобы) каму-небудзь. Яны ўжываюцца нароўні з генетывам асабовых займеннікаў, сістэма якіх мае наступны выгляд:

Адзіночны лік Yksikkö			Множны лік Monikko	
1 асоба	minun	мой	meidän	наш
2 асоба	sinun	твой	teidän	ваш
3 асоба	hänen	ягоны	heidän	іхні

Заўвага: Паколькі катэгорыя граматычнага роду ў фінскай мове адсутнічае, пераклад дадзены толькі ў мужчынскім родзе

Суфіксы далучаюцца да назоўнікаў, і сістэма мае такі выгляд:

Адзіночны лік Yksikkö			Множны лік Monikko	
1 асоба	-ni	мой	-mme	наш
2 асоба	-si	твой	-nne	ваш
3 асоба	-nsa (-nsä)	ягоны	-nsa (-nsä)	іхнія
<p><i>Заўвага:</i> Паколькі катэгорыя граматычнага роду ў фінскай мове адсутнічае, пераклад дадзены толькі ў мужчынскім родзе</p>				

Такім чынам, прыналежнасць у фінскай мове можа паказвацца як пры дапамозе прыналежных займеннікаў, так і пры дапамозе суфіксаў, напрыклад: *minun kirjani* (мая кніга); *meidän kirjamme* (наша кніга).

Але генетыўная форма асабовых займеннікаў 1-й і 2-й асобы можа апускацца, і прыналежнасць паказвае толькі назоўнік з адпаведным суфіксам: *kirjani* (мая кніга); *kirjasi* (твая кніга). Назоўнік з прыналежным суфіксам ужываецца без генетыва асабовага займенніка, калі суфікс паказвае прыналежнасць асобе, якая выконвае дзеянне, напрыклад: *Minä otin kirjani* (Я ўзяў сваю (маю) кнігу (не кажуць: *Minä otin minun kirjani*)); *Sinä otit kirjasi* (Ты ўзяў сваю (тваю) кнігу (не кажуць: *Sinä otit sinun kirjasi*)).

Асаблівасць ужывання прыналежнага суфікса ў 3-й асобе заключаецца ў тым, што адсутнасць або наяўнасць займенніка змяняе сэнс выказвання: *Poika otti kirjansa* (Хлопчык узяў сваю кнігу); *Poika otti hänen kirjansa* Хлопчык узяў ягоную кнігу (не сваю). У фінскай мове маецца яшчэ адзін варыянт прыналежнага суфікса 3-й асобы — падоўжанне канечнага галоснага + **n**. Гэты варыянт ужываецца толькі ва ўскосных склонах: *kirjassansa* = *kirjassaan* (у ягонай кнізе); *hyllyllänsä* = *hyllyllään* (на ягонай паліцы).

Прыналежныя суфіксы далучаюцца да склонавых канчаткаў, і калі апошнім гукам канчатка бывае зычны, дык ён выпадае перад прыналежным суфіксам. Формы намінатыва і акулзатыва адзіночнага і множнага ліку, а таксама форма генетыву адзіночнага ліку супадаюць. Таму пры ўжыванні прыналежнага суфікса ў гэтых склонах утвараецца адна агульная форма. Так, калі ў скланенні без прыналежных суфіксаў

назоўнік мае тры формы (kirja — kirjat — kirjan), дык з суфіксам будзе адна агульная форма асновы: kirjani — kirjasi — kirjamme (мае кнігі, твае кнігі, нашыя кнігі).

Але прыналежны суфікс бярэ на сябе толькі асноўнае слова, а дзеясловы і прыметнікі дапасуюцца да адпаведнай формы: **Paksu kirjasi on röydällä** (Твая **тоўстая** кніга **ляжыць** на стале); **Paksut kirjasi ovat röydällä** (Твае **тоўстыя** кнігі **ляжаць** на стале).

Некаторыя выпадкі выкарыстання прыналежных суфіксаў

Прыналежныя суфіксы могуць далучацца:

▪ да ўсіх назоўнікаў:

Pese kätesi, kasvosi ja hampaasi! — Памый (твае) рукі, (твой) твар ды (твае) пачысці зубы!

Pyyhkikää jalkanne! — Вытрыце (вашыя) ногі!

Mies menetti tajuntansa — Мужчына страціў (ягоную) прытомнасць

▪ да слоў **vanhemmat** — бацькі (бацька ды маці):

Minun vanhempani asuvat Minskissä — **Мае** бацькі жывуць у Мінску

Missä asuvat vanhempasi? — Дзе жывуць **твае** бацькі?

Hänen vanhempansa asuvat Hrodnassa — **Ягоныя** бацькі жывуць у Гродне.

▪ да слова (слоў) **mielellani** — з задавальненнем:

Teen sen mielelläni — Я з задавальненнем зраблю гэта (з маім задавальненнем)

Tulemme mielellämme — Мы прыйдзем з задавальненнем (з нашым задавальненнем)

▪ да **постназоўнікаў**:

Hän asuu meidän luonamme — Ён жыве ў нас

Poika istuu minun vieressäni — Сын сядзіць каля мяне (побач са мной)

▪ да **зваротнага займенніка itse** ў розных склонах:

Ajattelin näin itsekeseäni — Я думаў так пра сябе.

Hän puhuu aina vain itsestään — Ён заўсёды гаворыць толькі пра сябе.

Olitko vihainen itsellesi? — Ты злаваў на самога сябе?

ПРЫМЕТНІК АДЖЕКТИІВІТ

Прыметнікі (adjectiivit, або laatusanat) уключаюць у сябе разрад словаў, якія азначаюць уласцівасць або прымету прадмета і дапасуюцца да назоўнікаў склонам і лікам.

Прыметнікі, у залежнасці ад тых прымет, якія яны паказваюць, падзяляюцца на дзве вялікія групы: якасныя і адносныя. Ступені параўнання маюць толькі якасныя прыметнікі.

Якасныя прыметнікі маюць дзве ступені параўнання: вышэйшую (komparatiivi) і найвышэйшую (superlatiivi). Зыходняй ступеняй з'яўляецца звычайная або нейтральная ступень.

Ступені параўнання Vertailusteel

Вышэйшая (параўнальная) ступень Komparatiivi

Вышэйшая (параўнальная) ступень паказвае большую ступень якасці аднаго прадмета ў параўнанні з другім. Назва прадмета, з якім робіцца параўнанне, звычайна ставіцца ў партытыве: Tyttö on *poikaa ahkerampi* (Дзяўчынка болей старанная за хлопчыка).

А калі ўжываецца злучнік *kuin* (чым, як, ад), тады назоўнік ставіцца ў назоўным склоне: Tyttö on ahkerampi kuin *poika* (Дзяўчынка болей старанная, чым хлопчык).

Вышэйшая (параўнальная) ступень прыметнікаў утвараецца пры дапамозе адпаведных суфіксаў: **-mpi-** ў назоўным склоне, **-mpa-** ў партытыве, эсіве і ілатыве, а ў астатніх склонах — пры дапамозе суфікса **-mma-**.

Увага! Вышэйшая і найвышэйшая ступені ад прыметніка **hyvä** (добры) утвараюцца наступным чынам: **hyvä** — parempi — paras, parhain (добры — лепшы — найлепшы).

Найвышэйшая ступень Superlatiivi

Найвышэйшая ступень прыметнікаў утвараецца пры дапамозе суфікса **-in-**, які далучаецца да асновы прыметніка ў нейтральнай ступені. Ва ўскосных склонах гэты суфікс набывае выгляд **-impa-** (**-impä-**) або **-imma-** (**-immä-**).

Скланенне вышэйшай (параўнальнай) і найвышэйшай ступеняў прыметнікаў Komparatiivin ja superlatiivin taivutus

Скланенне ў вышэйшай (параўнальнай) ступені – **iso** (вялікі)

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö	Множны лік Monikko
Nominatiivi	isompi	isomma-t
Partitiivi	isompa-a	isompi-a
Illatiivi	isompa-an	isompi-in
Essiivi	isompa-na	i isompi-na
Genetiivi	isomma-n	isomma-t huom
Inessiivi	isomma-ssa	isommi-ssa
Elatiivi	isomma-sta	isommi-sta
Adessiivi	isomma-lla	isommi-lla
Ablatiivi	isomma-lta	isommi-lta
Allatiivi	isomma-lle	isommi-lle
Translatiivi	isomma-ksi	isommi-ksi

Скланенне ў найвышэйшай ступені – **iso** (вялікі)

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö	Множны лік Monikko
Nominatiivi	isoin	isoimma-t
Partitiivi	isoimpa-a	isoimpi-a
Illatiivi	isoimpa-an	isoimpi-an
Essiivi	isoimpa-na	i isoimpi-na
Genetiivi	isoimma-n	isoimma-t huom
Inessiivi	isoimma-ssa	isoimmi-ssa
Elatiivi	isoimma-sta	isoimmi-sta
Adessiivi	isoimma-lla	isoimmi-lla
Ablatiivi	isoimma-lta	isoimmi-lta
Allatiivi	isoimma-lle	isoimmi-lle
Translatiivi	isoimma-ksi	isoimmi-ksi

Увага! Часта на пачатковай стадыі навучання вышэйшая і найвышэйшая ступені блытаюцца, таму што словаўтваральныя суфіксы вельмі падобныя.

Вышэйшая (параўнальная) ступень: **isommassa** (у вялікім); **isompiin** (да вялікага).

Найвышэйшая ступень: **isoimmassa** (у вялікіх); **isoimpiin** (да вялікіх).

Звяртайце ўвагу на форму назоўніка і суфіксаў!

Некаторыя прыметнікі маюць асаблівыя формы у розных ступенях параўнання:

Лік Luku	Ступені параўнання		
	Нейтральная Positiivi	Вышэйшая (параўнальная) Komparatiivi	Найвышэйшая Superlatiivi
адз. yksikkö мн. monikko	hyvä — добры hyvät — добрыя	parempi — лепшы paremmat — лепшыя	paras — найлепшы parhaat — найлепшыя
адз. yksikkö мн. monikko	pitkä — даўгі pitkät — даўгія	pitempi — даўжэйшы pitemmät — даўжэйшыя	pisin — самы даўгі pisimmät — самыя даўгія
адз. yksikkö мн. monikko	lyhyt — кароткі lyhyet — кароткія	lyhyempi — кара- цейшы lyhyemmät — ка- рацейшыя	lyhyin — самы кароткі lyhyimmät — самыя кароткія
адз. yksikkö мн. monikko	lämmin — цёплы lämpimät — цёплыя	lämpimämpi — цяплейшы lämpimämmät — цяплейшыя	lämpimin — самы цёплы lämpimimmät — самыя цёплыя

Калі якасныя прыметнікі паказваюць такія якасці і ўласцівасці прадмета, якія могуць быць у гэтага прадмета ў большай або меншай ступені, дык адносныя прыметнікі паказваюць такія ўласці-

васці прадмета, якія не могуць змяняцца. Звычайна яны паказваюць адносіны прадмета да матэрыялу, напрыклад: *tiiliseinä* (цагляная сцяна); да часу: *ennenaikainen kuolema* (заўчасная смерць); ды іншыя адносіны прадметаў з навакольным светам.

У сучаснай фінскай мове адносныя прыметнікі ўтвараюцца пераважна ад назоўнікаў. Найболей прадуктыўным суфіксам для ўтварэння адносных прыметнікаў з'яўляецца суфікс **-inen**: *etelä — eteläinen* (поўдзень — паўднёвы). Адносныя прыметнікі могуць утварацца ад дзясловаў пры дапамозе адмоўнага суфікса **-maton (-mätön)**: *tuntematon sotilas* (невядомы салдат).

Апрача таго, прыметнікі ўтвараюцца так, што дзеепрыметнікі набываюць значэнне якасці. Асабліва інтэнсіўна адбываецца пераход актыўных дзеепрыметнікаў незакончанага дзеяння ў прыметнікі з суфіксам **-va (-vä)**: *loistava puhe* (бліскучая прамова; ад *loistaa* (блішчэць)); *hurmaava maisema* (чароўны краявід; ад *hurmata* (зачароўваць, прыводзіць у захапленне)).

Набываюць якасныя ўласцівасці як актыўныя дзеепрыметнікі закончанага дзеяння на **-nut (-nyt)**, так і пасіўныя дзеепрыметнікі закончанага дзеяння на **-ttu (-tty)**: *sivistynyt nainen* (адукаваная жанчына); *tuttu mies* (знаёмы чалавек).

Скланенне некаторых груп прыметнікаў

Прыметнікі з суфіксам **-ton (-tön)**

valoton — цёмны, неасветлены

Склоны <i>Sijamuodot</i>	Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>	Множны лік <i>Monikko</i>
nominatiivi	valoton	valottomat
genetiivi	valottoman	valottomien
partitiivi	valotonta	valottomia
essiivi	valottomana	valottomina
illatiivi	valottomaan	valottomiin

Прыметнікі з суфіксам **-nut (-nyt)**

kehittynut — развіты, распрацаваны

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö	Множны лік Monikko
nominatiivi	kehittynyt	kehittyneet
genetiivi	kehittyneen	kehittyneiden
partitiivi	kehittyntä	kehittyneitä
essiivi	kehittyneenä	kehittyneinä
illatiivi	kehittyneeseen	kehittyneihin

Прыметнікі з суфіксам **-kas (-käs)** Sijamudet

Tahdikas – тактоўны

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö	Множны лік Monikko
nominatiivi	tahdikas	tahdikkaat
genetiivi	tahdikkaan	tahdikkaiden
partitiivi	tahdikasta	tahdikkaita
essiivi	tahdikkaana	tahdikkaina
illatiivi	tahdikkaaseen	tahdikkaihin

Прыметнік **lämmin** – цёплы

(галосная аснова **lämpimä-**)

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö	Множны лік Monikko
nominatiivi	lämmin	lämpimät
genetiivi	lämpimän	lämpimien
partitiivi	lämmintä	lämpimiä
essiivi	lämpimänä	lämpiminä
illatiivi	lämpimään	lämpimiin

У фінскай мове маецца некалькі прыметнікаў, якія ніколі не мяняюць сваёй формы:

aika — даволі, значны: aika kovaa vauhtia (на даволі вялікай хуткасці);

ensi — першы, наступны: ensi viikolla (наступным тыднем);

eri — асобны, розны: jokaisessa eri tapauksessa (у кожным асобным выпадку);

melko — значны, даволі: melko suuri (даволі вялікі);

tosi — сапраўдны: tosi ystävä (сапраўдны сябар);

viime — апошні, мінулы: viime vuonna (у мінулым годзе); viime kerralla (апошнім разам).

ЛІЧЭБНІКІ NUMERAALIT, АБО LUKUSANAT

Лічэбнікі бываюць колькаснымі і парадкавымі.

Колькасныя лічэбнікі (perusluvut) паказваюць колькасць прадметаў пры падліку і адказваюць на пытанні: **kuinka monta? montako?** (колькі?).

Парадкавыя лічэбнікі (järjestysluvut) паказваюць парадак прадметаў пры падліку і адказваюць на пытанні: **kuinka mones? monesko?** (каторы? які па парадку?).

Асобную групу сярод лічэбнікаў складаюць дробавыя лічэбнікі (murtoluvut), якія ўказваюць на частку ад цэлага, напрыклад: viidenes (адна пятая); kaksi kolmannesta (дзве трэція).

Колькасныя лічэбнікі Perusluvut

kuinka monta? montako? колькі?

Асноўныя лічэбнікі:

1 yksi	6 kuusi
2 kaksi	7 seitsemän
3 kolme	8 kahdeksan
4 neljä	9 yhdeksän
5 viisi	10 kymmenen

Колькасныя лічэбнікі ад 11 да 19 утвараюцца шляхам далучэння да асноўных лічэбнікаў слова **toista** — партытыўнай формы лічэбніка *toinen* — другі:

11 yksitoista	16 kuusitoista
12 kaksitoista	17 seitsemäntoista
13 kolmetoista	18 kahdeksantoista
14 neljätoista	19 yhdeksäntoista
15 viisitoista	

Лічэбнікі ад 20 да 99 утвараюцца шляхам далучэння да простых лічэбнікаў слова **kymmentä** — партытыўнай формы лічэбніка *kymmenen* — дзесяць:

20 kaksikymmentä	21 kaksikymmentäyksi
30 kolmekymmentä	34 kolmekymmentäneljä
40 neljäkymmentä	45 neljäkymmentäviisi
90 yhdeksänkymmentä	99 yhdeksänkymmentäyhdeksän

Колькасныя круглыя сотні і тысячы ўтвараюцца шляхам далучэння да простых лічэбнікаў ад двух да дзевяці слоў *sto* (sata), тысяча (*tuhat*) і г. д. ў партытыве:

200 *kaksisataa*; 5000 *viisituhatta*; 8 000 000 *kahdeksan miljoonaa* і гэтак далей.

Важна! Калі лічэбнікі 2, 3, 4 і далей стаяць у назоўным склоне або партытыве, дык словы пасля іх ставяцца ў партытыве адзіночнага ліку:

Yksi	pieni	tyttö	Адна маленькая дзяўчынка
Kaksi	pienä	tyttöä	Дзве маленькія дзяўчынкi
Neljä	kaunista	naista	Чатыры прыгожыя жанчыны
Viisi	suurta	taloa	Пяць вялікіх дамоў

і гэтак далей, незалежна ад колькасці.

Колькасныя лічэбнікі скланяюцца па тых жа правілах, што і назоўнікі.

Ніжэй прыводзяцца формы лічэбнікаў у тых склонах, якія ўяўляюць цяжкасці, але важныя для ўтварэння асноў: у назоўным і родным склонах, партытыве адзіночнага і множнага ліку.

nominatiivi	genetiivi	yks. partitiivi	mon. partitiivi
1 yksi	yhden	yhtä	yksiä
2 kaksi	kahden	kahta	kaksia
3 kolme	kolmen	kolmea	kolmia
4 neljä	neljän	neljää	neljiä
5 viisi	viiden	viittä	viisiä
6 kuusi	kuuden	kuutta	kuusia
7 seitsemän	seitsemän	seitsemää, seitsentä	seitsemiä
8 kahdeksan	kahdeksan	kahdeksaa, kahdeksata	kahdeksia
9 yhdeksän	yhdeksän	yhdeksää, yhdeksätä	yhdeksiä
10 kymmenen	kymmenen	kymmentä	kymmeniä

Множны лік колькасных лічэбнікаў Peruslukujen monikko

Колькасныя лічэбнікі ў множным ліку ўжываюцца перад парнымі назоўнікамі і словамі, якія не маюць адзіночнага ліку ў назоўным склоне: silmälasit (акуляры), housut (штаны), kengät (чаравікі), häät (вяселле) (у фінскай мове слова вяселле — множнага ліку): Ostin kahdet silmälasit (Я купіў двое акулераў); Olimme viime viikolla kaksissa häissä (Мінулым тыднем мы былі на двух вясельях); Poika otti matkalle mukaan kolmet housut ja kahdet kengät (Хлопчык узяў у падарожжа тroe штаноў і дзве пары чаравікаў).

Калі лічэбнікі 10, 100, 1000 стаяць у множным ліку, яны паказваюць толькі на вялікую, але недакладную колькасць тых або іншых прадметаў, людзей і г. д.:

Sadat nuoret kuuntelivat konserttia (Сотні маладзёнаў слухалі канцэрт);

Asunnot maksavat satojatuhansia euroja (Кватэры каштуюць сотні тысяч еўра);

Suomi on tuhansien järvien maa (Фінляндыя — краіна тысяч азёраў).

Лічэбнікі для абазначэння гадзін Kellonajat

milloin? mihin aikaan? mitä kello on?

калі? а якой гадзіне? колькі часу?

Звычайна на пісьме гадзіны і хвіліны ўказваюць лічбамі:

Oppitunti alkaa **klo** (kello) 10.15 viisitoista yli kymmenen.

Урок пачынаецца ў 10.15.

Uutiset alkavat klo 20.30 puoli yhdeksältä.

Навіны пачынаюцца а палове дзвянтай.

Pesula on auki **9–18 kello yhdeksästä kello kahdeksaantoista**

Праўльня адчынена з 9 да 18 гадзін.

Але ў размове часцей з указаннем часу ўжываецца аблатыў. У гэтым выпадку склон паказвае, ад якой гадзіны ідзе адлік часу:

Kokous alkaa **kuudelta**.

Сход пачнецца а шостаі гадзіне. (ад шостаі гадзіны).

Лічэбныя назоўнікі Numeroiden nimet

Лічэбнікі ад аднаго да дзесяці, а таксама дванаццаць маюць адпаведныя назвы і па сутнасці з'яўляюцца назоўнікамі:

1	ykkönen	адзінка
2	kakkonen	двойка
3	kolmonen, kolmikko	тройка
4	nelonen	чацвёрка
5	viitonen, viisikko	пяцёрка
6	kuutonen	шасцёрка
7	seitsemän, seiska	сямёрка
8	kahdeksikko, kasi	васьмёрка
9	yhdeksikkö, ysi	дзвятка

10 kymppi

дзясятка

12 tusina

тузін

Апрача таго, маецца некалькі назоўнікаў, якія абазначаюць толькі колькасць тых або іншых прадметаў: **tiu** (два дзясяткі яек); **toltti** (тузін (12) дошак).

Парадкавыя лічэбнікі Järjestysluvut

kuinka mones? monesko?

Парадкавыя лічэбнікі на пісьме звычайна абазначаюцца лічбамі з кропкай: 3. = kolmas (трэці).

Парадкавыя лічэбнікі ўтвараюцца ад адпаведных колькасных і дапасуюцца да назоўнікаў, як звычайныя прыметнікі. Парадкавыя лічэбнікі *ensimmäinen* (першы) і *toinen* (другі) скланяюцца, як назоўнікі з канчаткам **-nen**. Яны маюць галосную аснову адзіночнага ліку на **se-**: *ensimmäise-llä*, *ensimmäise-stä*; *toise-lta*, *toise-lla* і г. д. Зычная аснова адзіночнага ліку гэтых лічэбнікаў на **s-**: *ensimmäistä*, *tois-ta*. Аснова множнага ліку набывае выгляд **si-**: *ensimmäisi-llä*, *ensimmäisi-stä*; *toisi-lta*, *toisi-lla* і г. д.

Апрача гэтых форм лічэбнікі першы і другі маюць вытворныя формы **yhdes** ад *üksi* і **kahdes** ад *kaksi*, якія ўжываюцца толькі для ўтварэння складаных парадкавых лічэбнікаў: адзінаццаты — **yhdestoista**, дваццаты — **kahdeskymmenes** і г. д.

Парадкавыя лічэбнікі ад аднаго да дзесяці ўтвараюцца шляхам далучэння да слабай ступені галоснай асновы суфікса **-s**:

1. ensimmäinen	першы
2. toinen	другі
3. kolmas	трэці
4. neljäs	чацвёрты
5. viides	пяты
6. kuudes	шосты
7. seitsemäs	сёмы
8. kahdeksas	восьмы
9. yhdeksäs	дзевяты
10. kymmenes	дзясяты

Узор скланення простых парадкавых лічэбнікаў:

viides — пяты

kymmenes — дзясяты

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikko		Множны лік Monikko	
	Nominatiivi	viides	kymmenes	viidennet
Genetiivi	viidennen	kymmenennen	viidensien	kymmenensien
Akkusatiivi	viidennen, viides	kymmenennen, kymmenes	viidennet	kymmenennet
Partitiivi	viidettä	kymmenettä	viidensä	kymmenensä
Inessiivi	viidennessä	kymmenenessä	viidensissä	kymmenensissä
Elatiivi	viidennestä	kymmenennestä	viidensistä	kymmenensistä
Illatiivi	viidenteen	kymmenenteen	viidensiin	kymmenensiin
Adessiivi	viidennellä	kymmenennellä	viidensillä	kymmenensillä
Ablatiivi	viidenneltä	kymmenenneltä	viidensiltä	kymmenensiltä
Allatiivi	viidennelle	kymmenennelle	viidensille	kymmenensille
Translatiivi	viidenneksi	kymmenenneksi	viidensiksi	kymmenensiksi
Essiivi	viidentenä	kymmenentenä	viidensinä	kymmenensinä
Komitatiivi	viidennettä	kymmenennettä	viidensittä	kymmenensittä

Складаныя парадкавыя лічэбнікі ад 11 да 19 ўтвараюцца шляхам далучэння да адпаведнага парадкавага лічэбніка партытыву слова другі — *toista*:

11. yhdestoista	адзінаццаты
12. kahdestoista	дванаццаты
13. kolmastoista	трынаццаты
14. neljästoista	чатырнаццаты
15. viidestoista	пятнаццаты
16. kuudestoista	шаснаццаты
17. seitsemästoista	сямнаццаты
18. kahdeksastoista	васямнаццаты
19. yhdeksästoista	дзевятнаццаты

Пры скланенні гэтых лічэбнікаў змяняецца толькі першая частка, другая ж застаецца нязменнай: yhdenoista, neljäntenätoista і г. д.

Парадкавыя дзясяткі, сотні і тысячы ўтвараюцца пры дапамозе складання адпаведных лічэбнікаў:

20.	kahdes/kymmenes	дваццаты
21.	kahdes/kymmenes/yhdes kahdes/kymmenes/ensimmäinen	дваццаць першы (два варыянты)
22.	kahdes/kymmenes/kahdes kahdes/kymmenes/toinen	дваццаць другі (два варыянты)
23.	kahdes/kymmenes/kolmas	дваццаць трэці
30.	kolmas/kymmenes	трыццаты
50.	viides/kymmenes	пяцідзясяты
100.	sadas	соты
168.	sadas/kuudes/kymmenes/kahdeksas	сто шэсцьдзясят восьмы
1000.	tuhannes	тысячны
10 000	kymmenes/tuhannes	дзясяцітысячны
100 000	sadas/tuhannes	стотысячны
1 000 000	miljoonas	мільённы

Пры скланенні такіх лічэбнікаў змяняецца кожная частка: kahdennekymmenennen (дваццатага); neljäntenäsadantenayhdenen (чатырыста першым) і г. д.

Дробавыя лічэбнікі Murtoluvut

Дробавыя лічэбнікі на пісьме звычайна абазначаюцца адпаведнымі лічбамі з колькасным лічэбнікам зверху і парадкавым — знізу (лічнікам і назоўнікам). Такія лічэбнікі могуць чытацца як без указання лічэбніка, так і з указаннем. Тады назоўнік (парадкавы лічэбнік) ставіцца ў партытыве. Ніжэй прыводзяцца прыклады напісання і прамаўлення дробавых лічэбнікаў:

Не называючы лічэбніка		Назваючы лічэбнік
1/2	puoli (палова)	yksi kahdes/osa (адна другая (частка))
1/3	kolmannes (трэць, траціна)	yksi kolmas/osa (адна трэцяя)
1/4	neljännes (чвэрць)	yksi neljäs/osa (адна чацвёртая)
1/5	viidennes	yksi viides/osa (адна пятая)
1/6	kuudennes	yksi kuudes/osa (адна шостая)
1/7	seitsemännes	yksi seitsemäs/osa (адна сёмая)
1/8	kahdeksannes	yksi kahdeksas/osa (адна восьмая)
1/9	yhdeksännes	yksi yhdeksäs/osa (адна дзевятая)
1/10	kymmenennes, kymmenes	yksi kymmenes/osa (адна дзясятая)

Пры скланенні змяняюцца абедзве часткі дробавых лічэбнікаў.

Дзесятковыя дробы чытаюцца так (**desimaaliluvut** luetaan näin):

1,5	yksi pilkku viisi = yksi ja puoli = puolitoista (адзін, коска, пяць = адзін з паловай = паўтары)
2,3	kaksi pilkku kolme (два, коска, тры)
23,67	kaksikymmentäkolme pilkku kuusikymmentäseitsemän (дваццаць тры, коска, шэсцьдзясят сем)

Даты Päivämäärät

Даты могуць абазначацца і чытацца такім чынам:

Tänään on **6. maaliskuuta** = **kuudes maaliskuuta** (Сёння **шостага сакавіка**)

Tänään on **kesäkuun 6. päivä** = **kesäkuun kuudes päivä** (Сёння **шостага чэрвеня**)

Olen syntynyt **16. syyskuuta** = **kuudestoista syyskuuta** (Я нарадзіўся **16 верасня**)

Olen syntynyt **16.9.1944** = **kuudestoista yhdeksättä vuonna tuhatyhdeksänsataaneljäkymmentäneljä** (Я нарадзіўся **16.9.1944**)

ЗАЙМЕННИК PRONOMINIT, АБО ASEMOSANAT

Займеннік — гэта часціна мовы, якая не называе прадмет, асобу або з'яву, а толькі указвае на іх.

Разрады займеннікаў Pronominiryhmät

Паводле свайго значэння займеннікі ў фінскай мове дзеляцца на такія разрады:

Асабовыя займеннікі *Persoonapronominit*

minä, sinä, hän — я, ты, ён/яна/яно (граматычны род у фінскай мове адсутнічае)

me, te, he — мы, вы, яны

Äiti ei ole kotona. Hän tulee kohta (Маці няма дома. Яна хутка прыйдзе).

Указальныя займеннікі *Demonstratiivipronominit*

tämä, tuo, se — гэты, той, гэта

nämä, nuo, ne — гэтыя, тыя, гэта

tämä talo — гэты дом; *nämä talot* — гэтыя дамы

tuo kirja — тая кніга; *nuo kirjat* — тыя кнігі

se puisto — гэты парк; *ne puistot* — гэтыя паркі

Пытальныя займеннікі *Kysymyspronominit*

kuka? mikä? kumpi? — хто?; што? які?; які? (з двух)

Kuka voi auttaa minua? (Хто можа дапамагчы мне?)

Mikä katu tämä on? (Якая гэта вуліца?)

Kumpi heistä on vanhempi? (Хто з іх старэйшы?)

Адносныя займеннікі *Relatiivipronimit*

Joka — які

Talo, *jossa* Jukka asuu, on kaksikerroksinen (Дом, у *якім* жыве Юкка, двухпавярховы).

Tämä kirja on parasta, *mitä* koskaan olen lukenut (Гэта самая лепшая кніга, *якую* я толькі чытаў).

Няпэўныя займеннікі *Indefiniittipronimit*

joku, jokin; eräs; yksi — нехта, хто-небудзь, нейкі; нешта, нейкі, што-небудзь; нехта, адзін

jokainen, kaikki, joka, kukin — кожны, усякі; увесь, уся, усё; кожны; усялякі, кожны

kumpikin, molemmat, jompikumpi — абодва; адзін з двух, абодва; той або іншы

(ei) kukaan, (ei) mikään, (ei) kumpikaan — ніхто; нічога; ніводны
moni, usea — многія, шмат хто; muutama, harva — некаторыя, некалькі; нямногія, рэдка хто

toinen, muu, sama — другі, іншы, той самы

Joku soitti sinulle (*Нехта* тэлефанаваў табе). *Pidän kaikista* eläimistä (Мне падабаюцца ўсе жывёлы). *Kumpikin* halusi tulla mukaan (*Абодва* хацелі прыйсці з ім). *Kukaan* ei muistanut Jukan osoitetta (*Ніхто* не памятаў Юкаў адрас). *Monet* suomalaiset puhuvat englantia (*Многія* фіны размаўляюць па-англійску). *Harva* eurooppalainen osaa kiinaa (*Рэдка* еўрапеец ведае кітайскую мову (*Рэдка хто* з еўрапейцаў ведае кітайскую мову). *Osaatko sanoa tämän toisella tavalla?* (Ты можаш сказаць гэта *іншым* чынам?).

Зваротны займеннік *Refleksiivipronimi*

itse — сам, сябе

Tein tämän paidan *itselleni* (Гэтую кашулю я пашыў *сабе сам*).

Узаемазваротныя займеннікі *Resiprookkipronomit*

toiset + posessiivisuffiksi други, іншы

toinen — toinen + posessiivisuffiksi — други, іншы

Missä te tapasitte *toisenne*? (Дзе вы сустракаецеся (*адзін з адным*)?)

Разрад прыналежных займеннікаў у фінскай мове адсутнічае. Гэту функцыю выконвае родны склон адпаведнага асабовага займенніка.

Hän on *minun* vanha *tuttuni* (Ён *мой* стары знаёмы) (*minä* — *minun* = я — *мой*).

Прыклады скланення і ўжывання займеннікаў *Pronominien taivutus ja käyttöä*

Асабовыя займеннікі *Persoonapronomit*

minä, sinä, hän; me, te, he — я, ты, ён/яна/яно; мы, вы, яны

Усе гэтыя займеннікі ўжываюцца толькі тады, калі гаворка ідзе аб чалавеку або прадметы і жывёлы адушаўляюцца ў казках. Ва ўсіх астатніх выпадках у дачыненні да нежывых прадметаў і жывёл ужываецца займеннік **se** (той, тая, тое).

Асабовыя займеннікі **minä, sinä** (я, ты) не ўжываюцца у сказах, калі не падкрэсліваецца іхняе асаблівае значэнне. У такім выпадку на асобу ўказвае форма дзеяслова.

Ostin kirjan (Я купіў кнігу);

Asumme Helsingissä (Мы жывем у Хельсінках).

Minä ostin kirjan (Гэта я купіў кнігу).

Займеннікі не маюць склонаў інструктыва і камітатыва.

Склоны <i>Sijamuodot</i>	Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>			Множны лік <i>Monikko</i>		
Nominatiivi	minä	sinä	hän	me	te	he

Genetiivi	minun	sinun	hänen	meidän	teidän	heidän
Akkusatiivi	minut	sinut	hänet	meidät	teidät	heidät
Essiivi	minuna	sinuna	hänenä	meinä	teinä	heinä
Partitiivi	minua	sinua	häntä	meitä	teitä	heitä
Translatiivi	minuksi	sinuksi	häneksi	meiksi	teiksi	heiksi
Inessiivi	minussa	sinussa	hänessä	meissä	teissä	heissä
Elatiivi	minustä	sinusta	hänestä	meistä	teistä	heistä
Illatiivi	minuun	sinuun	häneen	meihin	teihin	heihin
Adessiivi	minulla	sinulla	hänellä	meillä	teillä	heillä
Ablatiivi	minulta	sinulta	häneltä	meiltä	teiltä	heiltä
Allatiivi	minulle	sinulle	hänelle	meille	teille	heille
Abessiivi	minutta	sinutta	hänettä	meittä	teittä	heittä
Komitatiivi	–	–	–	–	–	–
Instruktiivi	–	–	–	–	–	–

Tämä on *minun* kirjani (Гэта мая кніга). *Minulla* on kaksi lasta (У мяне двое дзяцей). *Minä* rakastan *sinua* (Я кахаю цябе). En tunne *häntä*, mutta haluaisin tutustua *häneen* (Я не ведаю яго, але хацеў бы пазнаёміцца з ім).

Zvartnyia zaimenniki Refleksiivipronomit

Itse — сам, сябе

Zvartny zaimennik *itse* ne мае множнага ліку і ўжываецца толькі з прыналежнымі суфіксамі, калі адносіцца да суб'екта дзеяння.

Ostin tämän *itselleni*, en sinulle! (Гэта я купіў *сабе*, а не табе!)

Суфікс прыналежнасці не далучаецца, калі займеннік **itse** выступае ў значэнні сам:

Avaа ovi! (Адчыні дзверы!); En avaa, avaa *itse*! (Не буду, адчыняй *сам*!)

Займеннік **itse** не мае частку склонаў, у тым ліку і назоўнага. Прыналежаць суфіксы далучаюцца да скланавых канчаткаў.

Akkusatiivi	itse-ni, -si, -nsa, -mme, -nne, -nsa ¹
Partitiivi	itseäni
Inessiivi	itsessäni
Elatiivi	itseistestäni
Illatiivi	itseeni
Ablatiivi	itseltäni
Allatiivi	itselleni

¹ Приналежні суфікси адпаведнай асобы далучаюцца да склонавых канчаткаў у залежнасці ад асобы суб'екта. У табліцы прыводзяцца толькі формы прыналежнасці першай асобы (мой). Ніжэй прыводзяцца прыклады разнастайнага ўжывання прыналежных суфіксаў.

Minä tein tämän puseron <i>itselleni</i> .	Гэты світар я звязала <i>сабе</i> (для <i>сябе</i> <i>самоў</i>).
Pidättekö te <i>itsestänne</i> ?	<i>Вы</i> хоць <i>самі сябе</i> любіце?
Hän katseli <i>itseään</i> peilistä.	<i>Яна</i> разглядала <i>сябе ў</i> люстэрка.
Tunne <i>itsesi</i> !	Спасцігні <i>сябе!</i>
Hän puhuu aina <i>itsestään</i> .	<i>Ён</i> гаворыць толькі <i>аб сябе</i> .
Tunnen <i>itseni</i> väsyneeksi.	Я адчуваю <i>сябе</i> стомленым.
Vauva puhuu <i>itseksensä</i> .	Малы размаўляе <i>сам з сабой</i> .

Узаемазваротныя займеннікі *Resiprookkipronomin*

toiset + posessiivisuffiksi; toinen — toinen + posessiivisuffiksi

Узаемазваротныя займеньнікі указваюць на тое, што ў дзеянні ўдзельнічае ўзаемна больш як адна асоба: Puristimme *toistemme* kättä (Мы паціснулі адзін аднаму рукі).

Узаемазваротныя займеннікі ўжываюцца толькі з прыналежнымі суфіксамі.

Займеннік **toiset** з далучэннем адпаведнага прыналежнага суфікса скланяецца толькі ў множным ліку.

У займеннай пары **toinen—toinen** з далучэннем адпаведнага прыналежага суфікса скланяецца толькі другая частка і толькі ў адзіночным ліку.

Скланавыя канчаткі **-t** і **-n** перад прыналежнымі суфіксамі выпадаюць:

Toiset + -mme = *toisemme*

Toiset + -nne = *toisenne*

Toisiin + -nsa = *toisiinsa*

Склон Sijamuodot	toiset + posessiivisuffiksi толькі ў множным ліку	toinen — toinen + posessiivisuffiksi першая частка ў адз. ліку, другая — у множным
Nominatiivi	toisensa	toinen toinen + -nsa
Genetiivi	toistensa	toinen toisensa
Partitiivi	toisiansa	toinen toistansa
Inessiivi	toisissansa	toinen toisessansa
Elatiivi	toisistansa	toinen toisestansa
Illatiivi	toisiinsa	toinen toiseensa
Adessiivi	toisillansa	toinen toisellansa
Ablatiivi	toisiltansa	toinen toiseltansa
Allatiivi	toisillensa	toinen toisellensa

Заўвага. Форма аказатыва супадае з формай генетыва і тут не прыводзіцца.

Tunnetteko te toisenne? (Вы знаёмыя (адзін з адным)? (Вы ведаеце адзін аднаго?))

Missä te tapasitte toisenne ensimmäisen kerran? (Дзе вы сустрэліся першы раз?)

Tutustuimme toisiimme viime kesänä Minskissa (Мы пазнаёміліся летась у Мінску).

He soittavat toisilleen melkein joka ilta (Яны тэлефануюць адзін аднаму амаль кожны вечар).

Указальныя займеннікі *Demonstratiivipronomin*

tämä, tuo, se; nämä, nuo, ne — гэты, той, гэта; гэтыя, тыя, гэта

Указальныя займеннікі паказваюць на асобы, прадметы і з'явы. Прытым яны ўказваюць на розную ступень аддаленасці прадмета ад той асобы, якая вядзе гаворку.

tämä — займеннік паказвае, што прадмет знаходзіцца паблізу ад прамоўцы.

tuo — паказвае на аддалены ад прамоўцы прадмет.

Ota sinä *tämä* kirja, ja minä otan *tuon* (Ты бяры гэтую кнігу, а я возьму тую).

se — азначае прадмет, які знаходзіцца на пэўнай адлегласці ад прамоўцы, але бліжэй да ягонага суб'ядніка.

Tämä on minun kirjani, ja *se* siinä on sinun (Вось гэтая мая кніга, а твая — вунь тая).

Указальныя займеннікі скланяюцца так:

Склони Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö			Множны лік Monikko		
	tämä	tuo	se	nämä	nuo	ne
Nominatiivi	tämä	tuo	se	nämä	nuo	ne
Genetiivi	tämä/n	tuo/n	se/n	nä/i/ den	no/i/ den	ni/i/den
Akkusatiivi	tämän tämä	tuon tuo	sen se	nämä	nuo	ne
Partitiivi	tä/tä	tuo/ta	si/tä	nä/i/tä	no/i/ta	ni/i/tä
Inessiivi	tä/ssä	tuo/ssa	sii/nä	nä/i/ssä	no/i/ssa	ni/i/ssä
Elatiivi	tä/stä	tuo/sta	sii/tä	nä/i/stä	no/i/sta	ni/i/stä
Illatiivi	tä/hän	tuo/hon	sii/hen	nä/i/hin	ni/i/hin	ni/i/hin
Adessiivi	tä/llä	tuo/lla	si/llä	nä/i/llä	no/i/lla	ni/i/llä
Ablatiivi	tä/ltä	tuo/lta	si/ltä	nä/i/ltä	no/i/lta	ni/i/ltä
Allatiivi	tä/lle	tuo/lle	si/lle	nä/i/lle	no/i/lle	ni/i/lle
Essiivi	tä/nä	tuo/na	si/nä	nä/i/nä	no/i/na	ni/i/nä
Translatiivi	tä/ksi	tuo/ksi	si/ksi	nä/i/ksi	no/i/ksi	ni/i/ksi
Abessiivi	-	-	-	nä/i/ttä	no/i/tta	ni/i/tä
Komitatiivi	-	-	-	nä/i/ne	no/i/ne	ni/i/ne

Uvaga! Основы займеннікаў мяняюцца. У табліцы яны аддзеленыя знакам «/».

Прыклады ўжывання займеннікаў у розных склонах:

Tämä kirja on minun. Гэта мая кніга.	Siitä asiasta en tiedä mitään. Я нічога не ведаю аб гэтай справе.
Tuo nainen on dosentti Virtanen. Тая жанчына — дацэнт Віртанен.	Tunnetko noita miehiä? Ты ведаеш тых людзей?
Miksi puhut tuolla tavalla? Чаму ты гаворыш так (такім чынам) ?	Mitä nuo maksavat? Колькі каштуюць тыя ?
Sillä tavalla ei saa puhua! Так нельга гаварыць!	Näiden kaikkien kukkien hinta on viisi euroa. Кошт тых кветак — пяць еўра.
Sinä päivänä aurinko paistoi porottamalla. Тым днём бязлітасна пякло сонца.	Entä noiden ? А вунь тых ?
Siinä huoneessa ei ole mitään. У гэтым пакоі няма нічога.	Niinä aikoina asuin Suomessa. У тыя часы я жыў у Фінлянды.

У гутарцы часта займеннікі **se** і **ne** ўжываюцца і ў дачыненні да людзей:

Missä Jukka asuu? **Se** asuu tuossa talossa (Дзе жыве Юкка? **Ён** жыве ў тым дом).

Займеньнікі *tällainen* (такі, гэткі), *tuollainen* (такі, падобны), *sellainen* (такі), *semmoinen* (такі) скланяюцца па тыпу назоўнікаў на **-nen**.

Ei mitään **sellaista**! (Нічога **падобнага!**)

Se oli **semmoinen** tapaus (**Такая** вось справа (Справа **такога роду**)).

Адрозненні паміж указальнымі займеннікамі і прыслоўямі:

Прыслоўі adverbis			Займеннікі pronominit		
täällä — тут	tuolla — там	siellä — там	tällä — на гэтым	tuolla — на тым	sillä — на тым
täältä — адсюль	tuolta — адтуль	sieltä — адтуль	tältä — ад гэтага	tuolta — ад таго	siltä — ад таго
tänne — сюды	tuonne — туды	sinne — туды	tälle — гэтаму	tuolle — таму, на той	sille — таму

Täällä Suomessa on kaikki aika kallista (**Тут**, у Фінлянды, усё даволі дорага).

Hän asuu **tässä** talossa (Ён жыве ў **гэтым** доме).

Kassi on **tuolla**. Ota se **sieltä** ja tuo **tänne** (Сумка **вунь там**. Вазьмі яе **адтуль** і прынясі **сюды**).

Pane kassi **tuolle** pöydälle (Пакладзі сумку **на той** стол).

Siellä aina paistaa aurinko (**Там** заўсёды свеціць сонца).

Haluaisin matkustaa **sinne** joskus (Я хацеў бы калі-небудзь паехаць **туды**).

Адносныя займеннікі Relatiivipronominit

joka, mikä — які

Адносныя займеннікі злучаюць галоўны сказ з даданым.

У галоўным сказе заўсёды маецца слова, з якім суадносіцца адносны займеннік. Такое слова называецца **карэлятам**. Адносны займеннік цалкам дапасуецца да слова-карэлята, гэта значыць стаіць у тым жа ліку і склоне.

Tunnetko **tuon tytön, jolla** on tumma tukka? (Ты ведаеш **тую** дзяўчыну, у **якой** цёмныя валасы?)

Tunnetko **nuo tytöt, joilla** on tumma tukka? (Ты ведаеш **тых** дзяўчат, у **якіх** цёмныя валасы?)

Займеннік **joka — які** ў пераважнай большасці выпадкаў ужываецца, калі гаворка ідзе пра жывую істоту, радзей — калі гаворыцца пра нейкія з’явы.

Hän on **mies, joka** ei pelkää mitään (Ён **чалавек, які** не баіцца нічога).

Займеннік **mikä** (**які** ў жываецца адносна нежывых істотаў ды з'яў).

Tuli **sade, mikä** esti matkamme (Пачаўся **дождж, які** перашкодзіў нашаму падарожжу).

Скланенне адносных займеннікаў

Займеньнік **mikä** ў назоўным і вінавальным склонах множнага ліку мае форму **mitkä**, у астатніх склонах множнага ліку мае тыя самыя формы, што і ў адзіночным.

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Nominatiivi	joka	mikä	jotka	mitkä
Genetiivi	jonka	minkä	joiden	minkä
Partitiivi	jota	mitä	joita	mitä
Inessiivi	jossa	missä	joissa	missä
Elatiivi	josta	mistä	joista	mistä
Illatiivi	johon	mihin	joihin	mihin
Adessiivi	jolla	millä	joilla	millä
Ablatiivi	jolta	miltä	joilta	miltä
Allatiivi	jolle	mille	joille	mille
Essiivi	jona	minä	joina	minä
Translatiivi	joksi	miksi	joiksi	miksi

Пытальныя займеннікі *Kysymyspronominin*

kuka? mikä? kumpi? — хто?; што? які?; які? (з двух)

(ei) kukaan, mikään, kumpikaan — ніхто, нічога, ніякі (з двух)

Займеннік **kuka** — хто і ягоная адмоўная форма **(ei) kukaan** — ніхто ўжываецца, калі гаворка ідзе пра людзей, а **mikä** і **(ei) mikään** —

што і нічога — пра жывёл, пэўныя справы або з’явы. У дачыненні да людзей займеннік **mikä** ўжываецца, калі пытаюцца аб прафесіі чалавека. Займеннік **kumpi** — **які (з двух)** і ягоная адмоўная форма (**ei**) **kumpikaan** — **ніякі (з двух)** ужываецца, калі гаворка ідзе пра двух чалавек, дзве жывёлы, справы або з’явы.

Kuka tuo mies on? (Хто той мужчына?) Hän on Jukka Järvinen (Гэта **Юкка Ярвінен**).

Mikä hän on? (Хто ён (па прафесіі)? (даслоўна: Што ён?)) Hän on insinööri (Ён інжынер).

Kumpi näistä kynistä on pehmeämpi? (Які з гэтых (двух) алоўкаў больш мяккі?)

У адрозненне ад беларускай мовы, займеннікі **хто** і **што** ў фінскай мове маюць формы множнага ліку.

Скланеньне пытальных займеннікаў

Займеннік **mikä** ў назоўным і вінавальным склонах множнага ліку мае форму **mitkä**, у астатніх склонах множнага ліку мае тыя ж формы, што і ў адзіночным.

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Nominatiivi	kuka	mikä	ketkä	mitkä
Genetiivi	kenen	minkä	keiden	minkä
Akkusatiivi	kenet	minkä	ketkä	minkä
Partitiivi	ketä	mitä	keitä	mitä
Inessiivi	kenessä	missä	keissä	missä
Elatiivi	kenestä	mistä	keistä	mistä
Illatiivi	keneen	mihin	keihin	mihin
Adessiivi	kenellä	millä	keillä	millä
Ablatiivi	keneltä	miltä	keiltä	miltä
Allatiivi	kenelle	mille	keille	mille
Essiivi	kenenä	minä	keinä	minä
Translatiivi	keneksi	miksi	keiksi	miksi

Займеннік **kumpi** скланяецца так, як параўнальныя ступені прыметнікаў:

Склоны <i>Sijamuodot</i>	Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>	Множны лік <i>Monikko</i>
Nominatiivi	kumpi	kummat
Genetiivi	kumman	kumpien
Partitiivi	kumpaa	kumpia
Inessiivi	kummassa	kummissa
Elatiivi	kummasta	kummista
Illatiivi	kummaan	kumpiin
Adessiivi	kummalla	kummilla
Ablatiivi	kummalta	kummilta
Allatiivi	kummalle	kummille
Essiivi	kumpana	kumpina
Translatiivi	kummaksi	kummiksi

Адмоўныя формы пытальных займеннікаў (**ei kukaan, mikään, kumpikaan** — ніхто, нічога, ніякі (з двух) скланяюцца так, як і асноўныя формы, толькі дадаецца узмацняльна-адмоўная часціца **-kaan (-kään)**:

Kenet tapasit eilen? (Каго ты сустрэў учора?) En **ketään** (Нікога).
 Kenelle sinä soitit? (Каму ты тэлефанаваў?) En **kenellekään** (Нікому).

Займеннікі **millainen, minkäläinen** — **які** скланяюцца гэтак жа, як назоўнікі на **-nen**:

Millainen rappi sellainen seurakunta? (**Які** свяшчэннік у вашай парафіі?)

En tiedä **millaiset** kengät laittaisin (Я не ведаю, **якія** чаравікі мне абуць).

Няпэўныя займеннікі *Indefiniittipronominit*

Няпэўныя займеннікі ўказваюць на няпэўныя, нявысветленыя прадметы, абставіны ды з’явы. Да няпэўных займеннікаў адносяцца:

joku, jokin; eräs, yksi — нехта, хто-небудзь, нейкі; нешта, нейкі, што-небудзь; нехта, адзін

jokainen, kaikki, joka, kukin — кожны, усякі; увесь, уся, усё; кожны; усякі, кожны

kumpikin, molemmat, jompikumpi — абодва; адзін з двух, абодва; той або іншы

(ei) kukaan, (ei) mikään, (ei) kumpikaan — ніхто; нічога; ніводны
moni, usea; muutama; harva — многія, шмат хто; некаторыя, некалькі; нямногія, рэдка хто

toinen, muu, sama — другі, іншы, той самы

Найболей ужывальнымі з іх з’яўляюцца займеннікі: **joku** — нехта, нейкі; **jokin** — нешта, нейкі; **(ei) kukaan** — ніхто; **(ei) mikään** — нічога; **jompikumpi** — той або другі; **kumpikin** — абодва, і той і другі; **kukin** — кожны, усякі.

Займеньнік **joku** — нехта, які-небудзь у пераважнай большасці ўжываецца тады, калі гаворка ідзе пра чалавека. Ён складаецца з дзвюх асноў **jo** і **ku**. Кожная з асноў скланяецца і набывае адпаведныя склонавыя канчаткі:

Склоны <i>Sijamuodot</i>	Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>	Множны лік <i>Monikko</i>
Nominatiivi	joku	jotkut
Genetiivi	jonkun	joidenkuiden
Partitiivi	jotakuta	joitakuita
Inessiivi	jossakussa	joissakuissa
Elatiivi	jostakusta	joistakuista
Illatiivi	johonkuhun	joihinkuihin
Adessiivi	jollakulla	joillakuilla
Ablatiivi	joltakulta	joiltakuilta

Allatiivi	jollekulle	joillekuille
Essiivi	jonakuna	joinakuina
Translatiivi	joksikuksi	joiksikuiksi

Joku koputtaa oveen (**Нехта** стукае ў дзверы).

Tunnetko **jonkun** hyvän lääkärin? (Ты ведаш **якога-небудзь** добрага лекара?)

Joihinkuihin ei voi luottaa (Абы-каму нельга давяраць).

Займеннік **jokin** ужываецца тады, калі гаворка ідзе не пра чалавека. Узмацняльная часціца **-kin** не скланяецца і далучаецца да склонавых канчаткаў асновы **jo-**. Яна ўжываецца толькі ў сцвярджалных сказах. Даволі часта, асабліва ў гутарковай мове (радзей — у пісьмовай), літара **-k-** выпадае:

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Nominatiivi	jokin		jotkin	
Genetiivi	jonkin		joidenkin	
Partitiivi	jotakin	jotain	joitakin	joitain
Inessiivi	jossakin	jossain	joissakin	joissain
Elatiivi	jostakin	jostain	joistakin	joistain
Illatiivi	johonkin		joihinkin	
Adessiivi	jollakin	jollain	joillakin	joillain
Ablatiivi	joltakin	joltain	joiltakin	joiltain
Allatiivi	jollekin		joillekin	
Essiivi	jonakin	jonain	joinakin	joinain
Translatiivi	joksikin		joiksikin	

Huoneessa liikkuu **jokin** (У пакоі **нешта** варушыцца).

Aion myydä asunnon **jollakin tavalla** (Думаю прадаць кватэру **нейкім чынам**).

Söisin meilläni **jotakin** (Я з задавальненнем з'еў бы **што-небудзь**).

Антонімам займенніка **joku** — нехта з'яўляецца адмоўны займеннік (**ei**) **kukaan** — ніхто. Антонімам часціцы **-kin** з'яўляецца адмоўная часціца **-kään**. Яна таксама ставіцца пасля склонавых канчаткаў. У некаторых выпадках адбываецца скарачэнне часціцы з выпадзеннем літары **-k**. Гэта ўласціва толькі адзіночнаму ліку.

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko
Nominatiivi	(ei) kukaan		(ei) ketkään
Genetiivi	(ei) kenenkään		(ei) keiden
Partitiivi	(ei) ketään		(ei) keitään
Inessiivi	(ei) kenessäkään	kessään	(ei) keissäkään
Elatiivi	(ei) kenestäkään	kestään	(ei) keistäkään
Illatiivi	(ei) keneenkään	kehenkään	(ei) keihinkään
Adessiivi	(ei) kenelläkään	kellään	(ei) keilläkään
Ablatiivi	(ei) keneltäkään	keltään	(ei) keiltäkään
Allatiivi	(ei) kenellekään	kellekään	(ei) keillekään
Essiivi	(ei) kenenäkään		(ei) keinäkään
Translatiivi	(ei) keneksikään		(ei) keiksikään

Звычайна займеньнік (**ei**) **kukaan** выступае ў спалучэнні з адмоўным дзеясловам:

En usko ketään. (Я нікому не веру).

Kukaan ei usko minua (Ніхто не верыць мне).

Займеннік **mikään** — нічога — гэта антонім займенніка **jokin** — нешта. Скланяецца гэтак жа сама, як і займеннік **mikä** — што, які. У назоўным і вінавальным склонах множнага ліку мае форму **mitkää**, у астатніх склонах множнага ліку мае тры самыя формы, што і ў адзіночным.

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö	Множны лік Monikko
Nominatiivi	mikään	mitkään
Genetiivi	minkään	minkään

Akkusatiivi	minkään	minkään
Partitiivi	mitään	mitään
Inessiivi	missään	missään
Elatiivi	mistään	mistään
Illatiivi	mihinkään	mihinkään
Adessiivi	millään	millään
Ablatiivi	miltään	miltään
Allatiivi	millekään	millekään
Essiivi	minään	minään
Translatiivi	miksikään	miksikään

Звычайна займеннік (**ei**) **mikään** выступае ў спалучэнні з адмоўнай дзеяслоўнай часціцай **ei** ў адпаведнай асабовай форме:

En näe mitään (Я нічога не бачу).

Missään tapauksessa **en** suostu tähän (Я не згаджуся на гэта ні ў якім выпадку).

Minään vuonna **ei ole** satanut niin paljon (Hi ў адзін год не было так шмат дажджоў).

Займеньнік **jompikumpi** — які-небудзь з двух складаюць дзве асновы: **jompi + kumpi**. Пры скланенні абедзве асновы змяняюцца:

Склоны Sijamuodot	Адзіночны лік Yksikkö	Множны лік Monikko
Nominatiivi	jompikumpi	jommatkummat
Genetiivi	jommankumman	jompienkumpien
Partitiivi	jompaakumpaa	jompiakumpia
Inessiivi	jommassakummassa	jomissakummissa
Elatiivi	jommastakummasta	jommistakummasta
Illatiivi	jompaankummaan	joppiinkumpiin
Adessiivi	jommallakummalla	jomillakummilla
Ablatiivi	jommaltakummalta	jommiltakummilta

Allatiivi	jomallekummalle	jomillekummille
Essiivi	jompanakumpana	jompinakumpina
Translatiivi	jommaksikummaxi	jommiksikummixi

Jompikumpi ehdokas voittaa (Адзін з двух кандыдытаў пераможа).
Jompikumpi heistä on väärässä (Адзін з іх памыляецца).

Займеннік **kumpikin** — абодва скланяецца гэтак жа сама, як займеннік **kumpi** — які (з двух). Часціца **-kin** ставіцца пасля склонавых канчаткаў:

Склоны <i>Sijamuodot</i>	Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>	Множны лік <i>Monikko</i>
Nominatiivi	kumpikin	kummatkin
Genetiivi	kummankin	kumpienkin
Partitiivi	kumpaakin	kumpiakin
Inessiivi	kummassakin	kummissakin
Elatiivi	kummastakin	kummistakin
Illatiivi	kumpaankin	kumpiinkin
Adessiivi	kummallakin	kummillakin
Ablatiivi	kummaltakin	kummitakin
Allatiivi	kummallekin	kummillekin
Essiivi	kumpanakin	kumpinakin
Translatiivi	kummaksikin	kummiksikin

Адмоўны займеннік **kumpikaan** — ніхто (з двух) скланяецца такім жа чынам.

Kumpikaan ei voita (Ніхто не выйграе).

Kumpaankin perheeseen syntyi tyttö (У адной з сем'яў нарадзілася дзяўчынка).

У займенніку **kukin** — кожны, усякі аснова **ku-** мае склонавыя канчаткі, да якіх далучаецца часціца **-kin**. Гэты займеннік скланяецца толькі ў адзіночным ліку.

Склоны <i>Sijamuodot</i>	Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>
Nominatiivi	kukin
Genetiivi	kun kin
Partitiivi	kuta kin
Inessiivi	kussa kin
Elatiivi	kusta kin
Illatiivi	kuhun kin
Adessiivi	kull akin
Ablatiivi	kulta kin
Allatiivi	kulle kin
Essiivi	kuna kin
Translatiivi	kuksikin ???

Kukin saa yhden voileivän (**Кожны** атрымае адзін бутэрброд).

Annamme **kullekin** yhden voileivän (Мы дамо **кожнаму** па адным бутэрбродзе).

Наступныя займеннікі скланяюцца гэтак жа сама, як і падобныя назоўнікі і прыметнікі:

Eräs — **адзін, нехта, нешта, нейкі**. У размове можа замяняцца словам **yksi**.

Eräs ystäväni kertoi asian minulle (**Адзін** мой сябра распавёў мне пра тую справу).

Eräs toinen tyttö tuli sisään (Увайшла **нейкая** іншая дзяўчына).

Jokainen — **кожны**.

Практычна раўназначны займенніку **kaikki –усе, усё**.

Займеннік скланяецца ў адзіночным ліку, але практычна абазначае множнасць.

Дзеясловы-выказнікі пасля займенніка **jokainen** ставяцца ў адзіночным ліку, пасля **kaikki** — у множным.

Jokainen voi sanoa oman mielenpiteensä (**Кожны** *можа* выказаць сваю думку).

Kaikki voivat sanoa oman mielenpiteensä (**Усе** *могуць* выказаць сваю думку).

Jokaisella ihmisellä pitäisi olla oma asunto (**У кожнага** чалавека павінна быць сваё жытло).

Molemmat = kumpikin — абодва.

Займеннік **molemmat** ужываецца толькі ў множным ліку, а **kumpikin** — як у адзіночным, так і ў множным ліку. Параўнайце:

Kumpi on naisennimi, Kaino vai Aino? (Якое імя жаночае, Кайна або Айна?)

Kumpikin on naisen nimi = **Molemmat ovat** naisen nimiä (Гэта **абодва** жаночыя імёны).

Pidän kummastakin työstä = Pidän molemmista työistä (Мне падабаюцца **абедзве** дзяўчыны).

Molemmissa taloissa on pesutupa (**У абодвух** дамах ёсць пральня).

Moni, usea, monet, useat — многія, некаторыя.

Гэтыя займеннікі ўказваюць на вялікую, але няпэўную, нявызначаную дакладна колькасць. Займеннікі ў множным ліку указваюць на большую колькасць, чым у адзіночным. Прамых адпаведнікаў пры перакладзе на беларускую мову *можа* і *не быць*.

Moni/usea патрабуюць пасля сябе дапасавання ў адзіночным ліку, а monet/useat — дапасавання ў множным ліку, хоць у абодвух выпадках перакладацца *можа* толькі множным лікам:

Moni suomalainen puhuu englantia (**Шмат** **фінаў** размаўляюць па-англійску).

Monet/useat suomalaiset puhuvat englantia (**Многія** **фіны** размаўляюць па-англійску). (Большая колькасць, чым у першым сказе.)

Olen käynyt monessa maassa (Я наведаў не адну **краіну/некаторыя** **краіны**).

Olen käynyt monissa maissa (Я наведаў **шмат** **якія** **краіны**). (Большую колькасць, чым у першым сказе.)

Muutama (t) — некалькі, некаторы; harva (t) — рэдка, нямногі.

Займеннікі ўжываюцца як ў адзіночным, так і ў множным ліку і ўказваюць на невялікую, дакладна не ўказаную, колькасць. Аднак займеннік **muutama** ўказвае ўсё ж на крыху большую колькасць, чым займеннік **harva**.

Muutama ihminen tietää tämän (Некалькі чалавек ведаюць пра тое).

Muutamat ihmiset tietävät tämän (Некаторыя ведаюць пра тое).
(Большая колькасць, чым у першым сказе.)

Tunnen **muutaman suomalaisen** (Я ведаю **некалькі** фінаў).

Tunnen **muutamia suomalaisia** (Я знаёмы з **некаторымі** фінамі).
(Большая колькасць, чым у першым сказе.)

Займеннік **harva** часта мае значэнне *ei moni, eivät monen* — няшмат, мала хто, мала што.

Harva tietää tämän = Moni ei tiedä tätä (Рэдка хто ведае гэта = Шмат хто не ведае гэтага).

Harvat tietävät tämän = Monet eivät tiedä tätä (Рэдка (людзі) ведаюць гэта = Многія не ведаюць гэтага).

Toinen, muu — другі, іншы.

Займеннік **toinen** увогуле ўжываецца тады, калі спасылаюцца на нешта новае і адрознае ад таго, што называлася раней.

Займеннік **muu** ўжываецца тады, калі гаворка ідзе пра тое, што ўжо згадвалася.

Калі замест займенніка можна паставіць словы *uusi, eri, erilainen* — *новы, іншы, адрозны*, тады трэба ўжываць займеннік **toinen**.

Займеннік **toinen** скланяецца гэтак жа, як словы на **-nen**, а **muu** — як слова **puu**.

Sano se **toisella (erilaisella) tavalla** (Выкажы гэта другім (іншым) чынам).

He ovat muuttaneet **toiseen (uuteen) asuntoon** (ны пераехалі ў другую (нову) кватэру).

En voi tulla tiistaina. Tulen jonakin **toisena** päivänä (Я не магу прыехаць у аўторак. Прыеду якім-небудзь іншым днём).

Olen käynyt **muissakin** Pohjoismaissa (Я пабываў і ў **іншых** скандынаўскіх краінах).

Tuleeko tänne vielä **mutakin vieraita** kuin me? (Ці прыйдуць сюды яшчэ **іншыя госці** апроч нас?)

Пара **toinen** — **toinen** адпавядае беларускаму **адзін** — **другі**:

Hänellä on kaksi poikaa. **Toinen** poika on tumma, **toinen** vaalea (У яго два сыны. **Адзін** сын чарнявы, **другі** — бялявы).

Toisella on siniset silmät, **toisella** harmaat (У **аднаго** сінія вочы, а ў **другога** — шэрыя).

Займеннік **toinen** можа мець значэнне **адзін**:

Perheen kahdesta työstä **toinen** on jo naimisissa (З **дзвюх** дзяўчат у сям'і **адна** ўжо замужам).

Sama — **такі ж самы, той жа, аднолькавы**.

Аснова адзіночнага ліку **sama**-; аснова множнага ліку: **samoi**-.

Займеннік **sama** мае значэнні:

■ нешта нязменнае, такое ж, як і раней:

Tavataan **samassa** paikassa **samaan** aikaan (Сустрэнемся ў **тым самым** месцы і ў **той жа самы** час).

Minulla oli **sama** opettaja viisi vuotta (Пяць гадоў у мяне быў **той жа самы** настаўнік).

■ нешта агульнае для дваіх або многіх:

Kalle ja Kaisa asuvat **samassa** talossa (Калле і Кайса жывуць у **адным** (**тым жа самым**) доме).

He tulevat työhön **samalla** bussilla **samaan** aikaan (Яны прязджаюць на працу **адным** (**тым жа самым**) аўтобусам і ў **адзін** (**у той жа самы**) час).

■ нешта такое, як і іншае:

Samasta työstä pitäisi maksaa **sama** palkka (За **аднолькавую** працу трэба плаціць **аднолькавы** заробак).

Hän on **samanikäinen** kuin minä (Ён **аднолькавага** ўзросту са мной).

ДЗЕЯСЛОЎ VERBI, АБО TEONSANA

Дзеяслоў — гэта часціна мовы, якая азначае дзеянне або стан, напрыклад: kirjoittaa (пісаць), kyntää (араць), rakentaa (будаваць), seisoa (стаяць).

Дзеяслоў у фінскай мове мае катэгорыі стану, ладу, часу, асобы і ліку. Змена дзеяслова ў гэтых катэгорыях называецца спражэннем, таму дзеяслоў мае шмат формаў і з’яўляецца самай граматычна складанай часцінай мовы.

Усе дзеяслоўныя формы можна падзяліць на два разрады: асабовыя, або спрагаемыя, якія змяняюцца па вышэй указаных катэгорыях, і безасабовыя, або неспрагаемыя. Да гэтага разраду адносяцца інфінітывы, або неазначальныя формы дзеяслова, формы залежнага стану (пасіву) і дзеепрыметнікі.

Усе дзеяслоўныя формы маюць свае сінтаксічныя сувязі, гэта значыць кожны дзеяслоў патрабуе ўжывання пэўнага склону. Гэта з’ява называецца кіраваннем дзеяслова. Формы кіравання фінскіх і беларускіх дзеясловаў не супадаюць. Напрыклад: Ajattelen asiaa (part.) (Я думаю **аб справе**); Haluaisin kiittää sinua avusta (allat., elat.) (Хацеў бы падзякаваць **табе за дапамогу**); rakastaa tyttöä (part.) (кахаць **дзяўчыну**).

Дзеясловы могуць быць пераходнымі і непераходнымі. Да пераходных дзеясловаў адносяцца такія, пасля якіх ідзе прамое дапаўненне ў акузатыве або партытыве без прыназоўніка і постназоўніка. Дзеянне такіх дзеясловаў скіравана на прадмет, можа рабіць у ім якія-небудзь змены або вырабляць сам прадмет: Mies kyntää **peltoa** (Мужчына арэ **поле**); Lapset rakentavat **pientä taloa** (Дзеці будуюць **маленькі дом**) (пытаньне: *каго?, што?*).

Дзеянне непераходных дзеясловаў па-большасці азначае рух або стан і не пераходзіць на прадмет. Слова, якое ідзе пасля непераходнага дзеяслова, ужо не можа стаяць у акузатыве або партытыве, не можа быць прамым дапаўненнем: huolehtia tehtävästä (клапаціцца аб заданні); (пытанні другіх ускосных склонаў: *аб кім?, аб чым? і г. д.*)

Асновы фінскага дзеяслова *Suomen verbin vartalot*

Асновай дзеяслова з'яўляецца такая форма, да якой далучаюцца асабовыя канчаткі, суфіксы, часціцы. Асновы могуць быць галосныя і зычныя. Як вынікае з назваў, гэтыя асновы могуць сканчвацца на галосны або на зычны гук: *sano*-a (казаць) (*sano* — галосная аснова); *tavat*-a (сустракаць) (*tavat* — зычная аснова).

Існуюць дзеясловы, якія маюць галосную і зычную асновы: *tavata* — тараа-п — сустракаю, сустрэну — галосная аснова; *tavattavat* — сустракаюць, сустрэнуць — зычная аснова.

Асновы бяруцца ад неазначальнай формы дзеяслова і асновы першай асобы цяперашняга часу (іначай: асновы спражэння).

*Спражэнне дзеясловаў *Verbien taivutus**

Спражэннем дзеясловаў называецца змяненне іх па ладах, асобах, ліках і часах. Фінскі дзеяслоў мае чатыры формы часу: дзве простыя (*preesens* — цяперашні час; *imperfekti* — імперфект, просты мінулы час) і дзве складаныя формы мінулага часу (*perfekti* — перфект і *pluskvamperfekti* — плюсквамперфект). Адмысловых формаў будучага часу фінскі дзеяслоў не мае. Дзеля гэтага ўжываецца форма цяперашняга часу.

Тыпы спражэння дзеясловаў

У фінскай мове звычайна выдзяляецца шэсць тыпаў спражэння дзеясловаў. Гэты падзел робіцца, выходзячы з інфінітыўнай асновы і асновы спражэння

Першы тып дзеясловаў *Verbityyppi 1*

Першы тып дзеясловаў вызначаецца тым, што:

- у канчатку інфінітыва дзве галосныя: *asua* (жыць), *lukea* (чытаць), *antaa* (даваць), а ў аснове спражэння толькі адна галосная: *asu*-n (жыву), *lue*-n (чытаю), *anna*-n (даю);
- паказальнік інфінітыва — галосныя -a; -ä;
- пераважная большасць фінскіх дзеясловаў належыць да гэтага тыпу спражэння. Прыклад першага тыпу спражэння: *lukea* (чытаць):

Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä я	lue- n чытаю	me мы	lue- mme чытаем
sinä ты	lue- t чытаеш	te вы	lue- tte чытаеце
hän (se) ён (яна, яно)	lue- e чытае	he (ne) яны	lue- vat чытаюць

Некаторыя дзеясловы, якія адносяцца да першай групы: ostaa (купляць), antaa (даваць), tietää (ведаць), kieltää (забараняць), rukea (апранаць), särkeä (балець), sanoa (казаць), katua (каяцца), kysyä (пытацца).

Другі тып дзеясловаў **Verbityyppi 2**

Другі тып дзеясловаў вызначаецца тым, што:

- канчатак інфінітыва: -da, -dä: tuo-da (прывесці); pysäköi-dä (паркавацца);
- аснова інфінітыва і аснова спражэння супадаюць: **tuo**-da (прывесці) **tuo**-n (прывошу);
- у канцы асновы спражэння заўсёды ёсць або дыфтонг, або даўгая галосная: **voi**-n (я магу); **myy**-n (я прадаю);
- дзеясловаў тыпу juoda, saada (піць, атрымліваць) вельмі мала, пераважная большасць адпавядае дзеясловам тыпу turakoida, pysäköidä (паліць, паркавацца), у тым ліку і шмат якія запазычаныя дзеясловы тыпу aktivoida.

Прыклад другога тыпу спражэння: myydä, voida (прадаваць, магчы):

Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä я	myy-n, voi-n прадаю, магу	me мы	myy-mme, voi-mme прадаем, можам
sinä ты	myy-t, voi-t прадаеш, можаш	te вы	myy-tte, voi-tte прадаеце, можаце
hän (se) ён (яна, яно)	myy, voi прадае, можа	he (ne) яны	myy-vät, voi-vat прадаюць, могуць

Заўважце: трэцяя асоба адзіночнага ліку не мае канчаткаў.

Дзеясловы тыпу *tehdä, nähdä* (рабіць, бачыць) маюць змешаныя характарыстыкі, таму што:

- па інфінітыву (канчаток *-dä*) адносяцца да 2 тыпу спражэння;
- асабовая форма супадае з першым тыпам.

Яны спрагаюцца так:

Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>		Множны лік <i>Monikko</i>	
Асоба <i>Persoonaa</i>	Форма дзеяслова	Асоба <i>Persoonaa</i>	Форма дзеяслова
<i>minä</i> я	<i>tee-n, näe-n</i> раблю, бачу	<i>me</i> мы	<i>tee-mme, näe-mme</i> раблю, бачу
<i>sinä</i> ты	<i>tee-t, näe-t</i> робіш, бачыш	<i>te</i> вы	<i>tee-tte, näe-tte</i> робіце, бачыце
<i>hän (se)</i> ён (яна, яно)	<i>teke-e, näke-e</i> робіць, бачыць	<i>he (ne)</i> яны	<i>teke-vät, näke-vät</i> робяць, бачаць

Некаторыя дзеясловы, якія адносяцца да другой групы: *jäädä* (заставацца), *myydä* (прадаваць), *juoda* (піць), *syödä* (есці), *voida* (магчы), *viedä* (адносіць прэч), *turakoida* (паліць).

Трэці тып дзеясловаў **Verbityyppi 3**

Трэці тып дзеясловаў вызначаецца тым, што:

- мае канчаткі асновы *-la, -lä; -sta, -stä; -na, -nä, -ra: tulla* (прыходзіць), *kävellä* (хадзіць); *nousta* (уставаць), *pestä* (мыць); *panna* (ставіць), *mennä* (ісці); *purra* (кусаць);
- мае агульную прымету — суфікс *-e-* паміж асновай інфінітыва і асабовымі канчаткамі: *tul-la — tul-e-n*; *nous- ta — nous-e-vat*.

Прыклад трэцяга тыпу спражэння: *pes-tä* (мыць), *menn-nä* (ісці):

Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä я	pes-e-n, men-e-n мыю, іду	me мы	pes-e-mme, men-e-mme мыем, ідзем
sinä ты	pes-e-t, men-e-t мыеш, ідзеш	te вы	pes-e-tte, men-e-tte мыце, ідзяце
hän (se) ён (яна, яно)	pes-e-e, men-e-e мые, ідзе	he (ne) яны	pes-e-vät, men-e-vät мыюць, ідуць

Дзеясловы ol-la, juos-ta (быць, бегчы) маюць такія асаблівасці:

Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä я	ole-n, juokse-n ёсць, бягу	me мы	ole-mme, juokse-mme ёсць, бяжым
sinä ты	ole-t, juokse-t ёсць, бяжыш	te вы	ole-tte, juokse-tte ёсць, бяжыце
hän (se) ён (яна, яно)	on , juokse-e ёсць, бяжыць	he (ne) яны	ovat , juokse-vat ёсць, бягуць

Некаторыя дзеясловы, якія адносяцца да трэцяй групы: ajatella (думаць), kävellä (хадзіць), esitellä (прадстаўляць), katsella (глядзець), riidellä (сварыцца), työskennellä (працаваць), surra (сумаваць).

Чацвёрты тып дзеясловаў **Verbityyppi 4**

Чацвёрты тып дзеясловаў вызначаецца тым, што

- канчатак інфінітыва звычайна -ata, -ätä: huomata (заўважаць), herätä (прачынацца);
- -t- у канчатку інфінітыва пры спражэнні пераходзіць у -a, -ä: huomata — huomaan; herätä — herään.

Прыклад чацвёртага тыпу спражэння: tavata (сустракаць), haluta (хацець):

Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä я	tараа-n, halua-n сустракаю, хачу	me мы	tараа-mme, halua-mme сустракаем, хочам
sinä ты	tараа-t, halua-t сустракаеш, хочаш	te вы	tараа-tte, halua-tte сустракаеце, хочаце
hän (se) ён (яна, яно)	tараа, haluaa сустракае, хоча	he (ne) яны	tараа-vät, halua-vat сустракаюць, хочуць

Некаторыя дзеясловы, якія адносяцца да чацвёртай групы: osata (умець), haluta (хацець), luvata (абяцаць), vastata (адказваць), pelata (гуляць), maata(ляжаць), kadota (знікаць), pudota (падаць), juoruta (пляткарыць), kuveta (пачынаць), kiivetä (узлязаць), hävitä (прападаць).

Пяты тып дзеясловаў **Verbityyppi 5**

Пяты тып дзеясловаў вызначаецца тым, што:

- асноўная форма заканчваецца на -ita, -itä: tarvita (мець патрэбу), merkitä (значыць);
- пры спражэнні паміж асновай інфінітыва і асабовым канчаткам узнікае суфікс -se-: tarvita — tarvitsen; merkitä — merkitsevät.

Прыклад пятага тыпу спражэння: hallita (кіраваць); valita (выбіраць):

Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä я	hallitse-n, valitse-n кірую, выбіраю	me мы	hallitse-mme, valitse-mme кіруем, выбіраем

sinä ты	hallitse-t, valitse-t кіруеш, выбіраеш	te вы	hallitse-tte, valitse-tte кіруеце, выбіраеце
hän (se) ён (яна, яно)	hallitse-e, valitse-e кіруе, выбірае	he (ne) яны	hallitse-vat, valitse-vat кіруюць, выбіраюць

Некаторыя дзеясловы, якія адносяцца да пятай групы: *tarvita* (мець патрэбу), *hallita* (кіраваць), *valita* (выбіраць), *mainita* (назваць), *merkitä* (значыць), *tulkita* (перакладаць (вусна)), *tuomita* (асуджаць), *palkita* (узнагароджваць).

Шосты тып дзеясловаў **Verbityyppi 6**

Шосты тып дзеясловаў вызначаецца тым, што:

- яны маюць канчатак асноўнай формы *-eta, -etä*;
- пры спражэнні інфінітыўнае *-t-* пераходзіць у *-ne-*: *vanheta* — *vanhene* (старэць — старэю); *lämmetä* — *lämpene*-e (цяплець — цяплее).

Прыклад шостага тыпу спражэння: *vanheta, lämmetä*:

Адзіночны лік Yksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä я	vanhene-n, lämpene-n	me мы	vanhene-mme, lämpene-mme
sinä ты	vanhene-t, lämpene-t	te вы	vanhene-tte, lämpene-tte
hän (se) ён (яна, яно)	vanhene-e, lämpene-e	he (ne) яны	vanhene-vat, lämpene-vät

Некаторыя дзеясловы, якія адносяцца да шостага групы: *lämmetä* (цяплець), *külmetä* (халаднець), *vanheta* (старэць), *nuoretta* (маладзец), *lyhetä* (скарочвацца), *pidetä* (падаўжацца), *vaaletta* (балець), *raeta* (уцякаць).

АКТЫЎ, АБО НЕЗАЛЕЖНЫ СТАН АКТИІVI

Лады дзеяслова

Фінскі дзеяслоў у актыўным, або незалежным, стане мае чатыры лады: абвесны, умоўны, магчымасны і загадны.

Абвесны лад *Indikatiivi (tositapa)*

Абвесны лад выказвае, паведамляе пра дзеянне, якое адбываецца ці адбылося рэальна. Абвесны лад мае чатыры граматычныя часы. Ніжэй разглядаюцца дзеясловы абвеснага ладу.

Асабовыя формы дзеясловаў *Verbien persoonamuodot*

Фінскі дзеяслоў, як і беларускі, мае тры асобы адзіночнага і тры асобы множнага ліку. Асабовыя формы дзеясловаў у любым ладзе, апрача загаднага, маюць адны і тыя ж канчаткі. Ніжэй даецца табліца спражэння.

Дзеясловы *ostaa* (купляць), *sanoa* (сказаць), *tulla* (прыходзіць), *toimia* (дзеінічаць).

Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>		Множны лік <i>Monikko</i>	
Асоба <i>Persoonaa</i>	Форма дзеяслова	Асоба <i>Persoonaa</i>	Форма дзеяслова
minä	osta-n, sano-n, tule-n, toimi-n	me	osta-mme, sano-mme, tule- mme, toimi-mme
sinä	osta-t, sano-t, tule-t, toimi-t	te	osta-tte, sano-tte, tule-tte, toimi-tte
hän/se	osta-a, sano-o, tule-e, toimi-i	he/ne	osta-vat, sano-vat, tule-vat, toimi-vat

Як можна бачыць, усе канчаткі аднолькавыя, апрача трэцяй асобы адзіночнага ліку. Гэтая асоба не мае адмысловых канчаткаў, тут падаўжаецца галосная асновы. Звярніце ўвагу на тое, што галосныя могуць быць рознымі.

Такія формы, які адпавядаюць беларускім выразам накшталт «я з ...»; «мы з ...»; «ён з ...» у фінскай мове ўжываюцца ў множным ліку:

Minä ja Kalle tule**mm**e. Мы з Калле **прыйдзем** (Я і Калле прыйдзем)
 Sinä ja Kalle tulet**te**. Вы з Калле **прыйдзеце** (Ты і Калле прыйдзеце)
 Me ja Virtaset men**em**e. Мы з Віртаненамі пойдзем.
 Te ja he men**ette**. Вы з імі пойдзеце.
 He ja Virtaset menev**ät**. Яны з Віртаненамі пойдучь.

Пытальная форма дзеясловаў Verbikysymys

Для ўтварэння пытальнай формы ўжываецца адмысловая пытальная часціца **-ko, -kö**, якая перакладаецца як/азначае **ці**. Яна далучаецца да асабовых канчаткаў дзеяслова. Пры тым змяняецца парадок слоў у пытальным сказе.

He tulevat huomenna. Яны прыйдуць заўтра
 Tulevat**ko** he huomenna? **Ці** прыйдуць яны заўтра?
 Hän ostaa kirjan. Ён купіць кнігу.
 Ostaako hän kirjan? **Ці** купіць ён кнігу?

Адмоўная форма Negatiivi

У фінскай мове няма слова «не». Яго замяняе адмоўная дзеяслоўная часціца «**ei**», якая набывае дзеяслоўныя асабовыя канчаткі. Дзеяслоўная часціца спрагаецца, а пасля яе ставіцца аснова першай асобы адзіночнага ліку таго дзеяслова, які ставіцца ў адмоўнай форме. Дзеслоў **tehdä** (рабіць).

Minä teen. Minä en tee.	Me teemme. Me emme tee.
Sinä teet. Sinä et tee.	Te teette. Te ette tee.
Hän (se) tekee. Hän (se) ei tee.	He (ne) tekevät. He (ne) eivät tee.

Адмоўнае дзеяслоўнае пытанне Negatiivinen verbikysymys

Адмоўная пытальная форма ўтвараецца гэтак жа, як і сьцьвярджальная — пры дапамозе пытальнага суфікса **-ko, -kö**, які далучаецца да асабовых канчаткаў адмоўнай дзеяслоўнай часціцы.

Hän ei voi tulla. Ён не можа прыйсці.

Eikö hän voi tulla? **Хіба ён не** можа прыйсці?

Eivätkö he puhu valkovenäjää? **Хіба яны не** размаўляюць па-беларуску?

У адмоўна-пытальнай форме на першае месца ў сказе ставіцца адмоўная дзеяслоўная часціца «**eikö**» ў адпаведнай асабовай форме.

Часы дзеясловаў Aikamuodot, або tempukset

Фінскі дзеяслоў мае чатыры формы часу: адну цяперашняга часу і тры прошлага часу. Цяперашні час — гэта прэзэнс (preesens), а прошлыя часы імперфект (imperfekti), перфект (perfekti) і плюсквамперфект (pluskvamperfekti). Прэзэнс і імперфект называюцца простымі формамі часу, або простымі часамі, таму што ўтвараюцца адным словам. Перфект і плюсквамперфект называюцца складанымі формамі часу, таму што складаюцца з двух слоў.

Цяперашні час Preesens (kestämä)

Цяперашні час кажа аб тым, што адбываецца менавіта зараз, або азначае дзеянне, якое адбываецца заўсёды і таму супадае з момантам гутаркі, неад’емную ўласцівасць прадмета ці асобы.

Mitä sinä **teet** nyt? Што ты зараз **робіш**?

Luen kirjaa. **Я чытаю** кнігу.

Liisa **on** mukava tyttö (Ліза — выдатная дзяўчына). Leijona **on** petoeläin (Леў — гэта драпежная жывёла).

(Дзеяслоў olla (быць) стаіць у цяперашнім часе.)

Pekka **puhuu** aina totta (Пекка заўсёды **кажа** праўду).

У фінскай мове няма адмысловай формы будучага часу. Замест яе ўжываецца цяперашні час у адпаведнасці з кантэкстам.

Maria lähtee kohta Valko-Venäjälle (Марыя хутка паедзе ў Беларусь).

Darina matkustaa ensi viikolla Englantiin (На наступным тыдні Дарына паедзе ў Англію).

Адмысловых прымет фінскі цяперашні час не мае. Асабовыя канчаткі далучаюцца да асновы дзеяслова.

Дзеясловы *ostaa* (купляць). *Sanoa* (сказаць). *Tulla* (прыходзіць). *Toimia* (дзеінічаць):

Адзіночны лік <i>Uksikkö</i>		Множны лік <i>Monikko</i>	
Асоба <i>Persoonaa</i>	Форма дзеяслова	Асоба <i>Persoonaa</i>	Форма дзеяслова
minä	osta-n, sano-n, tule-n, toimi-n	me	osta-mme, sano-mme, tule-mme, toimi-mme
sinä	osta-t, sano-t, tule-t, toimi-t	te	osta-tte, sano-tte, tule- tte, toimi-tte
hän/se	osta-a, sano-o, tule-e, toimi-i	he/ne	osta-vat, sano-vat, tule- vat, toimi-vat

Прошлы час імперфект *Imperfekti (kertoma)*

Імперфект расказвае аб тым, што адбылося ў пэўны час ў мінулым, да моманту гутаркі. Дзеянне ці падзея цалкам закончана або не закончана. У сказах з імперфектам звычайна ёсць пэўны паказальнік часу, калі дзеянне адбылося ў мінулым.

Matkustin **viime kesänä** Kreikkaan (**Летась** я ездзіў у Грэцыю).

Leena osti **eilen** uuden takin (**Лена** купіла **ўчора** новую куртку).

Hän asui **lapsena** Valko-Venäjällä (**Дзіцёнкам** яна жыла Беларусі).

У некаторых выпадках такі паказальнік пэўнасці часу можа быць адзін у аповядзе або вызначаецца па кантэксце. Таму часта фінскі імперфект называюць яшчэ наратыўным, апавядальным часам (*kertoma*).

Прасачыце за ўжываннем розных часоў па кантэксце (*presens ja imperfekti*):

Matkustin **viime kesänä** Italiaan. **Kävin** Roomassa ja Napolissa. **Söin** spagettia ja **join** hyvää viiniä. **Ihastuin** maahan ja sen kulttuuriin ja **päätin**

alkaa opiskella italiaa. **Olen nyt** italian kielen kurssilla ja **osaan** puhua jo vähän. Ensi kesänä **menen** taas Italiaan.

Летась я ездзіў у Італію. **Ездзіў** у Рым і Неапаль. **Я еў** спагеці і **піў** добрае віно. Я **палюбіў** краіну і яе культуру і **вырашыў** пачаць вывучаць італьянскую мову. **Зараз я** на курсах італьянскай мовы і ўжо крыху **ўмею** размаўляць. **Наступным летам** я зноў **паеду** ў Італію.

Як бачна, імперфект тут ужываецца ў значэнні закончанага і незакончанага дзеяння (падзей). Прэзэнс таксама ўжываецца ў двух значэннях: цяпершняга і будучага часоў.

Фармальным паказальнікам імперфекта з’яўляецца суфікс **-i-**, які далучаецца да асновы дзеяслова і ўтварае з ёй аснову імперфекта. Да гэтай асновы далучаюцца асабовыя канчаткі.

Дзеясловы *ost-aa* (купляць), *sano-a* (сказаць), *tul-la* (прыходзіць):

Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>		Множны лік <i>Monikko</i>	
Асоба <i>Persoona</i>	Форма дзеяслова	Асоба <i>Persoona</i>	Форма дзеяслова
minä	<i>ost-i-n, sano-i-n, tul-i-n</i>	me	<i>ost-i-mme, sano-i-mme, tul-i-mme</i>
sinä	<i>osta-i-t, sano-i-t, tul-i-t</i>	te	<i>ost-i-tte, sano-i-tte, tul-i-tte</i>
hän/se	<i>ost-i, sano-i, tul-i</i>	he/ne	<i>osta-i-vat, sano-i-vat, tul-i-vat</i>

Некаторыя дзеясловы ў імперфекце мяняюць галосныя асновы: а — о; ä — ö. Да такіх дзеясловаў адносяцца, напрыклад, *antaa* (даваць), *jaksaa* (магчы, трываць), *kantaa* (насіць), *maksaa* (плаціць). Такія дзеясловы спрагаюцца наступным чынам:

annoi-n я даваў
jaksoi-n я трываў

У наступных дыфтонгаў адкідваецца першая галосная *uo?oi; yö?öi; ie?ei*.

Гэта дзеясловы тып *juoda* (піць), *tuoda* (прыносіць), *syödä* (есці), *viedä* (адносіць). Такія дзеясловы спрагаюцца наступным чынам:

join	я піў
toin	я прыносіў
söin	я еў
vein jne.	я адносіў і г. д.

Дзеяслоў **käydä** (хадзіць) у імперфекце спрагаецца адмысловым чынам, змяняючы сваю асноўную форму:

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	kävin	me	kävimme
sinä	kävit	te	kävitte
hän/se	kävi	he/ne	kävivät

Дзеяслоў **olla** (быць) набывае ў імперфекце наступную форму: *oli-n, oli-t* жне. Толькі трэцяя асоба адзіночнага ліку (ён, яна, яно) не мае асабовых канчаткаў і набывае такую форму: **oli** (быў, была, было).

(Памятайце, што ў фінскай мове няма граматычных родаў.)

Апрача таго, выдзяляецца група так званых дзеясловаў **si-** імперфекта. З’ява заключаецца ў тым, што **t** асновы пераходзіць у **s**. Адмысловага правіла, каб распазнаць такія дзеясловы, няма, таму дадзім тут прыклад спражэння такіх дзеясловаў: *vastata* (адказваць), *tietää* (ведаць):

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	vastasi-n, tiesi-n	me	vastasi-mme, tiesi-mme
sinä	vastasi-t, tiesi-t	te	vastasi-tte, tiesi-tte
hän/se	vastasi, tiesi	he/ne	vastasi-vat, tiesi-vät

Заўважце, што трэцяя асоба адзіночнага ліку не мае асабовых канчаткаў.

Такім жа чынам спрагаюцца дзеясловы, якія трэба запомніць:

tuntea	ведаць, быць знаёмым,
tavata	сустракацца,
ymmärtää	разумець,
puutää	прасіць,
löytää	знаходзіць,
huutaa	крычаць,
lentää	лятаць,
työntää	штурхаць,
kääntää	перакладаць,
vääntää	згібаць,
rakentaa	будаваць,
piirtää	маляваць,
siirtää	перамяшчаць,
kieltää	адмаўляць, забараняць,
kiiltää	блішчаць,
viiltää	разразаць.

Дзеепрыметнік незалежнага стану прошлага часу

Perfektipartisiippi = II partisiippi

Перш чым апісваць адмоўныя формы імперфекта, трэба вывучыць утварэнне і значэнне дзеепрыметнікаў прошлага часу.

Дзеепрыметнік — форма дзеяслова, якая азначае прымету або ўласцівасць прадмета, асобы паводле дзеяння. Дзеепрыметнікі ўтвараюцца ад дзеясловаў і маюць з імі агульную аснову. Дзеепрыметнікі змяняюцца па ліках і склонах. Дзеепрыметнік незалежнага стану прошлага часу ўтвараецца шляхам далучэння да моцнай асновы дзеяслова суфіксаў **-nut**, **-nyt** у адзіночным ліку і суфікса **-neet** у множным ліку. Напрыклад: **lukenut** (чытаны), **lukeneet** (чытанья).

Калі ж аснова дзеяслова заканчваецца на **l**, **r**, **s**, дык і дзеепрыметнікі ўтвараюцца шляхам далучэння адпаведных суфіксаў **-lut**, **-lyt**, **-leet**; **-rut**, **-ryt**, **-reet**; **-sut**, **-sy**t, **-seet**: **opiskella** (вучыцца) — **opiskellut**, **opiskelleet**; **surra** (гараваць) — **surrut**, **surreet**; **pestä** (мышь) — **pessyt**, **pesseet**.

Дзеепрыметнік незалежнага стану прошлага часу служыць для ўтварэння адмоўнай формы імперфекта і складаных формаў прошлага часу — перфекта і плюсквамперфекта.

Адмоўны імперфект Kielteinen (negatiivinen) imperfekti

Адмоўная, або негатыўная, форма імперфекта ўтвараецца пры дапамозе спрагаемай адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei** і дзеепрыметніка незалежнага стану прошлага часу.

Адзіночны лік Yksikkö

Ostinko?	Я купіў?	En ostanut.	Я не купіў.
Nukuitko?	Ты спаў?	Et nukkunut.	Ты не спаў.
Menikö?	Ён паехаў?	Ei mennyt.	Ён не паехаў.

Множны лік Monikko

Kysyimmekö? Мы пыталіся? **Emme kysyneet.** **Мы не** пыталіся.
Maksoitteko? Вы заплацілі? **Ette maksaneet.** **Вы не** заплацілі.
Tunsivatko? Яны былі знаёмыя? **Eivät tunteneet.** **Яны не** былі знаёмыя.

Пры адмоўным адказе на пытанне дзеепрыметнік па-большасці не прамаўляецца, а толькі падразумяецца:

Kävitkö kaupassa? Ці хадзіў ты ў краму? En. Не.
Lensittekö Lontooseen? Вы ляталі ў Лондан? Emme. Не.

Заўважце, што пры ветлівым звароце на «вы» да адной асобы дзеепрыметнік ставіцца ў адзіночным ліку: Herra presidentti, miksi **ette halunnut** kommentoita tätä kysymystä? (Спадар прэзідэнт, чаму Вы не захацелі пракаментавачь гэтае пытанне?)

Пры звароце да групы дзеепрыметнік ставіцца ў множным ліку: Miksi **ette tehneet** läksyjä? (Чаму вы не выканалі дамашняе заданне?)

Прошлы складаны час перфект Perfekti (päättymä)

Перфект мае значэнне закончанага дзеяння ў мінулым, вынікі якога могуць бачыцца ў цяперашні час. Можа выражаць дзеянне, якое

доўжыцца або паўтараецца. Olen ajatellut sinua usein (Я часта думаю (думаў) пра цябе). (У гэтым сказе дзеянне падоўжанае, без прывязкі да нейкага пэўнага моманту.)

Olen asunut täällä kolme vuotta (Я тут жыву ўжо тры гады (Гэта значыць: Я пражыў і працягваю жыць тут). Kuka täällä on polttanut tupakkaa? (Хто тут накурыў? (дзеянне адбылося ў мінулым, але вынікі яго адчуваюцца і зараз)).

Калі кажуць пра дату народжання жывых людзей, аб часе заснавання гарадоў, узнікнення прадметаў, якія існуюць і зараз, то болей часта ўжываюць перфект, хаця ў сказе маецца паказальнік пэўнасці часу.

Pekka **on syntynyt** vuonna 1950 (Пекка нарадзіўся ў 1950 годзе). Параўнайце: Jakub Kolas **syntyi** vuonna 1882 (Якуб Колас нарадзіўся ў 1882 годзе).

Перфект — гэта складаная форма мінулага часу, якая ўтвараецца пры дапамозе дзеяслова **olla** (быць) у цяперашнім часе і дзеепрыметніка незалежнага стану прошлага часу. Дзеяслоў **olla** змяняецца па асобах і ліках, а дзеепрыметнік толькі па ліках.

Дзеясловы **ost-aa** (купляць), **tul-la** (прыходзіць), **pestä** (мыць):

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	olen ostanut, tullut, pessyt	me	olemme ostaneet, tulleet, pesseet
sinä	olet ostanut, tullut, pessyt	te	olette ostaneet, tulleet, pesseet
hän/se	on ostanut, tullut, pessyt	he/ne	ovat ostaneet, tulleet, pesseet

Адмоўная форма перфекта ўтвараецца з дапамогай дзеяслова **olla** (быць) у адмоўнай форме і дзеепрыметніка незалежнага стану прошлага часу.

En ole koskaan asunut Tukholmassa (Я ніколи не жыў у Стакгольме).

Адмоўная пыталыная форма ўтвараецца гэтак жа, як і сцвярдзальная — пры дапамозе пыталынага суфікса **-ko**, **-kö**, які далучаецца да асабовых канчаткаў адмоўнай дзяслоўнай часціцы.

Eikö posti ole vieläkään tullut? (Хіба пошта яшчэ не прыйшла?)

Eivätkö he ole asuneet täällä kauan? (Хіба яны тут жывуць не даўно?)

Розніца паміж імперфектам і перфектам Imperfektin ja perfektin ero

Асноўная розніца ва ўжыванні імперфекта і перфекта заключаецца ў тым, што для імперфекта маюцца пэўныя паказальнікі часу, такія як учора, тры гады таму і г. д. Для перфекта гэтая пэўнасць у часе размытая, як напрыклад: кой-калі, часам і г. д. Ніжэй даецца некалькі прыкладаў для параўнання:

Паказальнікі часу	
для імперфекта	для перфекта
hetki sitten хвілінку таму, толькі што	joskus часам, час ад часу
eilen учора	silloin tällöin калі-нікалі
lapsena дзіцёнкам, у дзяцінстве	toisinaan кой-калі, часам
kun olin koulussa калі я быў у школе	usein часта
monta vuotta sitten шмат гадоў таму	aina заўсёды
vuonna 1994 у 1994 годзе	koko ikäni увесь свой век (тут: мой век)
viime kesänä летась, апошнім летам	en vielä я не яшчэ
toissapäivänä пазаўчора	ei koskaan ніколі

Прошлы складаны час плюсквамперфект
Pluskvamperfekti (entispäätymä)

Плюсквамперфект — гэта складаная форма мінулага часу, якая

ўтвараецца пры дапамозе дзеяслова **olla** (быць) у прошлым часе і дзеепрыметніка незалежнага стану прошлага часу. Дзеяслоў **olla** змяняецца па асобах і ліках, а дзеепрыметнік — толькі па ліках.

Плюсквамперфект азначае дзеянне, якое адбылося ў мінулым раней, чым другое дзеянне, абазначанае імперфектам.

Olin opiskellut suomea pari vuotta, **ennen kuin tulin** tänne vuonna 1990 (Я **вывучаў** фінскую мову два гады, **раней чым прыехаў** сюды ў 1990 годзе).

Усе асноўныя формы плюсквамперфекта ўтвараюцца гэтак жа сама, як і перфекта, толькі дзеяслоў **olla** (быць) ставіцца ў прошлым часе.

Olin asunut. Я жыў. En ollut asunut. Я не жыў.

Olit asunut. Ты жыў. Et ollut asunut. Ты не жыў.

Olimme asuneet. Мы жылі. Emme olleet asuneet. Мы не жылі

Olivat asuneet. Яны жылі. Eivät olleet asuneet. Яны не жылі.

Прыклады:

Olin asunut Valko-Venäjällä monta vuotta, **ennen kuin tulin** Suomeen (Я **пражыў** на Беларусі шмат гадоў, **раней чым прыехаў** у Фінляндыю).

Mitä olitte kuulleet Suomesta, **ennen kuin tulitte** tänne? (Што вы чулі пра Фінляндыю, **раней чым трапілі** сюды?)

Умоўны лад *Konditionaali (ehtotara)*

Дзеяслоў умоўнага ладу паказвае, што дзеянне толькі гіпатэтычна, нерэальна і магло б спраўдзіцца толькі пры нейкай умове.

Matkustaisin Espanjaan, jos minulla olisi rahaa (Я паехаў бы ў Іспанію, калі б меў грошы).

Умоўны лад можа выказаць

а) прапанову:

Ottaisitko kupin kahvia? (Ці не выпіў бы ты кубачак кавы?)

б) няўпэўненасць:

En tiedä, mitä sanoisin (Не ведаю, што і сказаць (сказаў бы))

в) ветлівае пытанне і просьбу:

Voisitteko sanoa, mitä kello on? (Ці не маглі б вы сказаць, колькі зараз часу?) Saisinko kysyä yhtä asiaa? (Можна мне спытаць аб адной справе?)

г) пажаданне:

Olisipa Pekka soittanut! (Хаця б Пекка патэлефанаваў!)

Умоўны лад мае толькі два часы: цяперашні і складаны прошлы час — перфект.

Цяперашні час умоўнага ладу **Konditionaalin preesens**

Цяперашні час умоўнага ладу ўжываецца тады, калі дзеянне адбываецца зараз або ў будучым. Паказальнікам умоўнага ладу з'яўляецца суфікс **-isi-**, які далучаецца да асновы дзеяслова і ўтварае такім чынам аснову ўмоўнага ладу. Да яго далучаюцца асабовыя канчатакі, якія з'яўляюцца агульнымі для ўсіх часоў і ладоў дзеяслова.

Дзеяслоў **sanoa** (казаць):

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	sano- isi -n	me	sano- isi -mme
sinä	sano- isi -t	te	sano- isi -tte
hän/se	sano- isi	he/ne	sano- isi -vat

Дапаможны дзеяслоў-злучнік **olla** (быць) ва ўмоўным ладзе спрагаецца так:

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	ol- isi -n	me	ol- isi -mme
sinä	ol- isi -t	te	ol- isi -tte
hän/se	ol- isi	he/ne	ol- isi -vat

Адмоўная форма прэзенса ўмоўнага ладу ўтвараецца з дапамогай адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei** ў асабовай форме і асновы ўмоўнага ладу адпаведнага дзеяслова. Дзеяслоў **sanoa** (казаць):

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	en sano- isi	me	emme sano- isi
sinä	et sano- isi	te	ette sano- isi
hän/se	ei sano- isi	he/ne	eivät sano- isi

Пытальная форма прэзенса ўмоўнага ладу ўтвараецца звычайным шляхам: далучэннем пытальнай часціцы **-ko**, **-kö** да асабовых формаў. Функцыя гэтай часціцы нагадвае функцыю беларускай пытальнай часціцы **ці**:

Saisinko sanoa? (Ці можна мне сказаць?); Sanoisitteko? (Можа вы казалі б?) і г. д.

Пытальна-адмоўная форма таксама ўтвараецца па агульнаму прынцыпу: пытальны суфікс **-ko**, **-kö** далучаецца да асабовай формы адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei**:

Enkö minä sanoisi? (Хіба ж я не сказаў бы?)

Прыклады ўжывання прэзенса ўмоўнага ладу:

Sanoisin, jos tietäisin (Я сказаў бы, калі б ведаў).

En lähtisi mukaan, vaikka ruutäisitkin (Я з табой і не паехаў бы, хаця б ты і прасіў).

Складаны прашлы час умоўнага ладу перфект Konditionaalin perfekt

Сцвярдзальная форма перфекта ўмоўнага ладу ўтвараецца з дзеяслова **olla** (быць) ва ўмоўным ладзе і дзеепрыметніка незалежнага стану прашлага часу.

Дзеяслоў **sanoa** (казаць):

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	olisin sanonut	me	olisimme sanoneet
sinä	olisit sanonut	te	olistitte sanoneet
hän/se	olisi sanonut	he/ne	olisivst sanoneet

Адмоўная форма перфекта ўмоўнага ладу ўтвараецца з дапамогай адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei** ў асабовай форме і асновы ўмоўнага ладу дзеяслова **olla** (быць) ды дзеепрыметніка незалежнага стану прошлага часу асноўнага дзеяслова.

Дзеяслоў **lähteä** (адпраўляцца, пайсці):

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	en olisi lähtenyt	me	emme olisi lähteneet
sinä	et olisi lähtenyt	te	ette olisi lähteneet
hän/se	ei olisi lähtenyt	he/ne	eivät olisi lähteneet

Пытальная форма перфекта ўмоўнага ладу ўтвараецца шляхам далучэння да асабовай формы дзеяслова **olla** (быць) ва ўмоўным ладзе пытальнага суфікса **-ko, -kö**.

Olisitko sinä lähtenyt? (Ці пайшоў бы ты?) Olisimmeko me lähteneet? (Ці пайшлі б мы?) і г. д.

Пытальна-адмоўная форма перфекта ўмоўнага ладу ўтвараецца з дапамогай пытальнай часціцы **-ko, -kö**, якая далучаецца да адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei** ў асабовай форме і асновы ўмоўнага ладу дзеяслова **olla** (быць) ды дзеепрыметніка незалежнага стану прошлага часу асноўнага дзеяслова.

Enkö minä olisi syönyt? (Ці ж я не з'еў бы?) Emmekö me olisi syöneet?
(Ці ж мы не з'елі б?)

Прыклады ўжывання перфекта ўмоўнага ладу:

Olisitko lähtenyt matkaan, jos Maria olisi tullut mukaan? (Ці паехаў бы ты ў падарожжа, калі б Марыя паехала разам з табой?)

En olisi päässyt tentistä läpi, ellen olisi opiskellut ahkerasti (Я не здаў бы іспыт, калі б не займаўся старанна).

Магчымы лад *Potentiaali (mahtotara)*

Магчымы лад дзеяслова азначае магчымасць, верагоднасць дзеяння. Па большасці магчымы лад ужываецца ў пісьмовай мове, у газетных навінах, палітычных дакументах і да т. п. Замест магчымага ладу заўсёды можна ўжыць абвесны лад з адпаведным словам, якое выражае няўпэўненасць, верагоднасць, магчымасць.

Магчымы лад мае два часу: прэзэнс і перфект.

Паказнікам магчымага ладу з'яўляецца суфікс **-ne-**, які далучаецца да адпаведнай асновы дзеясловаў цяперашняга часу. Асабовыя канчаткі — агульныя для ўсіх станаў, ладоў і часоў.

Minä san**one**-n (Я, магчыма, скажу); Sinä san**one**-t (Ты, магчыма, скажаш) і г. д.

Дзеясловы, якія маюць канчатак I інфінітыва на **-da**, **-dä**; **-na**, **-nä** далучаюць суфікс **-ne-** да зычнай асновы:

I інфінітыў	Зычная аснова	Аснова патэнцыялу
nähdä	näh-	nähne-
tehdä	teh-	tehne-
mennä	men-	menne-

У дзеясловаў, якія заканчваюцца на **-ta**, **-tä**, калі перад ім маецца **-s-**, а таксама ў дзеясловаў на **-la**, **-lä**; **-ra**, **-rä** паказнік патэнцыялу **-ne-** набывае адпаведна форму **-se-**; **-le-**; **-re-**. Дзеясловы juosta (бегаць),

nousta (уставаць), tulla (прыходзіць), surra (бедаваць), purra (кусаць) набываюць такія асновы:

І інфінітыў	Зычная аснова	Аснова патэнцыялу
juosta	juos-	juosse-
nousta	nous-	nousse-
tulla	tul-	tulle-
surra	sur-	surre-
purra	pur-	purre-

Такім чынам, сцвярдзальная форма прэзенса магчымага ладу (патэнцыялу) ўтвараецца шляхам далучэння асабовых канчаткаў да асновы патэнцыялу. Трэцяя асоба адзіночнага ліку не мае адмысловых канчаткаў і ўтвараецца шляхам падоўжання канцавой галоснай. Дзеясловы puhua (размаўляць), tehdä (рабіць), nousta (уставаць), tulla (прыходзіць), vastata (адказваць) у магчымым ладзе спрагаюцца так:

Асоба	puhua	tehdä	nousta	tulla	vastata
minä	puhunen	tehnen	noussen	tullen	vastannen
sinä	puhuret	tehnet	nousset	tullet	vastannet
hän	puhunee	tehnee	noussee	tullee	vastannee
me	puhunemme	tehnemme	noussemme	tullemme	vastannemme
te	puhunette	tehnette	noussette	tullette	vastannette
he	puhunevat	tehnevät	noussevat	tullevat	vastannevat

Адмоўная форма магчымага ладу ўтвараецца пры дапамозе адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei** з адпаведнымі асабовымі канчаткамі і асновы дзеяслова магчымага ладу: en vastanne (магчыма, я не адкажу), et vastanne (магчыма, ты не адкажаш) і г. д.

Пытальная форма ўтвараецца шляхам далучэння да асновы дзеяслова магчымага ладу пытальнага суфікса **-ko, -kö: lähtenenkö?** (мога, я паеду?) і г. д.

Пры ўтварэнні пытална-адмоўнай формы магчымага ладу пыталны суфікс **-ko, -kö** далучаецца да асабовых формаў адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei**:

Enkö minä lähtene? (Можа, я не паеду?) **Etkö sinä lähtene?** (Магчыма, ты не паедзеш?) і г. д.

Увага! Патэнцыял заўсёды можна замяніць апісальнай канструкцыяй адпаведнага ладу і часу, ужываючы такія прыслоўі: *todennäköisesti* (відавочна), *luultavasti* (верагодна), *melko varmasti* (вельмі магчыма), *ilmeisesti* (напэўна), *varmaakin* (мабыць):

Johtaja **puhune**e kokouksessa = Johtaja **luultavasti puhuu** kokouksessa (Магчыма, кіраўнік выступіць на сходзе).

Прыклады ўжывання прэзенса магчымага ладу:

Presidentti tavanee kuningattaren (Прэзідэнт, напэўна, сустрэнецца з каралевай).

Pääministeri palanee kahden päivän kuluttua (Магчыма, што прэм'ер вернецца праз два дні).

Перфект магчымага ладу *Potentiaalinen perfekt*

Перфект магчымага ладу ўтвараецца з дапамогай дзеяслова **olla** (быць) у магчымым ладзе і дзеепрыметніка незалежнага стану прошлага часу асноўнага дзеяслова. Пры тым, дзеяслоў **olla** (быць) у магчымым ладзе набывае такія формы:

Адзіночны лік <i>Yksikkö</i>		Множны лік <i>Monikko</i>	
Асоба <i>Persoon</i>	Форма дзеяслова	Асоба <i>Persoon</i>	Форма дзеяслова
minä	lienen	me	lienemme
sinä	lienet	te	lienette
hän/se	lienee	he/ne	lienevät

Такім чынам, сцвярдзальная форма перфекта магчымага ладу выглядае так (дзеяслоў **lähteä** (адпраўляцца, пайсці)):

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	lienen lähtenyt	me	lienemme lähteneet
sinä	lienet lähtenyt	te	lienette lähteneet
hän/se	lienee lähtenyt	he/ne	lienevät lähteneet

Адмоўная форма магчымага ладу ўтвараецца пры дапамозе адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei** з адпаведнымі асабовымі канчаткамі і асновы дзеяслова **olla** (быць) у магчымым ладзе — **lienee** — і дзеепрыметніка незалежнага стану прошлага часу асноўнага дзеяслова.

Дзеяслоў **lähteä** (адпраўляцца, пайсці):

Адзіночны лік Uksikkö		Множны лік Monikko	
Асоба Persoona	Форма дзеяслова	Асоба Persoona	Форма дзеяслова
minä	en liene lähtenyt	me	emme liene lähteneet
sinä	et liene lähtenyt	te	ette liene lähteneet
hän/se	ei liene lähtenyt	he/ne	eivät liene lähteneet

Пытальная форма ўтвараецца шляхам далучэння да асабовых формаў дзеяслова **olla** (быць) у магчымым ладзе пытальнага суфікса **-ko, -kö**:

Lienen**kö** minä lähtenyt? Lienet**kö** sinä lähtenyt? і г. д.

Пытальна-адмоўная форма магчымага ладу ўтвараецца пры дапамозе пытальнага суфікса **-ko, -kö**, які далучаецца да асабовых формаў адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei**:

En**kö** minä liene lähtenyt? Etk**ö** sinä liene lähtenyt? і г. д.

Прыклады ўжывання перфекта магчымага ладу:

Hän lienee ollut matkalla (Ён, магчыма, быў у паездцы).

Ette liene kuulleet tätä (Вы, напэўна, не чулі аб тым).

Lienenkö ymmärtänyt asiaa? (Можа, я зразумеў, у чым справа?)

Загадны лад, або імператыў Imperatiivi (käskytaara)

Загадны лад выказвае загад, просьбу або пажаданне.

Загадны лад мае два часы: прэзэнс і перфект. У прэзэнсе загадны лад мае ўсе формы, за выключэннем формы **першай асобы адзіночнага ліку**.

У пэрфэксце загадны лад ужываецца толькі ў форме трэцяй асобы адзіночнага і множнага ліку.

Імператыў другой асобы адзіночнага ліку Imperatiivin yksikön 2. persoona (sinä-imperatiivi)

Імператыў другой асобы адзіночнага ліку (sinä-imperatiivi) супадае з галоснай асновай прэзэнса абвеснага ладу. Утвараецца шляхам усячэння канчатка першай асобы **-n**. Адмоўная форма другой асобы адзіночнага ліку загаднага ладу ўтвараецца пры дапамозе адмоўнага паказальніка **älä** і формы імператыва другой асобы.

Ніжэй прыводзіцца табліца ўтварэння загаднага ладу другой асобы адзіночнага ліку (sinä- imperatiivi):

Тып дзея- слова	Інфінітыў	1. ас. адз. ліку (я)	Імператыў	Адмоўная форма
1.	antaa (даваць) nukkua (спаць)	anna-n (я даю) nuku-n (я сплю)	anna! (дай!) nuku! (спі!)	älä anna! (не давай!) älä nuku! (не спі!)
2.	juoda (піць) tehdä (рабіць)	juo-n (я п'ю) teen (я раблю)	juo! (пі!) tee! (рабі!)	älä juo! (ня пі!) älä tee! (не рабі!)

3.	tulla (приходзіць) mennä (ісці) juosta (бегчы)	tule-n (я прыходжу) mene-n (я іду) juokse-n (я бягу)	tule! (прыходзь!) mene! (ідзі!) juokse! (бяжы!)	älä tule! (не прыходзь!) älä mene! (не ідзі!) älä juokse! (не бяжы!)
4.	avata (адчы- няць)	avaa-n (я адчы- няю)	avaa! (адчыні!)	älä avaa! (не адчыняй!)
5.	häiritä (пе- рашкаджаць, замінаць)	häiritse-n (я перашкад- жаю)	häiritse! (пераш- кодзь!)	älä häiritse! (не перашкад- жай!)
6.	raeta (уцякаць)	rakene-n (я ўцякаю)	rakene! (уцякай!)	älä rakene! (не ўцякай!)

Прыклады ўжывання загаднага ладу другой асобы:

Tee kaikki harjoitukset! (Зрабі ўсе практыкаванні!); Anna minulle tämä sanakirja! (Дай мне гэты слоўнік!); Älä unohda minua! (Не забывай мяне!)

Імператыў другой асобы множнага ліку Imperatiivin monikon 2. persoonassa (te-imperatiivi)

Другая асоба множнага ліку (te-imperatiivi) загаднага ладу мае паказальнік **-kaa/-kää**, які далучаецца да асновы дзеяслова.

Адмоўная форма ўтвараецца з дапамогай адмоўнага паказальніка **älkää** і суфікса **-ko/-kö**, які далучаецца да дзеяслова:

Тып дзеяслова	Інфінітыў	Аснова	Імператыў	Адмоўная форма
1.	lukea (чытаць)	luke-	luke kaa! (чы- тайце!)	älkää luke ko (не чытайце!)
2.	juoda (піць) tehdä (рабіць)	juo- teh-	juo kaa! (піце!) teh kää! (рабіце!)	älkää juo ko! (не піце!) älkää teh kö! (не рабіце!)

3.	tulla (приходзіць) mennä (ісці)	tul- men-	tulkaa! (пры- ходзьце!) menkää! (ідзіце!)	älkää tulko! (не прыходзьце!) älkää menkö! (не ідзіце!)
4.	avata (адчыняць)	avat-	avatakaa! (адчыніце!)	älkää avatko! (не адчыняйце!)
5.	Häiritä (пе- рашкаджаць, замінаць)	häirit-	häiritkää! (пе- рашкодзьце!)	älkää häiritkö (не перашкаджайце!)
6.	paeta (уцякаць)	paet-	paetkaa! (уця- кайце!)	älkää paetko! (не ўцякайце!)

Прыклады ўжывання:

Hei kaikki, tulkaa tänne! (Гэй, хадзіце ўсе сюды!) Menkää jo kotiin!
(Ідзіце ўжо дамоў!) Älkää tehkö virheitä! (Не рабіце памылак!) Älkää
häiritkö meitä! (Не перашкаджайце нам!)

Імператыў першай асобы множнага ліку Imperatiivin monikon 1. persoonan (me-imperatiivi)

У якасці імператыва першай асобы множнага ліку звычайна ўжываецца пасіў цяпершняга часу. Прэзэнс пасіву 1-га тыпу ўтвараецца шляхам далучэння да асновы першай асобы канчаткаў **-taan/-tään**.

У дзеясловах 2, 3, 4 і 5 тыпу прэзэнс пасіву ўтвараецца шляхам далучэння да інфінітыва канчаткаў **-an/-än**.

Адмоўная форма ўтвараецца аднолькава для ўсіх тыпаў дзеясловаў: адкідваецца канчатак **-an/-än** і перад дзеясловам ставіцца адмоўная дзеяслоўная часціца **ei**.

Апрача пасіўнай формы маецца і ўласна імператыўная форма загаднага ладу першай асобы множнага ліку. Яе паказальнік **-kaamme/-käämme** далучаецца да той жа асновы, што і множным ліку другой асобы: **menkäämme!** (хадзем!); **antakaamme!** (дадзім!) Але гэтая форма загаднага ладу зараз ўжываецца толькі ва ўрачыстых тэкстах і ў мове ўзвышанага стылю.

Тып дзея-слова	Інфінітыў	Аснова	Імператыў	Адмоўная форма
1.	lukea (чытаць)	lue-	luetaan! (давайце чытаць!)	ei lueta! (не будзем чытаць!)
2.	juoda (піць) tehdä (рабіць)		juodaan! (піце!) tehdään! (давайце зробім!)	ei juoda! (не піце!) ei tehdä! (не будзем рабіць!)
3.	tulla (прыходзіць) mennä (ісці)		tullaan! (прыходзьце!) mennään! (хадзем!)	ei tulla! (не прыходзьце!) ei mennä! (не пойдзем!)
4.	avata (адчыняць)		avataan! (давайце адчынім!)	ei avata! (не будзем адчыняць!)
5.	häiritä (перашкаджаць, замінаць)		häiritään! (давайце перашкодзім!)	ei häiritä (не будзем перашкаджаць!)
6.	raeta (уцякаць)		raetaan! (уцякайма!)	ei raeta! (не будзем уцякаць!)

Прыклады ўжывання:

Odotetaan vielä vähän aikaa (Давайце пачакаем яшчэ крыху!)
Mennään elokuviin! (Пойдзем у кіно!) Ei kerrota tätä äidille! (Давайце не раскажам гэта маме!)

Узвышаны стыль: у царкве — Rukoilkaamme Herraa! (Памолімся Госпаду!); на вяселлі — Juokaamme malja häärarin onneksi! (Давайце вып'ем гэтую чашу за шчасце маладых!)

Імператыў трэцяй асобы адзіночнага і множнага ліку Imperatiivin yksikön ja monikon 3. persoona

Імператыў трэцяй асобы адзіночнага ліку ўтвараецца шляхам далучэння да асновы дзеяслова канчаткаў **-koon/-köön**:

Olkoon niin! (Хай будзе так!); Lukekoon! (Хай ён чытае!); Eläköön Valko-Venäjä! (Жыве Беларусь!)

Імператыў трэцяй асобы множнага ліку ўтвараецца шляхам далучэння да асновы дзеяслова канчаткаў **-koot/-kööt**:

Ostakoot! (Хай яны купяць!); Tehkööt! (Хай яны зробіць!)

ПАСІЎ, АБО ЗАЛЕЖНЫ СТАН PASSIIVI

Пасіў фінскіх дзеясловаў не адпавядае залежнаму стану беларускіх дзеясловаў. Гэта **няпэўна-асабовая форма** дзеяслова, якая паказвае, што дзеянне выконвае невядомая, няпэўная асоба, «нехта», «усе». Фінскі пасіў утвараецца як ад пераходных, так і ад непераходных дзеясловаў. Ён мае ўсе тыя часы і лады дзеяслова, як і актыўны стан. У сказах з дзеясловам у пасіве дзейнік адсутнічае.

Параўнайце:

Minä käännän kirjan valkovenäjäksi (Я перакладаю кнігу на беларускую мову).

Kirja käännetään valkovenäjäksi (Кнігу перакладаюць на беларускую мову).

Ужыванне пасіву Passiivin käyttöä

Пасівам у фінскай мове карыстаюцца даволі часта. Яго ўжываюць у наступных значэннях:

1. «Сапраўдны», або «чысты» пасіў

Oikea (varsinainen) passiivi

Носьбіт дзеяння невядомы — гэта людзі наогул, нехта, хто-небудзь.

Täällä opiskellaan valkovenäjää (Тут вывучаюць беларускую мову).

Tämä talo on rakennettu vuonna 1944 (Гэты дом пабудавалі ў 1944 годзе).

2. Прапанова, заклік

Ehdotus, kehotus

У дадзеным выпадку пасіў ужываецца ў якасці адной з формаў загаднага ладу (1 асоба множнага ліку). Прыметай таго, што гэта менавіта загадны лад, з'яўляецца тое, што дзеяслоў у пасіўнай форме **заўсёды** стаіць у пачатку сказа.

Mennään huomenna diskoon! (Хадзем заўтра на дыскатэку!)

Tehdään jotain kivaa! (Давай зробім што-небудзь добрае!)
Puhutaan suomea! (Давайце гаварыць па-фінску!)

3. Пасіўная форма ў актыўным значэнні 1 асобы множнага ліку Monikon 1. persoonan verbimuoto (me + passiivi)

Займеннік мы (me) у дадзеным выпадку заўсёды ставіцца перад дзеясловам.

Me maalataan talo (Мы фарбуем дом).

Me oltiin eilen museossa (Учора мы былі ў музеі).

Заўвага: пасіўная форма дзеяслова **nähdä** (**бачыць**) ужываецца ў якасці развітання: **nähdään!** (**убачымся! да пабачэння!**)

4. Так званы размоўны пасіў N.s. puhuttelupassiivi

Гэта адмыслова фінскі звычай выказвацца, калі не хочучь прама звяртацца да чалавека, да пэўнай асобы, не хочучь казаць «вы» або «ты». Асабліва гэта ўжывальна ў пытаннях, хаця пераклад можа быць з асабовым займеннікам:

Mitäs täällä tehdään? (Ну і што вы тут робіце?)

Ollaanpa täällä ahkeria! (Дык будзьце ж стараннымі!)

Пасіў цяперашняга часу абвеснага ладу Passiivin indikiatiivi, preesens

Ва ўсіх ладах у сцвярдзальнай форме канчатак пасіву ўяўляе сабой падаўжэнне канечнага галоснага + **n**. У дзеясловаў першага тыпу канчатак **-taan** далучаецца да асновы першай асобы адзіночнага ліку. Галосныя **a, ä** пераходзяць у **e**. Ніжэй прыводзіцца табліца ўтварэння пасіву для ўсіх тыпаў дзеясловаў:

Тып дзеяслова	Інфінітыў	Аснова 1 асобы адз. ліку	Пасіў
1.	nukkua (спаць) kertoa (расказаць) lukea (чытаць) antaa (даваць)	nuku-n kerro-n lue-n anna-n	nukutaan kerrotaan luetaan annetaan

	ottaa (браць) lentää (лятаць)	ota-n lennä-n	otetaan lennetään
2.	juoda (піць) nähdä (бачыць) tehdä (рабіць)		juodaan nähdään tehdään
3.	olla (быць) mennä (ісці) juosta (бегчы)		ollaan mennään juostaan
4.	tavata (сустракацца) pelata (гуляць)		tavataan pelataan
5.	tarvita (мець патрэбу) häiritä (замінаць)		tarvitaan häiritään
6.	paeta (уцякаць) kyetä (магчы, быць здольным)		paetaan kyetään

Jouluna ostetaan lahjoja lapsille (На Каляды дзецям купляюць падарункі). Iltaisin katsellaan televisioita (Вечарамі глядзяць тэлевізар). Mennään taksilla! (Паедзем на таксі!) Saadaanko me mennä ulos? (Ці можна нам пайсці на вуліцу?)

Пры ўтварэнні адмоўнай формы пасіву адкідваецца канчатак **-an**, адмоўная дзеяслоўная часціца мае толькі адну форму — **ei**: otetaan — ei oteta; tehdään — ei tehdä; tarvitaan — ei tarvita і г. д.

Імперфект пасіву Passiivin imperfekti

Імперфект пасіву мае канчаткі **-ttiin**, **-tiin**. Гэтак жа, як і ў пасіве цяперашняга часу канчаткі **-a**, **-ä** пераходзяць у **e**.

Тып дзеяслова	Інфінітыў	Аснова I асобы адз. ліку	Пасіў
1.	nukkaa (спаць) kertoa (расказваць)	nuku-n kerro-n	nukuttiin kerrottiin

	lukea (чытаць) antaa (даваць) ottaa (браць) lentää (лятаць)	lue-n anna-n ota-n lennä-n	luettiin annettiin otettiin lennettiin
2.	juoda (піць) nähdä (бачыць) tehdä (рабіць)		juotiin nähtiin tehtiin
3.	olla (быць) mennä (ісці) juosta (бегчы)		oltiin mentiin juostiin
4.	tavata (сустракацца) pelata (гуляць)		tavattiin pelattiin
5.	tarvita (мець патрэбу) häiritä (замінаць)		tarvittiin häirittiin
6.	paeta (уцякаць) kyetä (магчы, быць здольным)		paettiin kyettiin

Ennen matkustettiin hevosilla (Даўней падарожнічалі на конях).
Näyttely avattiin kuukauden alussa (Выставу адчынілі на пачатку месяца).

Адмоўная форма імперфекта пасіву ўтвараецца з дапамогай адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei**, якая не змяняецца па асобах, і дзеепрыметніка залежнага стану прошлага часу. Для ўтварэння дзеепрыметніка залежнага стану прошлага часу канчаткі **-ttu/-tty**; **-tu/-ty** далучаюцца да той жа асновы, што і канчаткі ў сцвярдзальнай форме:

nukkua — ei nukuttu; lukea — ei luettu
juoda — ei juotu; olla — ei oltu; tavata — ei tavattu
häiritä — ei häiritty; paeta — ei paettu
nähdä — ei nähty; tehdä — ei tehty

Ennen ei matkustettu niin paljon kuin nykyisin (Даўней не падарожнічалі так многа, як цяпер).
Me ei menty eilen teatteriin (Мы не хадзілі ўчора у тэатр).
Me ei voitu ostaa autoa (Мы не змаглі купіць аўтамабіль).

Перфект і плюсквамперфект пасіву абвеснага ладу Passiivin indikatiivi, perfekti ja pluskvamperfekti

Гэтыя формы пасіву ўтвараюцца з дапамогай дзеяслова **olla** і дзеепрыметніка залежнага стану прошлага часу (форма на **-tu/-ty, -ttu/-tty**). Паколькі пасіў мае толькі адну асабовую форму, дзеяслоў **olla** ставіцца толькі ў трэцяй асобе цяперашняга часу — **on** — для ўтварэння перфекта і прошлага часу — **oli** — для ўтварэння плюсквамперфекта.

Час і інфінітыў	Сцвярдзальная форма	Адмоўная форма
PERFEKTI		
ostaa (купляць)	on ostettu	ei ole ostettu
syödä (есці)	on syöty	ei ole syöty
opiskella (вывучаць)	on opiskeltu	ei ole opiskeltu
vastata (адказваць)	on vastattu	ei ole vastattu
PLUSKVAMPERFEKTI		
ostaa (купляць)	oli ostettu	ei ollut ostettu
syödä (есці)	oli syöty	ei ollut syöty
opiskella (вывучаць)	oli opiskeltu	ei ollut opiskeltu
vastata (адказваць)	oli vastattu	ei ollut vastattu

Прыклады ўжывання:

Onko laskut jo maksettu? (Рахункі ўжо аплачаныя? (Па рахунках ужо заплачана?) Laskuja ei ole vielä maksettu (Рахункі яшчэ не аплачаныя (Па рахунках яшчэ не заплачана). Me ollaan/on ostettu auto (Мы купілі аўтамабіль).

Пасіў цяперашняга часу ўмоўнага ладу Passiivin konditionaali, preesens

Пасіў умоўнага ладу ўтвараецца шляхам далучэння да асновы дзеяслова канчаткаў **-ttaisiin/-ttäisiin**. Пасіў умоўнага ладу мае толькі два часы: цяперашні і складаны прошлы — прэзенс і перфект.

Тып дзея слова	Інфінітыў	Аснова I асобы адз. ліку	Пасіў умоўнага ладу
1.	nukkua (спаць) kertoa (расказаць) lukea (чытаць) antaa (даваць) tietää (ведаць)	nuku-n kerro-n lue-n anna-n tiedä-n	nukuttaisiin kerrotaisiin luettaisiin annettaisiin tiedettäisiin
2.	juoda (піць) nähdä (бачыць) tehdä (рабіць)		juotaisiin nähtäisiin tehtäisiin
3.	olla (быць) mennä (ісці) juosta (бегчы)		oltaisiin mentäisiin juostaisiin
4.	tavata (сустракацца) herätä (прачынацца)		tavattaisiin herättäisiin
5.	tarvita (мець патрэбу) häiritä (замінаць)		tarvittaisiin häiritäisiin
6.	paeta (уцякаць)		paettaisiin

Для ўтварэння адмоўнай формы трэба перад пасівам умоўнага ладу паставіць адмоўную дзеяслоўную часціцу **ei** і адкінуць канчатак **-in**:

ostettaisiin — ei ostettaisi; juostaisiin — ei juostaisi.

Прыклады ўжывання:

Jos luettaisiin enemmän, tiedettäisiin enemmän (Калі больш чыталі б, дык больш і ведалі б).

Mitä tekisit jos sinulle annettaisiin miljoona euroa? (Што б ты рабіў, калі б табе далі мільён еўра?)

Перфект пасіву ўмоўнага ладу Passiivin konditionaali, perfekti

Перфект умоўнага ладу ўтвараецца з дзеяслова **olla** ў форме трэцяй асобы адзіночнага ліку умоўнага ладу **olisi** і дзееспрыметніка залежнага стану прошлага часу (форма на **-tu/-ty, -ttu/-tty**).

Адмоўная форма перфекта ўмоўнага ладу ўтвараецца з адмоўнай формы таго ж дзеяслова (**olisi**) і дзееспрыметніка залежнага стану прошлага часу.

Сьцьвярджальная і адмоўная формы дзеясловаў *sanoa* (казаць), *lähteä* (пайсці), *saada* (атрымліваць), *syödä* (есці):

Сцьвярджальная форма	Адмоўная форма
olisi sanottu	ei olisi sanottu
olisi lähdetty	ei olisi lähdetty
olisi saatu	ei olisi saatu
olisi syöty	ei olisi syöty

Прыклады ўжывання:

Jos minulle olisi kerrottu tämä, en olisi tullut tänne (Калі б мне аб тым было сказана, я ніколі не прыйшоў бы сюды).

Olisiko asia voitu esittää toisella tavalla? (Ці можна было б дакласьці справу іншым чынам?)

Цяперашні час пасіву магчымаснага ладу Passiivin potentiaali, preesens

Цяперашні час (прэзэнс) магчымаснага ладу ўтвараецца шляхам далучэння да моцнаступеннай асновы прэзэнса пасіву канчаткаў **-taneen/-täneen, -ttaneen/-ttäneen**. Магчымасны лад мае толькі два часы: прэзэнс і перфект. Асноўнае значэнне — гэта думка, што, магчыма, дзеянне калі-небудзь адбудзецца. Магчымасны лад ужываецца ў сучаснай мове даволі рэдка.

Адмоўная форма магчымаснага ладу ўтвараецца пры дапамозе адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei** і асновы без канчатка **-en**.

Сцвярджальная і адмоўная формы дзеясловаў sanoa (казаць), lähteä (пайсці), saada (атрымліваць), syödä (есці):

Сцвярджальная форма	Адмоўная форма
sanottaneen	ei sanottane
lähdettäneen	ei lähdettäne
saataneen	ei saatane
syötäneen	ei syötäne

Перфект пасіву магчымаснага ладу Passiivi potentiaali, perfekti

Сцвярджальная форма перфекта магчымаснага ладу ўтвараецца з дапаможнага дзеяслова **lienee** (магчыма, ёсць) і дзеепрыметніка залежнага стану **prohaila** (прошлага часу).

Адмоўная форма перфекта магчымаснага ладу ўтвараецца пры дапамозе адмоўнай дзеяслоўнай часціцы **ei** перад дзеясловам **lienee** і дзеепрыметніка залежнага стану **prohaila** (прошлага часу).

Сцвярджальная і адмоўная формы дзеясловаў sanoa (казаць), lähteä (пайсці), saada (атрымліваць), syödä (есці):

Сцвярджальная форма	Адмоўная форма
lienee sanottu	ei liene sanottu
lienee lähdetty	ei liene lähdetty
lienee saatu	ei liene saatu
lienee syöty	ei liene syöty

Прыклады:

Asiasta päätettäneen ensi viikolla (Напэўна, справа вырашыцца на наступным тыдні). Päätöstä ei liene vielä tehty (Рашэнне, напэўна, яшчэ не вынесена).

Загадны лад пасіву Passiivin imperatiivi

Загадны лад пасіву мае дзве формы: сцвярджальную і адмоўную. Пасіў загаднага ладу ў сучаснай мове ўжываецца вельмі рэдка, толькі ва ўрачыстых прамовах і, часам, у афіцыйных дакументах.

Сцвярджальная форма загаднага ладу пасіву ўтвараецца шляхам далучэння да асновы пасіву суфікса **-ko-/-kö-** і канчатка **-on/-ön**.

Адмоўная форма ўтвараецца з адмоўнай часціцы **älä** ў трэцяй асобе адзіночнага ліку — **älkөөn** — і асновы загаднага ладу пасіву.

Сцвярджальная і адмоўная формы дзеясловаў sanoa (казаць), lähteä (пайсці), saada (атрымліваць), syödä (есці):

Сцвярджальная форма	Адмоўная форма
sanotta-ko-on	älkөөn sanottako
lähdetä-kö-ön	älkөөn lähdettäkö
saatta-ko-on	älkөөn saatako
syötä-kö-ön	älkөөn syötäkö

Інфінітыў Infinitiivit або nimitavat

Інфінітывы — гэта такая форма дзеяслова, якая азначае дзеянне або стан як працэс, але не ўказвае на яго адносіны да асобы, ліку, часу і ладу. У адрозненне ад беларускай мовы, дзе інфінітыў мае адну нязменную форму, у фінскай мове інфінітываў пяць. Яны маюць застылыя формы таго або іншага склону, да якіх далучаюцца прыналежныя суфіксы. Прычым да інфінітыўных формаў дзеяслова ў фінскай мове адносяць такія формы, якія ў граматыках індаеўрапейскіх моў лічацца дзеепрыслоўямі ці аддзеепрыслоўнымі назоўнікамі (II і IV інфінітывы).

I інфінітыў I infinitiivi

Першы інфінітыў мае дзве формы: кароткую і даўгую, або мэ-тавую. Кароткая форма з'яўляецца асноўнай і супадае па значэнню і ўжыванню з беларускімі інфінітывамі. Першы інфінітыў ужываецца толькі ў актыўнай форме.

Паказчыкам кароткай формы першага інфінітыва з'яўляюцца канчаткі **-a/-ä** (sanoa (казаць)); **-ta/tä** (vastata (адказваць)); **-da/-dä** (nähdä (бачыць)); **-la/-lä** (tulla (прыходзіць)); **-na/-nä** (mennä (хадзіць, ісці)); **-ra/rä** (purra (кусаць)).

Täytyy ajaa varovasti (Кіраваць машынай трэба асцярожна). Hän halua tulla huomenna. (Ён хоча прыйсці заўтра). Mitä haluat syödä? (Што ты хочаш з'есці?)

Даўгі інфінітыў — гэта інфінітыўная форма з канчаткам транслатыва **-kse**, да якога заўсёды прыбаўляюцца прыналежныя суфіксы. Гэтая форма першага інфінітыва выражае мэту дзеяння.

Emme elä syödäksemme, vaan syömmе elääksemme (Мы не жывем дзеля таго, каб есці, а ядзім дзеля таго, каб жыць). Lähden Suomeen levätäkseni (Я паеду ў Фінляндыю (каб) адпачыць).

II інфінітыў II infinitiivi

Другі інфінітыў ужываецца ў двух склонах: інесіве з канчаткам **-ssa/-ssä** і інструктыве з канчаткам **-n**. Паказчыкамі другога інфінітыва з'яўляюцца суфіксы **-e-**, **-de-**, **-te-**, а ў тых выпадках, калі аснова дзеяслова заканчваецца на **l, n, r** суфіксы **-le-**, **-ne-**, **-re-**: lukea (чытаць) — lukiessa, lukien (чытаючы); tulla (прыходзіць) — tullessa, tullen (прыходзячы); mennä (ісці) — mennessä, mennen (ідучы).

Інесіўная форма другога інфінітыва азначае дзеянне, якое адбываецца адначасова з дзеяннем асноўнага дзеяслова і можа перакладацца складаназалежнымі сказамі з даданымі сказамі часу. Ужываецца ў актыўным і пасіўным стане.

Ollessani Valko-Venäjällä, tapasin useita ystäviä (Я сустрэў шмат сяброў, калі быў у Беларусі (даслоўна: у маё знаходжанне ў Беларусі)).

Пасіўная форма інесіва ўжываецца тады, калі дзейная асоба не ўказваецца.

Ei pidä puhua paljon syödessä (У час яды нельга многа гаварыць).

Інструктыўная форма паказвае, якім чынам адбываецца дзеянне, выражанае асноўным дзеясловам.

Lapsi tuli itkien kotiin (Плачучы, дзіцёнак прыйшоў дадому). Hän istui pöydänsä ääressä lukien ja kirjoittaen (Ён сядзеў за сталом пішучы і чытаючы).

У асобных выпадках інструктыўная форма паказвае на час дзеяння.

Kalle nauroi kaikkien nähden (Калле засмяяўся, убачыўшы ўсё гэта).

III інфінітыў III infinitiivi

Трэці інфінітыў шырока ўжываецца ў сучаснай фінскай мове. Яго паказчыкам служыць суфікс **-ma-**, які далучаецца да галоснай асновы дзеяслова: rakentaa (будаваць) –rakentama-; tehdä (рабіць) — tekemä- і г. д.

У актыўным стане III інфінітыў мае шэсць склонаў. У пасіўным — толькі адзін: інструктыў. Як у пасіўнай, так і ў актыўнай форме інструктыў ужываецца даволі рэдка.

Прыклады скланення III інфінітыва: дзеясловы lukea (чытаць); tehdä (рабіць):

Склон	Пытанне	III інфінітыў	
		дзеяслоў lukea	дзеяслоў tehdä
Inessiivi	missä?	lukemassa	tekemässä
Elatiivi	mistä?	lukemasta	tekemästä
Illatiivi	mihin?	lukemaan	tekemään
Adessiivi	millä tavalla?	lukemalla	tekemällä
Abessiivi	mitä ilman?	lukematta	tekemättä
Instruktiivi	minkä avulla	lukeman	tekemän

Значэнне і ўжыванне інесіўнай формы III інфінітыва

Інесіў азначае працяглае дзеянне або стан і ўжываецца з дзеясловам **olla** (быць) у розных асобах. Дзеяслоў **käydä** (хадзіць), які патрабуе пасля сябе III інфінітыва, носіць адценне мэтанакіраванасці.

Прыклады ўжывання: Veljeni on opiskelemassa Helsingissä (Мой брат **вучыцца** ў Хельсінках); Lapset ovat ulkona leikkimässä (Дзеці гу-

ляюць на вуліцы); Olitko jo nukkumassa kun minä soitin? (Ты ўжо спаў, калі я пазваніў?); Hän kävi asiasta puhumassa (Ён пайшоў (каб) пагаварыць аб справе).

Значэнне і ўжыванне элатыўнай формы III інфінітыва

Элатыў ужываецца для азначэння дзеяння, выканання якога спыняецца, забараняецца або ад якога адмаўляюцца. Дзеясловы **lakata** (спыняць), **varoa** (асцерагацца), **estää** (перашкаджаць, замінаць), **kieltäytyä** (адмаўляцца), **kieltää** (забараняць), **välttää** (пазбягаць), **pelastaa** (ратаваць) патрабуюць пасля сябе элатыўную форму III інфінітыва. Гэтая форма ўжываецца пры дзеясловах *tulla* (прыходзіць) і *palata* (вяртацца) са значэннем: адкуль? У гэтых выпадках III інфінітыў перакладаецца назоўнікам.

Прыклады ўжывання: *Eino tuli uimasta* (Эйна вярнуўся з купання). *Pekka palasi Helsingistä opiskelemasta* (Пекка вярнуўся з вучобы ў Хельсінках).

Значэнне і ўжыванне ілатыўнай формы III інфінітыва

Ілатыў ужываецца для азначэння дзеяння, якое пачынаецца, павінна быць выканана, жадання, зацікаўленасці у выкананні дзеяння. Пасля сябе ілатыўнай формы III інфінітыва патрабуюць дзеясловы **vaatia** (патрабаваць), **käskeä** (загадваць), **yrittää** (спрабаваць), **ryhtyä** (пачынаць, брацца), **tulla** (прыходзіць), **mennä** (ісці), **lähteä** (пайсці), **pystyä** (магчы, быць у стане), **pakottaa** (прымушаць), **auttaa** (дапамагаць), **pyytää** (прасіць).

Poikaa käskettiin käymään kaupassa (Хлопчыку загадалі пайсці ў краму). *Menen ravintolaan syömään* (Я пайду ў рэстаран паесці). *Palla tulen teille saunomaan* (Увечары я прыйду да вас памыцца ў лазні).

Значэнне і ўжыванне адэсіўнай формы III інфінітыва

Адэсіў азначае сродак або спосаб выканання дзеяння: *Tekemällä ahkerasti työtä voi menestyä* (Старанна выконваючы сваю работу, можна дасягнуць поспеху); *Lapsi oppii leikkimällä* (Дзіця вучыцца гуляючы).

Значэнне і ўжыванне абесіўнай формы III інфінітыва

Абесіў азначае адсутнасць дзеяння. *Lasku jäi maksamatta* (Рахунак застаўся **неаплачаным**). *Voisitko olla puhumatta?* = *Ole hyvää, älä puhu* (Ці мог бы ты памаўчаць? (даслоўна: Ці мог бы ты пабыць без гаварэння?) = Не размаўляй, калі ласка).

Да абесіва могуць далучацца і прыналежаць суфіксы: *Sehän on sanomattasikin selvä* (Гэта ж вядома і без цябе (даслоўна: без твайго гаварэння)).

Значэнне і ўжыванне інструктыўнай формы III інфінітыва

Інструктыў III інфінітыва ўжываецца толькі з безасабовым дзеясловам *pitää* (трэба, павінна), прычым дзейная асоба заўсёды стаіць у родным склоне (генітыве): *Teidän pitää osamaan tämä asia* (Вы павінны разбірацца ў гэтай справе). Але гэтая форма з'яўляецца архаічнай. У сучаснай мове ўжываецца I інфінітыў: *Teidän pitää osata tämä asia*.

IV інфінітыў IV infinitiivi

Паказчыкам чацвёртага інфінітыва з'яўляецца канчатак **-minen**, які далучаецца да галоснай асновы дзеяслова: *haluta — haluaa — haluaminen/haluamista*. IV інфінітыў ужываецца толькі ў актыўным стане і мае толькі дзве формы: намінатыўную і партытыўную. IV інфінітыў у назоўным склоне (намінатыве) з дзеясловам-звязкай **on** выказвае патрэбу, неабходнасць, а ў партытыве — забарону, адмову. Гэты інфінітыў ужываецца даволі рэдка.

Прыклады:

1. IV інфінітыў у назоўным склоне (намінатыве):

Minun on meneminen sinne (Мне трэба пайсці туды). (У сучаснай мове: *Minun täytyy (pitää) mennä sinne*.)

Tämä tehtävä on suorittaminen (Гэтае заданне трэба выканаць). (У сучаснай мове: *Tämä tehtävä on suoritettava (pitää suorittaa)*.)

2. IV інфінітыў у партытыве:

Sinne ei ole menemistä (Няма чаго туды ісці). (У сучаснай мове: *Sinne ei pidä mennä*.)

V інфінітыў V infinitiivi

Паказчыкам пятага інфінітыва з'яўляецца канчаток **-maisi/-mäisi**, які разам з канчаткам адэсіву **-lla/-llä** далучаецца да асновы дзеяслова. V інфінітыў заўсёды выступае з прыналежным суфіксам адпаведнай асобы і выказвае дзеянне, якое ледзь не адбылося або неўзабаве адбудзецца. Ужываецца толькі ў актыўным стане. Некаторыя граматысты лічаць V інфінітыў адной з формаў трэцяга інфінітыва.

Olin anata-**maisi-lla-ni** (Я ледзь не даў). Oli teke-**mäisi-llä-nsä** (Ён ледзь не зрабіў).

ДЗЕЕПРЫМЕТНІКІ PARTISIIPIT, АБО LAATUTAVAT

Дзеепрыметнік — гэта такая форма дзеяслова, якая сумяшчае асаблівасці прыметніка і дзеяслова. Дзеепрыметнікі ўтвараюцца толькі ад дзеясловаў і маюць з імі агульную аснову і агульнае значэнне: пажаўцелі лісты — пажаўцелья лісты, накрылі стол — накрыты стол і г. д. Для дзеепрыметнікаў уласцівы формы стану і часу, яны могуць быць закончанага або незакончанага трывання.

Як і прыметнікі, яны дапасуюцца да назоўнікаў у склоне і ліку. Катэгорыя роду ў фінскай мове адсутнічае.

Фінскія дзеепрыметнікі дзеляцца на тры групы:

- 1) дзеепрыметнікі незакончанага дзеяння ў актыве і пасіве (I partisiippi);
- 2) дзеепрыметнікі закончанага дзеяння ў актыве і пасіве (II partisiippi);
- 3) дзеепрыметнікі агенту.

Дзеепрыметнікі незакончанага дзеяння Preesens partisiippi eli, або 1. partisiippi

Формы, цалкам адпаведнай такому дзеепрыметніку, у беларускай мове няма. Замест яе ў беларускай мове часта ўжываецца апісальная форма: Kirjaa **lukeva** tyttö (Дзяўчынка, **якая чытае кнігу**).

Актыўны дзеяпрыметнік незакончанага дзеяння (I partisiippi) утвараецца шляхам далучэння суфікса **-va-** да моцнай галоснай асновы дзеяслова: istua (сядзець) — istuva, mennä (ісці) — menevä, tehdä (рабіць) — tekevä.

Пасіўны дзеепрыметнік незакончанага дзеяння (I partisiippi) утвараецца шляхам далучэння суфікса **-va-** да моцнай галоснай асновы пасіву: lukea (чытаць) — lue**tta**va, kuljettaa (перавозіць) — kuljet**tta**va, lähettää (пасылаць) — läh**et**tävä.

У пасіве з дзеясловам-звязкай **olla** дзеепрыметнік мае значэнне патрэбы, абавязковасці. Дзеяслоў **olla** ў гэтым выпадку мае толькі дзве формы: **on** і **oli**.

Прыклады:

Kuvassa on kirjaa **luke**va tyttö (На карціне дзяўчына, **якая чытае** кнігу). Pihalla **seiso**va auto on sininen (Аўтамабіль, **які стаіць** у двары, сіні). Nyt minun **on** **mentä**vä (А зараз мне **трэба ісці**).

Дзеепрыметнікі незакончанага дзеяння пасіву могуць мець значэнне магчымасці. У такім выпадку яны ставяцца ў інесіве. Onko johtaja **tavattavissa**? (Ці **можна сустрэцца** з начальнікам?)

Дзеепрыметнікі закончанага дзеяння, або дзеепрыметнікі прошлага часу perfekti partisiippi, або II partisiippi

Гэтыя дзеепрыметнікі маюць формы актыву і пасіву.

Актыўныя дзеепрыметнікі ўтвараюцца шляхам далучэння да галоснай асновы моцнай ступені аднаасноўных дзеясловаў і зычнай асновы двухасноўных дзеясловаў суфіксаў **-nut/-nyt** у адзіночным ліку і суфікса **-nee-** — у множным ліку. Калі аснова дзеяслова заканчваецца на **l, r, s**, то суфіксы **-nut/-nyt** адпаведна набываюць формы **-lut, rut, sut**: opiskella (вучыцца) — opiskell**ut**, purra (кусаць) — purr**ut**, pestä (памыць) — pess**yt**.

Дзеепрыметнікі незалежнага стану (актыў) прошлага часу служаць для ўтварэння адмоўнай формы імперфекта і складаных формаў прошлага часу — перфекта і плюсквамперфекта (гл. адпаведныя раздзелы).

Пасіўны дзеепрыметнік утвараецца з дапамогай суфіксаў **-ttu/-tty**; **-tu/-ty**. На беларускую мову перакладаюцца так: lue**ttu** kirja (прачытаная кніга), te**hty** työ (зробленая праца) і г. д.

Дзеепрыметнікі агента Agenttipartisiippi

Дзеепрыметнікі агента ўтвараюцца ад пераходных дзеясловаў шляхам далучэння да моцнай асновы дзеяслова суфікса **-ma/-mä**.

У гэтым выпадку заўсёды ўказваецца дзейная асоба (агент), прычым агент заўсёды ставіцца ў родным склоне (генітыве): isän tekemä röytä (стол, зроблены бацькам); äidin ompelema paita (пашытая маймай кашуля); minun kirjoittamani kirje (напісаны мной ліст).

ПРЫСЛОЎЕ ADVERBI, АБО SEIKKASANA

Прыслоўе — часціна мовы, якая абазначае прымету дзеяння, стану, якасці.

Lyhyt (кароткі) — lyhyesti (коратка); tavallinen (звычайны) — tavallisesti (звычайна).

Прыслоўі не скланяюцца і не спрагаюцца.

Прыслоўі ўтвараюцца з дапамогай канчатка **-sti**, які далучаецца да асновы прыметніка: helppo (лёгка) — helposti (лёгка).

Прыклады:

Panen runsaasti voita leivälle (Я кладу на хлеб багата масла). Aja hitaammin! (Едзь павольней!)

Віды прыслоўяў

Прыслоўі падзяляюцца на якасныя, або азначальныя, і акалічнасныя.

Якасныя прыслоўі

Якасныя прыслоўі адказваюць на пытанні: як? якім чынам?

Да якасных прыслоўяў адносяцца:

helposti	лёгка
hiljaa	паціху, павольна
huonosti	дрэнна
hyvin	добра
tahallaan	знарок
turhaan	дарэмна

vähitellen паступова, мала-памалу
väkisin гвалтоўна, паняволі

Да якасных прыслоўяў адносяцца і такія, што абазначаюць ступень, меру адносін або колькасць. Адказваюць на пытанні: колькі? да якой ступені? Гэта такія прыслоўі:

aika даволі
erittäin вельмі, асабліва
kaksittain па двое
kahdesti двойчы
hiukan мала, няшмат
yksitellen па аднаму

Да якасных прыслоўяў адносяцца і тыя, што ўказваюць на спосаб дзеяння:

altakulmain спадылба
jalan пешшу
ratsain верхкі, вярхом
ulkoa на памяць

Азначальныя, або якасныя, прыслоўі маюць ступені параўнання. Вышэйшая ступень параўнання прыслоўяў утвараецца шляхам замены суфікса **-mpi/-in** у адпаведных прыметнікаў на **-mmin**. Найвышэйшая ступень утвараецца з дапамогай суфікса **-immin**.

Акалічнасныя прыслоўі

Акалічнасныя прыслоўі падзяляюцца на тры разрады: часу, месца і спалучэння/падзялення дзеяння.

Прыслоўі часу адказваюць на пытанні: калі?, дакуль?, з якога часу? Напрыклад:

aikaisin (рана), aikanaan (у свой час), aina (заўсёды), eilen (учора), joskus (часам, час ад часу), harvoin (зрэдку), heti (зараз, імгненна), huomenna (заўтра), kauan (даўно), kerran (аднойчы), kohta (у хуткім часе, хутка), muinoin (даўно, у старыя часы), muulloin (іншым часам), nykyisin (зараз), pian (хутка), sitten (потым), taannoin (нядаўна),

toisinaan (другім разам), tänään (сёння), usein (часта), äsken (толькі што).

Прыслоўямі часу могуць быць словазлучэнні накшталт ei milloinkaan (ніколі), tähän asti (дагэтуль, да гэтага часу), siihen asti (да той пары), а таксама фразеалагізмы: päivä päivältä (дзень за днём); vuosi vuodelta (год ад году).

Прыслоўі месца адказваюць на пытанні: дзе? куды? адкуль?, да-куль? і ўказваюць на месца або накірунак дзеяння. Напрыклад:

Alas (уніз), alhaalla (унізе), alhaalta (знізу) (адкуль?), alhaalle (уніз) (куды?), edessä (наперадзе), eteen (наперад), kaikkialla (паўсюль), kaikkialta (адусюль), kaikkialle (усюды) (куды?), kaukana (далёка) (дзе?), kaukaa (здалёк) (адкуль?), kauas (далёка), kotona (дома), kotoa (з дому), kotiin (дадому), oikealla (справа, з правага боку) (дзе?), oikealta (справа, з правага боку) (адкуль?), oikealle (направа, управа), poissa, pois (вонкі, прэч), siellä (там), sieltä (адтуль), sinne (туды), tuolla (там) (у аддаленні), tuolta (адтуль), tuonne (туды), täällä (тут), täältä (адсюль), tänne (сюды), ulkoa (звонку), ulos (вонкі), vasemmalla (злева, з левага боку) (дзе?), vasemmalta (злева) (адкуль?), vasemmalle (улева).

Прыслоўямі месца могуць быць словазлучэнні накшталт ei misään (нідзе), ei mistään (ніадкуль), ei mihinkään (нікуды).

Увага! Прыслоўе poissa звычайна ўжываецца з дзеясловам olla і азначае адсутнасць: Hän on tänään poissa (Сёння ён адсутнічае).

Прыслоўе pois азначае кірунак выдалення: Pois tieltä! (Прэч з дарогі!); Pois ovat ne ajat (Мінулі тыя часы).

Прыслоўі спалучэння/падзялення дзеяння

У гэту групу ўваходзяць такія прыслоўі, якія азначаюць супольнасць дзеяння: kahden kesken, kahdestaan (удвох), kaksittain (па двое), kolmittain (па трое), parittain (на пару), ryhmittäin (па групах, групамі), tiroittain (па кроплях) і г. д.

Да акалічнасных прыслоўяў адносяцца і тыя, што паказваюць стан чаго-небудзь: auki (адчынена), halki (праз, цераз), kiinni (зачынена).

Muutamälä on auki (Крама адчынена).

Hän seisoi suu auki (Ён стаяў, разявіўшы рот).

Tulimme laaksoon, jonka halki virtaa pieni joki (Мы спуściліся ў лагчыну, праз якую цячэ невялікая рэчка).

Rata kulkee halki metsän (Чыгунка ідзе праз лес).

У дадзеным выпадку прыслоўе halki выступае ў ролі і пры-, і постназоўніка з родным склонам (генетывам).

Ovi on kiinni (Дзверы зачынены).

Kone on rikki (Машына зламана).

Апрача таго, маюцца так званыя мадальныя прыслоўі, якія выражаюць магчымасць або няпэўнасць: ainakin (прынамсі, ва ўсякім выпадку), ehkä (можа быць, напэўна), epäilemättä (без сумневу), mahdollisesti (магчыма), tiin tiassa (паміж іншым, у тым ліку), toivottavasti (на спадзеў, магчыма), tuskin (наўрад ці), valitettavasti (на жаль).

Ainakin tämä on oikein (Ва ўсякім выпадку гэта будзе правільна).

З адмоўным дзеясловам ehkä набывае асабовыя формы: ehken (магчыма, я не...), ehket (магчыма, ты не...) і г. д. Ehkä olet oikeassa (Магчыма, ты і маеш рацыю).

Epäilemättä olemme myöhässä (Мы спазняемся, гэта без сумневу).

Valitettavasti en pääse teatteriin (На жаль, я не траплю ў тэатр).

Ступені параўнання прыслоўяў Adverbien vertailuasteet

Утварэнне ступеняў параўнання паказваецца ў табліцы на прыкладах прыметнікаў і прыслоўяў: kaunis — kauniisti (прыгожы — прыгожа); ihana — ihanasti (цудоўны — цудоўна); hidas — hitaasti (павольны — павольна); iloinen — iloisesti (вясёлы — весела); kevyt — kevyesti (лёгкі — лёгка); selvä — selvästi (ясны, зразумелы — ясна, зразумела); mukava — mukavasti (зручны — зручна); kova — kovasti (цвёрды — цвёрда):

Прыметнік	Аснова прыметніка	Прыслоўе	Вышэйшая ступень прыслоўя	Найвышэйшая ступень прыслоўя
kaunis	kaunii-	kauniisti	kauniimmin	kauneimmin
ihana	ihana-	ihanasti	ihanammin	ihaneimmin
hidas	hitaa-	hitaasti	hitaammin	hitaimmin
iloinen	iloise-	iloisesti	iloisemmin	iloisimmin
kevyt	kevye-	kevyesti	kevyemmin	keveimmin
selvä	selvä-	selvästi	selvemmin	selvimmin
mukava	mukava-	mukavasti	mukavammin	mukavimmin
kova	kova-	kovasti	kovemmin	kovimmin

Прыслоўі *добра* і *шмат* маюць адмысловыя формы ступеняў параўнання:

hyvin — paremmin — parhaiten (добра — лепей — найлепей)
paljon — enemmän — eniten (шмат — болей — найболей)

Прыслоўі, якія ўказваюць географічныя напрамкі, таксама маюць ступені параўнання:

etelä (поўдзень)

etelässä — etelämpänä (на поўдні — паўднёвей)

etelästä — etelämpää (ад (з) поўдня — болей ад (з) поўдня)

etelään — etelämmäksi (на поўдзень — паўднёвей, болей на поўдзень)

rohja (поўнач)

rohjoisessa — rohjoisempana (на поўначы — паўночней)

rohjoisesta — rohjoisempaa (ад (з) поўначы — болей ад (з) поўначы)

rohjoiseen — rohjoisemmaksi (на поўнач — паўночней, болей на поўнач)

itä (усход)

idässä — idempänä (на ўсходзе — усходней)

idästä — idempää (з усходу — болей з усходу)

itään — idemmäksi (на ўсход — усходней, болей на ўсход)

länsi (захад)

lännessä — lännempänä (на захадзе –заходней)

lännestä — lännempää (ад захаду — болей ад захаду)

länteen — lännemmäksi (на захад — заходней)

Прыклады:

Oletko käynyt Suomen pohjoisimmassa paikassa? (Ты наведаў самае паўночнае месца ў Фінляндыі?)

Mikä on Afrikan läntisin maa? (Якая краіна Афрыкі самая заходняя?)

Onko Hanko Suomen eteläisin kaupunki? (Ханко — гэта самы паўднёвы горад Фінляндыі?)

Акалічнасныя прыслоўі, такія як *eilen* (учора), *huomenna* (заўтра), *aina* (заўсёды), *täällä* (тут) і г. д., ступеняў параўнання не маюць.

Некаторыя прыслоўі падобныя да склонаў назоўнікаў: *aamu* — *aamulla* (ранне — уранні); *ilta* — *ilalla* (вечар — увечары) (*-lla* — канчатак адэсіву).

ПРЫНАЗОЎНІК І ПОСТНАЗОЎНІК PRE- JA POSTPOSITIOT, АБО ETU- JA JÄLKISANAT

Прыназоўнікі і постназоўнікі перадаюць розныя адносіны і стасункі. Канкрэтнае значэнне яны набываюць толькі ў спалучэнні з назоўнікамі і займеннікамі, а постназоўнікі часам і з прыналежным суфіксам. Самастойнымі членамі сказа яны не з'яўляюцца.

Прыназоўнік стаіць перад суадносным словам, а постназоўнік — пасля яго. Прыназоўнікаў у фінскай мове значна меней, чым постназоўнікаў. Звычайна прыназоўнікі ўжываюцца з партытывам, а постназоўнікіі — з генетывам. Часам адны і тыя ж прыназоўнікі могуць быць і постназоўнікамі.

Прыназоўнікі з генетывам *Prepositiot genetiivin kanssa*

Прыназоўнікі з генетывам	
<i>alle</i> (да, меней)	<i>läpi</i> (цераз, скрозь)
<i>halki</i> (праз, цераз)	<i>poikki</i> (праз, упоперак)

jälkeen (пасля)	yli (звыш)
kesken (пасярод)	umprägi (вакол)

Прыклады:

Mies rainaa alle **sadan** kilon (Мужчына важыць меней за сто кілаграмаў). Kuljen halki metsän (Я іду праз лес). Kesken tunnin Jukka lähti ulos (Пасярод урока Юкка выйшаў вон). Läpi vuosisatojen (Праз стагоддзі). Yli kymmenen puolen vuoden (Звыш паловы дзясятка гадоў).

Прыназоўнікі з партытывам Prepositiot partitiivin kanssa

Прыназоўнікі з партытывам	
ennen (раней, да)	raitsi (апрача, за выключэннем)
ilman (без)	pitkin (уздоўж)
keskellä (пасярод)	päin (куды, адкуль)
kohti да, (у кірунку)	vasten (супраць, насустрач, да)
lähellä (паблізу)	

Se oli *ennen* sotaа (Гэта было да вайны). Oletko *ilman* työtä? (Ты цяпер без працы?) Ajan *kohti* Kuopiota (Я еду да (у кірунку) Куопіа). Poika juoksi *pitkin* katuа (Хлопчык бег на (уздоўж) вуліцы).

Постназоўнікі з генетывам Postpositiot genetiivin kanssa

Постназоўнікі з генетывам	
alla — пад (дзе?)	Koira on röydän <i>alla</i> (Сабака <i>над</i> сталом).
alta — з-пад	Tule esiin röydän <i>alta</i> ! (Выходзь <i>з-пад</i> стала!)
alle — пад (куды?)	Kissa ryömi röydän <i>alle</i> (Кот запоўз <i>над</i> стол).
alitse — пад (нізам)	He kävelivät sillan <i>alitse</i> (Яны прайшлі <i>над</i> мастом).
päällä — на (дзе?)	Talo mäen <i>päällä</i> (Дом <i>на</i> самым узгорку).
päälle — на (куды?)	Nousta mäen <i>päälle</i> (Падняцца <i>на</i> ўзгорак).

päältä — з (адкуль?)	Laskeutua mäen päältä (Спускацца з гары).
ansioista — з-за (дзякуючы)	Sinun ansioista olen täällä (Я тут <i>дзякуючы</i> табе).
edessä (-stä), eteen — перад (адкуль?, куды?)	Talon edessä on koivu (<i>Перад</i> домам стаіць бярэзіна).
edellä (-ltä, -lle) — перад, (адкуль?, куды?)	Tyttö käveli hänen edellä (Дзяўчына ішла <i>перад</i> ім).
mukaan — паводле, з	Lain mukaan (<i>Паводле</i> закону). Menen poikien mukaan (Я пайду з хлопцамі).
mukana — з (разам, з сабою)	Ukkosen mukana tuli sadetta (З навальніцай прышоў і дождж).
johdosta — з-за (па прычыне)	Sen johdosta , että... (З-за таго, што...)
jälkeen — пасля	Tunnin jälkeen menen kotiin (<i>Пасля</i> ўроку я пайду дамоў).
kanssa — з	Menen tanssimaan Kaisan kanssa (Я пайду танчыць з Кайсай).
kautta — праз	Ajaamme keskustan kautta (Мы праедзем <i>праз</i> цэнтр).
luona — у, каля	Pekka on Tuulan luona (Пекка гасцюе ў Туўлы).
luota — ад	Tulen äidin luota (Я іду <i>ад</i> мамы).
luokse — да	Lähdetkö Marian luokse ? (Ты ідзеш <i>да</i> Марыі?)
läpi — праз, наскрозь	Aurinko paistaa ikkunan läpi (Сонейка свеціць у <i>(праз)</i> акно).
vieressä — каля	Kirjasto on yliopiston vieressä (Бібліятэка знаходзіцца <i>каля</i> ўніверсітэта).
takana — за (дзе?)	Poika on oven takana (Хлопчык стаіць <i>за</i> дзвярыма).
takaa — з-за	Poika tuli esille oven takaa (Хлопчык выйшаў <i>з-за</i> дзвярэй).
taakse — за (куды?)	Poika meni oven taakse (Хлопчык пайшоў <i>за</i> дзверы).

vuoksi — з-за, дзеля	Tällaisen asian vuoksi ei pidä riidellä (З-за такой справы не варта сварыцца). Varmuuden vuoksi (Дзеля ўпэўненасці).
takia — з-за	Sen takia... (З-за таго...)
kuluttua — праз (аб часе)	Maria tulee tunnin <i>kuluttua</i> (Марыя прыйдзе <i>праз</i> гадзіну).
aikana — у (у час)	Sodan <i>aikana</i> Mannerheim oli ylipäälikönä (У час вайны Манергейм быў галоўнакамандуючым).
mielestä — на думку	(<i>Minun</i>) <i>Mielestäni</i> sitä ei kannata tehdä (На маю думку, гэта не варта рабіць).
yli — праз, цераз	Nyt mennään kadun <i>yli</i> (А зараз давай праройдзем вуліцу (пойдзем <i>цераз</i> вуліцу)).
ympäri — вакол	Magalhães on purjehtinut maailman <i>ympäri</i> (Марелан праплыў <i>вакол</i> свету).
ohi — паўз, міма	Ajoimme kaupan <i>ohi</i> (Мы праехалі <i>каля</i> (міма) крамы).

Постназоўнікаў, якія ўжываюцца з партытывам, значна меней.

Постназоўнікі з партытывам **Postpositiot partitiivin kanssa**

Постназоўнікі з партытывам	
alas — уніз, далоў	Poika luisui mäkeä <i>alas</i> (Хлопчык з'ехаў з гары <i>ўніз</i>).
kohtaan — у адносінах да	Maria on hyvin ystävällinen minua <i>kohtaan</i> (Марыя ставіцца <i>да</i> мяне вельмі дружалюбна).
kohti — да, у кірунку	Nyt lähdetään Vaasaa <i>kohti</i> (Зараз адправімся ў <i>кірунку</i> Ваасы).
myöten — наўсьцяж, уздоўж	Hän kävelee katua <i>myöten</i> (Ён ідзе <i>на</i> (ўздоўж) вуліцы).
pitkin — уздоўж, па	He kävelivät joen rantaan <i>pitkin</i> (Яны ішлі <i>ўздоўж</i> берага ракі).

varten — для	Mitä varten? Sitä varten! (Для чаго? Для таго!)
vastaan — супраць, насустрач	Kävellä tuulta vastaan (Ісці супраць ветру). Hän tulee minua vastaan (Ён ідзе мне <i>насустрач</i>).
vailla, vaille — без	Tulen viittä vaille kahdeksan (Я прыйду без пяці во-сем).
vastapäätä — на-супраць	Kirkkoa vastapäätä on kauppa (Насупраць царквы стаіць крама).
ylös — на, вверх	Nyt täytyy kävellä mäkeä ylös (А зараз трэба ісці на ўзгорак).

ЗЛУЧНИК KONJUNKTIOT, АБО SIDESANAT

Злучнікі — гэта словы, якія не скланяюцца і злучаюць паміж сабой члены сказаў і цэлыя сказы. Злучнікі падзяляюцца на злучальныя і падпарадкавальныя.

Да злучальных адносяцца: **ja, sekä, ynnä** — і; **enkä, etkä, eikä** — і не; **eli** — або; **mutta, vaan** — але; **tai, vai** — або; **siksi** — таму; **siis** — такім чынам, значыць; **sillä** — таму што.

Minä herään **ja** sinua kutsun (Я прачынаюся і клічу цябе).

У адмоўных сказах злучнік **ja ei** замяняецца злучнікам **eikä** ў адпаведнай асобе.

Ei Pekka, **eikä** Jussi ole tullut vielä (Ні Пекка і ні Юсси пакуль не прыйшлі).

Злучнік **eli** злучае два раўназначных паняцці.

Karhu **eli** mesikämmen on metsäeläin (Мядзведзь, **або** мядовая лапа — лясная жывёла).

Злучнікі **mutta** і **vaan** (але, а) — блізкія па значэнню, аднак ужываюцца па-рознаму.

Teuvo on pitkä mutta laiha (Тэўва высокі, **але** хударлявы). En tule, **vaan** jään kotiin nukkumaan (Я не прыйду, **а** застануся дома спаць).

Sinä tiesit sen itse, **siksi** raivosit (Ты ведаў гэта сам, **таму** і шалеў).

Ajattelen, **siis** olen olemassa (Я мыслю, **значыць**, я існую).

Tulen, **sillä** en halua olla yksin kotona (Я прыйду, **таму што** не хачу быць адзін дома).

Злучнікі **tai, vai** (або) ужываюцца наступным чынам:

-tai — калі трэба зрабіць выбар:

Otan viiniä **tai** olutta (Я вазьму віна **або** піва);

-vai — пытальных сказах:

Otатko viiniä **vai** olutta? (Ты бярэш віно **або** піва?)

Падпарадкавальныя злучнікі служаць для сувязі частак складана-залежнага сказа.

Да іх адносяцца:

-että (што):

Tiedän, **että** Pirjo on täällä (Я ведаю, **што** Пір'ё тут).

У адмоўным сказе гэты злучнік адпаведна набывае такія формы:

etten (што я не ...), ettet (што ты не ...) і г. д.:

Luuletko, **etten** tiedä tätä? (Ты думаеш, **што я не** ведаю гэтага?);

-jotta (каб): Hölkkään, jotta kunto paraniisi (Я бегаю, каб палепшылася здароўе);

-koska (таму што): En tule, **koska** olen sairastunut (Я не прыйду, **таму што** захварэў);

-kun (калі): Tulen, **kun** olen terve (Я прыйду, **калі** буду здаровы);

-kuin = niin kuin (чым, як): Kimmo on pidempi **kuin** minä (Кімма вышэйшы, **чым** я (вышэйшы за мяне);

– **vaikka** (хаця): Tulen, vaikka olen sairas (Я прыйду, **хаця** я хворы).

ЧАСЦІЦА LIITERPARTIKKELIT

Часціца — гэта службовая часціна мовы, якая надае эмацыйныя і сэнсавыя адценні значэнню слоў, словазлучэнняў і сказаў.

У фінскай мове маецца шэсць часціц: **-ko/-kö, -kin, -kaan/-kään, -han/-hän,**

-pa/pä, -ka/-kä. Апошняя ўжываецца даволі рэдка.

-ko/-kö — пытальная часціца, далучаецца да слова, якое нясе асноўную сэнсавую нагрузку і ставіцца на першае месца ў сказе:

Tulet**ko** tänään kouluun? (Ты **прыйдзеш** сёння ў школу?) Autoll**ako** tulet? (**Ці на аўтамабілі** ты прыедзеш?)

-kin — узмацняльная часціца, якая ўжываецца ў значэнні «таксама» і «нават». Можна далучацца да любога слова, падкрэсліваючы ягонае значэнне:

Olen ollut Suomessakin (Я быў і ў Фінляндыі (таксама)). Kalle onkin täällä (Нават і Калле тут).

-kaan/-kään — антонім часціцы **-kin**, ужываецца толькі ў адмоўных сказах:

En ole ollut Suomessakaan (Я не быў (таксама) і ў Фінляндыі). Kalle ei olekaan täällä (Нават тут Калле няма).

-han/-hän — мае розныя значэнні. Яна можа выказваць сумнеў, абурэнне, эмацыйна афарбаваную згоду і г. д.:

Huomenna**han** lähdemme lomalle (Можа, заўтра мы пойдзем у адпачынак).

Tämä**hän** on skandaali! (Дык гэта ж скандал!) Minä**hän** rakastan sinua (Я ж цябе кахаю!)

-pa/-pä — узмацняльная часціца, якая выражае розныя пачуцці: здзіўленне, раздражненне і г. д.:

On**pa** hän pitkä! (Ну і высокі ж ён!) Ann**pa** minullekin kahvia! (Дык дай жа і мне кавы!) Tule**pa** tänne! (Хадзі нарэшце сюды!)

-ka/-kä, як адзначалася раней, ўжываецца рэдка і галоўным чынам з дзеяслоўнай адмоўнай часціцай ei, падкрэсліваючы адмоўнасць.

En tiedä **enkä** halua tietää (Не ведаю і не хачу ведаць).

ВЫКЛІЧНИК INTERJEKTIOТ, АБО HUUDANDUSSANAT

Выклічнік — нязменная часціна мовы, якая выражае розныя пачуцці: захапленне, здзіўленне, страх і г. д., але не называе іх. Апрача таго, выклічнікі могуць выражаць загад, волевыяўленне і быць гукапераймальнымі.

Некаторыя выклічнікі, якія выражаюць пачуцці:

1. захапленне: **oi!** Oi, miten kaunista! (Вой, як прыгожа!)
2. здзіўленне: **oho!**, **aha!**, **kas!** Ahaa, jopas ymmärrän! (Ага, нарэшце я зразумеў!) Kas, kas kun on äkäinen! (Ай-яй, які сярдзіты!)
3. насмешку: **ähä!**, **piti!**, **pitipiti!**, **kutti!** Ähä, kutti! Se oli paraiksi! — Ага, папаўся! Так табе і трэба!
4. гора, боль: **ai!** **voi!** **Voi!** Mitä sinä teet! (Авой-авой! Што ж ты робиш!)

Некаторыя выклічнікі, якія выражаюць волевыяўленне:

1. пабуджэнне: **se!**, **he!**, **ha!**

2. увагу: **hoi!** (гэй!)

3. заклік да цішыні: **tss!**, **hyss!**

4. пытанне: **ha!**, **hä!**, **häh!**, (Га!?)

Некаторыя гукапераймальныя выклічнікі:

ihahaa! (іга-га!) (конь); **kurr!** **kurnau!** **miau!** (курняў! мяў!) (кот).

Функцыю выклічніка могуць выконваць і некаторыя паўназначныя словы:

Hiljaa! (Цішэй!) **Vaiti!** (Маўчаць!)

СЛОВАЎТВАРЭННЕ SANANMUODOSTUS

Словаўтварэнне ў фінскай мове адбываецца шляхам словаскладання і суфіксацыі.

Словаскладанне ў фінскай мове — даволі прадуктыўны сродак словаўтварэння. Колькасць каранёў або словаў, якія складаюць слова, можа даходзіць да чатырох, але больш распаўсюджана парнае словаскладанне. У такіх выпадках першае слова з'яўляецца вызначальным.

Некаторыя спосабы словаскладання:

1. Першая частка слова далучаецца да наступнай ў назоўным склоне (намінатыве):

kivi/kausi — каменны век (камень/век), *kirja/kauppa* — кнігарня (кніга/крама), *lasi/pullo* — шкляная бутэлька (шкло/бутэлька), *luento/sali* — лекцыйная зала (лекцыя/зала).

2. Першая частка далучаецца да наступнай у выглядзе зычнай асновы, звычайна ад назоўнікаў і прыметнікаў на **-nen**:

kokonais/valtainen — усеўладны (*kokonainen* — *цэлы, усеабдымны*), *ihmis/kunta* — чалавецтва (*ihminen* — *чалавек*), *hevos/harava* — конныя граблі (*hevonen* — *конь*).

3. Першая частка слова далучаецца да наступнай у родным склоне (генетыве):

meren/ranta — марскі бераг (*meri* — *мора*), *talon/poika* — селянін (*talo* — *дом*).

4. Складаныя прыметнікі, дзе вызначальным словам з'яўляецца першая частка:

ala/ikäinen — непаўналетні, *pitkä/aikainen* — доўгачасовы, *lyhyt/sanainen* — кароткаслоўны.

Складанае слова часам мае зусім не тое значэнне, чым ягоныя кампаненты, напісаныя асобна: *isänmaa* — айчына, *isän maa* — бацькава зямля (зямля, якая належыць бацьку).

Звычайна ў складаных словах скланяецца толькі другая частка: *kirja/kauppa* — кнігарня, *kirja/kaupan* — кнігарні, *kirja/kaupassa* — у кнігарні і г. д.

Выключэннем з'яўляюцца назвы месцаў (тапонімы), у якіх скланяюцца абадзве часткі складанага слова: Uusimaa — Новая зямля (назва губерні ў Фінляндыі), Uudenmaan — Новай зямлі, Uudessamaassa — у Новай зямлі і г. д.

Суфіксацыя — гэта спосаб словаўтварэння пры дапамозе суфіксаў, якія далучаюцца да імёнаў і дзеясловаў. Усяго іх у фінскай мове налічваецца болей за 170. Ніжэй прыводзяцца некаторыя найболей ужывальныя суфіксы з прыкладамі ўтварэння новых слоў.

Адыменныя суфіксы назоўнікаў:

-**sto/-stö**: koivu — koivisto (бяроза — бярэзнік, бярозавы гай); saari — saaristo (выспа — архіпелаг, шмат выспаў); мае значэнне шматлікасці, зборнасці;

-**la/-lä**: kahvi — kahvila (кава — кавярня); ravinto — ravintola (страва, харчаванне — рэстаран, месца, дзе харчуюцца); значэнне месца;

-**lainen/-läinen**: Suomi — suomalaisen (Фінляндыя — фін), ари — arulainen (дапамога — памагаты, памочнік); пры ўтварэнні назоўнікаў мае значэнне прыналежнасці да нейкай групы або прафесіі;

-**nen**: kirja — kirjanen (кніга — кніжачка), marja — marjanen (ягада — ягадзінка); памяншальныя назоўнікі;

-**tar/-tär**: kaunis — kaunotar (прыгожы — прыгажуня), laulaja — laulajatar (спявак — спявачка); указвае на жаночы род назоўніка.

Аддзяслоўныя суфіксы назоўнікаў:

-**ja/-jä**: lukea — lukija (чытаць — чытач), tutkia — tutkija (даследаваць — даследчык); назва прафесіі;

-**ri**: ajaa — ajuri (везці — возчык), pettää — petturi (хлусіць — хлус); значэнне прафесійнай або катэгарыйнай прыналежнасці;

-**minen**: alkaa — alkaminen (пачынаць — пачатак), lukea — lukeminen (чытаць — чытанне); назва дзеяння або аб'екта дзеяння;

-**os/ös**: ostaa — ostos (купляць — пакупка), kaivaa — kaivos (капаць — шахта); вынік дзеяння; -**us/-ys**: kalastaa — kalastus (рыбачыць — рыбалоўства), metsästää — metsästys (паляваць — паляванне); назва дзеяння, яго вынік;

-**io/iö**: huomata — huomio (звяртаць увагу — увага), ilmetä — ilmiö (з'яўляцца — з'ява, феномен); вынік дзеяння;

-in: puhella — puhelin (гаварыць — тэлефон), pakastaa — pakastin (марозіць — маразільнік); назва і вынік дзеяння;

-nta/-ntä: hieroa — hieronta (церці — масаж), lääkitä — lääkitä (лячыць — лячэнне); назва дзеяння;

-nto/-ntö: asua — asunto (жыць — жыллё), ruutää — ruuntö (праسیць — запытанне); значэнне месца.

Суфіксы прыметнікаў:

-inen: luu — luinen (косць — касцяны), talvi — talvinen (зіма — зімні); указанне на час і месца, матэрыял;

-llinen: hetki — hetkellinen (імгненне — імгненны), ase — aseellinen (зброя — узброены); указанне на час і месца, матэрыял;

-lainen/läinen: heikko — heikonlainen (слабы — слабаваты), eri — erilainen (розны — даволі розны), sama — samanlainen (такі ж — аднолькавы); недастатковая паўната якасці, абстрактнае значэнне;

-kas/käs: mehu — mehukas (сок — сакавіты), ikä — iäkäs (узрост — пажылы); значэнне мноства;

-mainen/mäinen: peto — petomainen (драпежнік — зверавідны), kettu — kettumainen (ліса — хітры (даслоўна: лісападобны)); упадабляльныя прыметнікі;

-ton/-tön: aihe — aiheeton (падстава — беспадстаўны), onni — onneton (шчасце — нешчаслівы); адмоўнасць, аналаг беларускім прыстаўкам без-, не-.

СІНТАКСІС LAUSEOPPI

Сінтаксіс вивучае будову сказа, парадак слоў, суадносіны паміж членамі сказа і цэлымі сказамі. Па мэце выказвання сказы падзяляюцца на *апавядальныя, пабуджальныя і пыталныя*.

Апавядальныя сказы — гэта сказы, у якіх паведамляецца аб падзеях, з’явах і г. д.:

Tyttö lukee mielenkiintoista kirjaa (Дзяўчынка чытае цікавую кнігу).

Пабуджальныя сказы — гэта сказы, які выказваюць загад, запрашэнне або просьбу:

Tule tänne! (Хадзі сюды!)

Пыталныя сказы заключаюць пытанне:

Mitä sinä teet? (Што ты робиш?)

Паводле будовы сказы падзяляюцца на простыя і складаныя. Просты сказ складаецца з галоўных і даданных членаў. Галоўныя члены — гэта дзейнік і выказнік. Дзейнік — гэта носьбіт, выканаўца дзеяння. Выказнік абазначае дзеянне або стан.

Даданыя члены сказа — гэта дапаўненьне, азначэнне і акалічнасць.

Лічыцца, што ў фінскай мове вольны парадак слоў. Але звычайна ў апавядальных сказах парадак слоў прамы. Гэта значыць, што спачатку стаіць дзейнік, затым выказнік, потым дапаўненне і акалічнасць. Азначэнне стаіць пры тых словах, на якасць або прымету якіх яно паказвае.

Сказ з прамым парадкам слоў:

Pikkutyttö lukee kirjaa keittiössä (Маленькая дзяўчынка чытае кнігу на кухні).

У пыталным сказе, дзе ёсць пыталнае слова, прамы парадак слоў захоўваецца:

Mitä pikkutyttö tekee keittiössä? (Што робіць маленькая дзяўчынка на кухні?)

Аднак калі пыталны сказ пачынаецца з дзеяслова, то парадак слоў будзе адваротны:

Lukeeko pikkutyttö kirjaa keittiössä? (Ці чытае маленькая дзяўчынка кнігу на кухні?)

Парадак слоў мае вялікае значэнне пры ўжыванні пасіву:

Täällä puhutaan suomea (Тут размаўляюць па-фінску).

Puhutaan suomea! (Давайце размаўляць па-фінску!)

Складаныя сказы могуць быць складаназлучанымі і складаназалежнымі, але асновай іх заўсёды служаць простыя сказы. Яны злучаюцца пры дапамозе злучнікаў (гл. раздзел «Злучнік»)

Дзеясловы, якія патрабуюць пасля сябе пратытыўнага дапаўнення
Partitiiviverbejä

Ажаа Вадзіць (аўтамабіль)	Toivo ajaa autoa . Тойва водзіць аўтамабіль .
Ajatella Думаць	Ajatteletko minua ? Ты будзеш думаць пра мяне ?
Auttaa Дапамагаць	Voitko auttaa häntä ? Ты можаш дапамагчы яму ?
Ehdottaa Прапанаваць	Minä ehdotan tätä sinulle. Я прапаную гэта табе.
Eräillä Сумнявацца	En epäile onneani . Я не сумняваюся ў сваёй удачы .
Etsiä Шукаць	Minä etsin avaintani . Я шукаю свой ключ .
Haastatella Распытваць	Kimmo haastatteli häntä tapahtumasta. Кімма распытаў яго аб здарэнні.
Haukkua Брахаць	Koira haukkuu vierasta ihmistä . Сабака брэша на чужога чалавека .
Häiritä Замінаць, перашкаджаць	Häiritseekö vauva sinua ? Ці замінае табе малы?
Ihailia Захапляцца	Äiti ihailee hänen tytärtä . Маці захапляецца сваёй дачкай .
Inhota Не любіць	Minä inhoan olutta . Я не люблю піва .
Ikävöidä Сумаваць	Minä ikävöin kotimaatani . Я сумую па роднай краіне .
Jatkaa Працягваць	Jatkan suomen opiskelua koko elämäni. Я працягваю вывучэнне фінскай мовы ўсё жыццё.

Kaivata Сумаваць	Minä kaipaан sinua . Я сумую па табе .
Katsoa Глядзець	Äiti katsoo televisiota . Маці глядзіць тэлевізар .
Kehua Хваліць	Isä kehui poikaa . Бацька пахваліў сына .
Kieltää Забараняць	Äiti kielsi lapsia leikkimästä ulkona. Маці забараніла дзецям гуляць на вуліцы.
Kiittää Дзякаваць	Hän kiittää sinua . Ён дзякуе табе .
Koskea Тычыцца	Se ei koske tätä aihetta . Яно не тычыцца гэтай тэмы .
Kuunnella Слухаць	Mummo kuuntelee radiota . Бабуля слухае радыё .
Kokeilla Справаваць	Minä haluaisin kokeilla tätä . Я хацеў бы справаваць гэта .
Kunnioittaa Паважаць	Kunnioitamme vanhoja ihmisiä . Мы паважаем старых людзей .
Käskeä Загадаваць	Upseeri käski sotilaita tulemaan heti. Афіцэр загадаў салдатам зараз жа з'явіцца.
Käyttää Выкарыстоўваць	Saisinko käyttää tietokonettasi? Можна мне выкарыстаць твой камп'ютар?
Mainostaa Рэкламаваць	Kaupat mainostavat uusia tavaroita . Крамы рэкламуюць новыя тавары .
Miettiä Абдумваць, думаць	Minä mietin loma a Espanjassa. Я думаю пра адпачынак у Іспаніі.
Neuvoa Раіць, кансультаваць	Opas neuvoo turisteja . Гід кансультуе турыстаў .
Noudattaa Прытрымлівацца	Meidän täytyy noudattaa liikennesääntöjä . Нам трэба прытрымлівацца правілаў да- рожнага руху .
Odottaa Чакаць	Minä odotan juna a. Я чакаю цягніка .

Onnitella Віншаваць	Onnittelten vaimoani syntymäpäivänään. Я віншую сваю жонку з днём нараджэння.
Opiskella Вывучаць, вучыцца	Me opiskelemme suomea . Мы вучым фінскую мову .
Palvella Абслугоўваць	Tarjoilija palvelee asiakkaita . Афіцыянт абслугоўвае кліентаў .
Pelata Гуляць	Me pelaamme tennistä . Мы гуляем у тэніс .
Pelätä Баяцца	He eivät pelkää pimeää . Яны не баяцца цёмнаты .
Pettää Падманваць	Hän petti ystävänsä . Ён падмануў свайго сябра .
Piristää Узбадзёрваць	Kahvi piristää minua . Кава ўзбадзёрвае мяне .
Purra Кусаць	Koira puri miestä . Сабака ўкусіў мужчыну .
Rakastaa Кахаць	Minä rakastan sinua . Я кахаю цябе .
Rukoilla Маліцца	Rukoilen Jumalaa . Я малюся Богу .
Soittaa Граць	Siskoni soittaa pianoa . Мая сястра грае на піяніна .
Suosittelaa Рэкамендаваць	Mitä sinä suosittelet minulle? Што ты мне парэкамендуеш?
Suunnitella Планаваць	Me suunnittelemme matkaa Espanjaan. Мы плануем паездку ў Іспанію.
Surra Гараваць	Hän suri isänsä kuolemaa . Ён гаруе ад бацькавай смерці .
Totella Слухацца	Sotilas tottelee käskyä . Салдат слухаецца загаду .
Varoa Асцерагацца	Varo autoa! Сцеражыся аўтамабіля!

Кіраванне фінскіх дзеясловаў Suomen verbien rektioita

Слоўнічак Pikku sanakirja

Скарачэнні Lyhennykset:

N = nominatiivi; G = genetiivi, Ad = adessiivi; P = partitiivi; All = allatiivi; Ak = akkusatiivi, El = elatiivi; Ill = illatiivi; In = inessiivi; Tr = translatiivi; Ab = ablatiivi; Ins = instruktiivi; **3. inf:n Ill, In, Ad = 3. infinitiivin illatiivi, inessiivi, adessiivi**

Увага! Вельмі часта тое, што па-фінску выказваецца адным словам, па-беларуску патрабуе выразу з некалькіх слоў. Склонны, якія патрабуюцца пасля фінскіх дзеясловаў, не супадаюць з беларускімі. Канчаткі фінскіх склонаў і беларускія перакладныя адпаведнікі выдзеленыя паўтлустым шрыфтам. Пасля фінскіх сказаў у дужках указваюцца склоны.

A

aiheuttaa (-tti) — выклікаць, прычыняць, ствараць

Sinä aina aiheutat meille ongelmia. (P) Ты заўсёды прычыняеш (ствараеш) нам праблемы.

aiheutua (-dun) — прычыняцца, выклікацца.

Mistä se aiheutuu? (El) Ад чаго гэта прычыняецца? (Чым гэта выклікаецца?)

ajatella (-ttelen, -tteli, -tellut) — абдумваць, думаць

antaa (annan, antoi) — даваць

Anna kirja minulle. (All) Дай мне кнігу. Annatko rahaa stipendiin? (Ill) Ці дасі грошай да стыпендыі?

astua — крочыць, ступаць, зрабіць крок

Astu hänen tilalleen — (All) Увайдзі ў ягонае становішча. Laki astui voimaan kaksi vuotta sitten. (Ill) Закон уступіў у сілу два гады таму.

asua — жыць

Naapuritalossa asuu veljeni (In) У суседнім доме жыве мой брат. Ystäväni asuvat meren rannalla. (Ad) Мае сябры жывуць на беразе мора. Asua Tampereella, Vantaalla, Keurulla, Valko-Venäjällä. (Ad) Жыць у Тампэрэ, у Ванце, у Кеўру, на Беларусі.

auttaa (*auttoi*) — дапамагаць

Sisko auttaa häntä vaikeassa työssä. (P, In) Сястра дапамагае яму (ёй) у цяжкой працы. Minä autoin ystävääni tekemään työtä. (3. inf:n Ill) Я дапамагаў свайму сябру рабіць гэтую працу.

avata (*avaan, avasi, avannut*) — адчыніць

Voitko avata oven huoneeseen? (Ill) Ты можаш адчыніць дзверы ў той пакой? Hän avasi oven minulle (All) Яна адчыніла мне дзверы.

E

edellyttää (*-tti*) — дапускаць, патрабаваць, меркаваць

Tämä työ edellyttää englannin hyvää taitoa. (P) Лічыцца, што гэтая праца патрабуе добрых ведаў англійскай мовы. Tämä asia edellyttään tunneksi. (Tr) Гэтая справа лічыцца агульнавядомай.

ehtiä (*ehdin*) — паспяваць

Minä ehdin ajossa junalle. (In, All) Я своечасова паспеў на цягнік. Hän ehti lukea kirjan. (Ak) Ён паспеў прачытаць кнігу.

eksyä — заблукаць, заблудзіцца

Eksyin metsään. (Ill) Я заблукаў у лесе.

elää — жыць

Kilpikonnia elää vedessä ja maalla. (In, Ad) Чарапахі жывуць у вадзе і на зямлі.

epäillä (*-len, -li, -llyt*) — падазраваць

Häntä epäillään varkaudesta (P, El) Яго падазраюць у крадзяжы.

erottaa (*-tti*) аддзяляць, выдзяляць

Erottaa kerma maidosta. (El) Выдзяліць вяршкі з малака.

esiintyä — выступаць

Hän esiintyy ravintolassa laulajana. (In) Ён выступае спеваком у рэстаране ў суботу. **esitellä** (*-ttelen, -tteli, -tllut*) — прадстаўляць, знаёміць, рэкамендаваць

Voitko esitellä ystäväsi minulle? (All) Ты можаш прадставіць мне свайго сябра? (Ты можаш пазнаёміць мяне з тваім сябрам?)

estää (*esti*) — замінаць, перашкаджаць

Älä estä häntä! (P) Не замінай яму!

etsiä — шукаць

Etsimme ratkaisua yhdessä. (P) Мы пашукаем **рашэнне** разам.

Н

haastaa (-*toi*) — выклікаць

Haastaa oikeuteen kunnianloukkauksesta. (III, EI) Выклікаць у суд за **образу гонару**.

haaveilla (-*len*, -*li*, -*llut*) — марыць

Hän haaveili paremmasta elämästä. (EI) Ён марыў **аб лепшым жыцці**.

hakea (*haen*, *haki*) — шукаць, прасіць

Haen apuasi. (P) Я прашу тваёй **дапамогі**. Hakea lääkäri. (Ak) Знайсці **лекара**. Hakea apurahaä säätiöltä. (P, Ab) Прасіць грант ад **фонду**.

haluta (-*uan*, -*usi*, -*innut*) — хацець

Minäkin haluan **oppia** suomea (1. inf) Я таксама хачу **вывучаць** фінскую мову. Haluaisin vähän **kävellä**. (1. inf) Мне б хацелася крыху **прайсціся**.

harrastaa (-*ti*) — займацца, захапляцца

Hän harrastaa taidetta. (P) Ён захапляецца **мастацтвам**. Lapset harrastavat urheilua. (P) Дзеці займаюцца **спортам**. Harrastan lukemista. (P) Я люблю чытаць.

helpottaa (-*tii*) — аблягчаць

Huvä sanakirja helpottaa käännöstyötä. (P) Добры слоўнік аблягчае **перакладчаскую працу**. Kuningas helpotti rangaistusta asetuksellaan. (P, Ad) Кароль сваім **указам** змягчыў **пакаранне**.

hoitaa (*hoidan*, *hoiti t. hoisi*) — даглядаць, займацца

Hän hoisi sairasta äitiä. (P) Яна даглядала **хворую маці**. Kuka hoitaa asioitani? (P) Хто займаецца маімі **справамі**?

huolehtia (-*hdin*) — клапаціцца

Isä huolehtii perheestään. (EI) Бацька клапаціцца **аб сваёй сям'і**.

hylätä (*hylkään*, *hylkäisi*, *hylännyt*) — адхіляць, адмаўляць

Pekka hylättiin ajokokeessa. (In) Тут: Пекку правалілі **на іспытах** кіроўцы. Oikeus hylkäsi kanteen. (G) Суд адхіліў **іск**.

häiritä (-*itsen*, -*itsi*, -*innut*) — замінаць, першкаджаць

Juttelu häiritsee työtä. (In) Размова перашкаджае **працы**. Älä häiritse minua! (P) Не замінай мне! Se häiritsee yleistä järjestystä. (P) Гэта шкодзіць **агульнаму парадку**.

I

ihaila (-*len, li, -llut*) захапляцца, любаватца

Kaikki ihailivat runoilijan talenttia. (P) Усе захапляліся **талентам** паэта. Mennään luontoa ihaillemaan! (P) Пойдзем палюбуемся **прыродай!**

ikävöidä сумаваць, маркоціцца

Äiti ikävöi **sinua**. (P) Маці сумавала па табе. Minä ikävöin jatkuvasti kotiin/Tampereelle, kun olen ulkomailla. (II/All) Я заўсёды сумую **па дому/па Тампере**, калі бываю за мяжой.

ilmoittaa (-*tii*) абвясчаць, паведамляць

Hintojen noususta ilmoitettiin lehdessä. (El) У газеце абвесцілі **аб павышэнні** цэн. Ilmoita minulle, kun hän saaruu. (All) Паведамі **мне**, калі яна прыязджае.

iloita (-*itsen, -itsi, -innut*) — радавацца

Poika iloitsi uudesta ryörästään. (El) Хлопчык радаваўся **свайму новаму веласіпеду**.

irrottaa (-*tti*) — вызваляць, адвязваць, аддзяляць

Irrottaa laiva karilta. (Ab) Тут: Зняць карабель з **мелі**. Irrotimme veneen laiturista. (El) Мы адвязалі човен **ад прычала**.

istuttaa (-*tii*) пасадзіць (усаджваць)

Istuttaa vieraat pöytään. (III) Пасадзіць гасцей **за стол**. Äiti istutti ruusuja puutarhaan. (P, II) Маці пасадзіла **ў садзе ружы**.

itkeä (*itki*) — аплакваць, плакаць

Hän itki kohtaloaan. (P) Ён аплакваў **свой лёс**. Nainen itki ilosta. (El) Жанчына плакала **ад радасці**.

J

jakaa (*jaan, jakoi*) — дзяліць, падзяляць, раздаваць

Äiti jakoi omenan neljään osaan. (III) Маці падзяліла яблык **на чатыры часткі**. Kalle jakoi huoneen väliseinällä kahtia. (Ad) Перагародкай Калле падзяліў пакой **надвае** (папалам). Setä jakoi lapsille makeisia. (All, P) Дзядзька раздаў **дзецям ласункі**.

jatkaa (-*koi*) — працягваць

Jatkamme kurssia ensi vuonna. (P) Гэты **курс** мы працягнем у наступным годзе.

jatkaa — працягвацца, доўжыцца, кіравацца

Matka jatkuu Hämeenlinnaan/Tampereelle. (III, All) Тут: Цягнік ідзе ў Хямеенліну/Тампэрэ.

johtaa (*johdan, johti*) — весці, кіраваць, камандаваць

Tie johtaa taloon/Vantaalle. (III,All) Дарога вядзе да дому/у горад Ванту. Hän johtaa suurta yritystä. (P) Ён кіруе вялікім прадпрыемствам.

joutua (*joudun*) — трапіць, апынуцца, мусіць

Hän joutui vankilaan. (III) Ён трапіў у турму. Robinson joutui autiolle saarelle. (All) Рабінзон апынуўся на бязлюднай выспе. Hän joutui lähtemään. (3. inf:n III) Ён мусіў пайсці. Jouduin tekemään tämän työn. (3. inf:n III) Я быў вымушаны выканаць гэтую працу.

juoda (*joi*) — піць

Juomme teetä. (P) Мы п'ем гарбаты. Hän joi hiukan kupista. (El) Ён адпіў з кубка. Jouduin juomaan rohjaan. (III) Я мусіў выпіць усё да дна. Joimme ystävämme terveydeksi. (Tr) Мы выпілі за здароўе нашага сябра.

jäädä (*jäi*) — заставацца, пакідаць

Jään illaksi kotiin. (III) Я застануся дома на вечар. Jään pois seuraavalla asemalla. (Ad) Я выходжу на наступнай станцыі. Jukka jäi odottamaan junaan. (3. inf:n III) Юкка застаўся чакаць цягніка. Pieni poika jäi isännäksi taloon. (Tr, III) Малы хлопчык застаўся гаспадаром у хаце.

К

kaatua (*kaadun*) — падаць

Puu katui maahan. (III) Дрэва ўпала на зямлю. Lincoln kaatui murhaajan luodista. (El) Тут: Лінкальн загінуў ад кулі забойцы. Kaaduin liukkaissa portaissa. (In) Я ўпаў на слізкіх прыступках.

kannattaa (*-tti*) — трымаць, падтрымліваць, быць вартым

Oksa ei kannata raskasta rainoa. (P) Галіна не вытрымае важнага цяжару. Kannattaa yritystä rahoilla. (P, Ad) Падтрымаць прадпрыемства грашыма. Teidän kannattaa ostaa se kirja. (G) Вам варта набыць гэтую кнігу.

kasvaa (*-voi*) — расці, вырастаць

Hän on kasvanut isoksi pojaksi. (Tr) Ён вырас у вялікага хлопца. (In) Mäellä kasvaa petäjä. (Ad) На пагорку расце сасна. Leenasta kasvoi tosi kaunotar. (El) Лена вырасла сапраўднай прыгажуняй. (Даслоўна: 3 Лены вырасла сапраўдная прыгажуня.)

kiinnittää (*-tti*) — прымацоўваць, прывязваць, засяроджваць

Mies kiinnitti hevosen puuhun. (Ill) Мужчына прывязаў каня да дрэва. Hän kiinnitti veneen laituriiin köydellä. (Ad) Ён прывязаў човен вярхоўкай да прычала. Teidän pitää kiinnittää huomiota tähän asiaan. (Ill) Вам трэба засяродзіць увагу на гэтай справе.

kirjoittaa (-tti) — пісаць, напісаць

Tyttö kirjoittaa kirjettä äidillensä. (P, All) Дзяўчына піша ліст да сваёй маці. Kirjoitan päätöksestä heti kun tiedän. (El) Я напішу аб рашэнні як толькі даведаюся. Hän kirjoitti koneella. (Ad) Яна пісала на машынецы. Kirjoittaa lehteen. (Ill) Пісаць у газету.

koskea (-ki) — дакранацца, чапаць, тычыцца

Älä koske minuun. (Ill) Не чапай мяне. Koskeeko tämä asia sinua? (P) Ці тычыцца цябе гэтая справа?

kulua — траціць, праходзіць (у значэнні мінаць)

Ostoksiin kului valtavasti rahaa. (Ill) Ён патраціў на пакупкі вельмі шмат грошай. Kesästä on kulunut jo monta kuukautta. (El) Ад лета ўжо мінула шмат месяцаў.

kuulua — належаць, чуцца

Suomi kuuluu Eurooppaan. (Ill) Фінляндыя належыць да Еўропы. Mitä isälle kuuluu? (All) Як справы ў бацькі?

käydä — ездзіць, хадзіць (у значэнні наведваць)

Kävin kesällä Kreikassa/Rovaniemellä/Tampereella. (In, Ad) Улетку я ездзіў у Грэцыю/у Рованіемі/у Тампэрэ. Kävitkö teatterissa eilen? (In) Ты хадзіў учора ў тэатр?

käyttää (-ti) — карыстацца, выкарыстоўваць

Käytän titokonetta joka päivä. (P) Я карыстаюся камп'ютарам кожны дзень. Tyttö käyttää lasia maljakkona. (P, Es) Дзяўчына выкарыстоўвае шклянку як вазу. Mihin sinä käytät rahasi? (Ill) Куды ты траціш свае грошы?

L

laskea (-ki) — спускацца, лічыць

Lapset laskevat kelkalla mäkeä. (Ad, P) Дзеці на санках катаюцца з гары. (Даслоўна: Дзеці на санках спускаюцца з гары.) Aurinko laskee länteen. (Ill) Сонца саздзіцца на захадзе (Даслоўна: Сонца спускаецца на захад.) Laske yhdestä viiteen. (Ill) Палічы ад аднаго да пяці.

laulaa (-loi) спяваць

Laula meille valkovenäläinen laulu! (All) Праспявай нам беларускую

песню. Hän laulaa rakkaudesta. (El) Ён спявае пра каханне.

liittyä (*liityn*) — звязцаца, адносіцца

Miten tämä liittyy asiaan? (Ill) Якім чынам гэта адносіцца да той справы? (Як гэта звязана з той справай?)

lisätä (*lisään*) — дадаваць, павялічваць

Lisäätkö kahviin maitoa? (Ill, P) Ты дабаўляеш у каву малако? Mitä haluat lisätä esitykseen? (Ill) Што ты хочаш дадаць да выступлення? Hintaa lisättiin kaksi euroa. (P) Цану павялічылі на два еўры.

lukea (*luen, luki*) — чытаць

En lue sanomalehteä. (P) Я не чытаю газеты. Hän luki uutisen sanomalehdestä (El) Ён прачытаў навіны ў газеце. (Даслоўна: з газеты.) Luin hänelle kirjeesi. (All) Я прачытаў ёй (яму) твой ліст.

luvata (*lupaan, lupasi, luvannut*) — абяцаць

Lupaan sinulle, että tämä on viimeinen kerta. (All) Я абяцаю табе, што гэта апошні раз.

lähettää (*-etän, -tti*) — пасылаць, адпраўляць

Äiti lähetti lapsensa kouluun. (Ill) Маці адправіла дзіцёнка ў школу.

lähteä (*lähden, lähti tai läksi*) — выпраўляцца, адыходзіць

Huomenna me lähdemme matkaan. (Ill) Заўтра мы выпраўляемся ў падарожжа. Pääteasemalla kaikki lähtevät junasta. (El) На апошняй станцыі ўсе выйшлі з цягніка.

löytää (*löydän, löysi*) — знайсці

М

maata (*makaan, makasi, maannut*) — ляжаць

Jussi makasi sängyssä, ja Toivo istui sohvalla. (In, Ad) Юсці ляжаў на ложку, а Тойва сядзеў на канапе.

maksaa (*maksoi*) — каштаваць, плаціць

Mitä se maksaa? Kолькі гэта каштуе? Maksoitteko jo liput matkatoimistoon? (Ill) Вы ўжо заплацілі за квітки турыстычнай канторы? Maksan laskun suoraan Liisalle (All) Я заплачу па рахунку непасрэдна Лізе. Maksatteko käteisellä vai pankkikortilla? (Ad) Вы будзеце плаціць наяўнымі або банкаўскай карткай?

mennä (*menen, meni, mennyt*) — пайсці, паехаць

Lapset menevät kotiin. (Ill) Дзеці ідуць дадому. Sunnuntaina me menemme maalle. (All) У нядзелю мы паедзем у вёску. Aamuin Toivo menee uimaan. (3. inf:n Ill) Ранкамі Тойва ходзіць купацца.

merkitä (-itsen, -itsi, -innyt) — значыць

En tiedä, mitä se merkitsee venäjäksi. (Tr) Я не ведаю, што гэта значыць па-руску.

muistuttaa (-tti) — напамінаць

Muistutan sinua **tästä asiasta** huomenna. (El) Я напамню табе **аб гэтай справе** заўтра. Älä muistuta **minua** siitä! (P) Не напамінай **мне** аб тым!

muuttaa — пераязджаць

Milloin muuttitte kaupungista maalle? (El, All) Калі вы пераехалі з **горада ў вёску**? Pekka muutti Vantaalta Turkuun. (Abl, Ill) Пекка пераехаў з **Ванты ў Турку**.

muuttua — мяняцца, змяняцца

Vihdoinkin ilmat ovat muuttuneet lämpimiksi. (Tr) Нарэшце надвор'е змянілася **на цёплае**.

myydä (myi) — прадаваць

Tyttö myy kalaa torilla. (P, Ad) Дзяўчына прадала **рыбу на рынку**. Hän myi **minulle** vanhan kolikon. (Ill, All) Ён прадаў **мне** старую манету. En myy sormustani **mistään hinnasta**. (P, El) Ні **за якую цану** я не прадам свой **пярэцёнак**.

määrätä (-rään, -ransi, -rännyt) — прызначаць, загадваць

Herra Virtanen määrättiin sihteeriksi. (Tr) Спадара Віртанена прызначылі **сакратаром**. Poika määrättiin kirjoittamaan lause 20 kertaa. (3. inf:n Ill) Хлопчыку загадалі напісаць сказ 20 разоў.

N

narrata (narraan, narrasi, narrannut) хлусіць, падманваць

Hän narraa **meitä** (P) Ён падманвае **нас**.

neuvoa — раіць

Voitko neuvoa **minua** vähän? (P) Ты можаш **мне** хоць крыху параіць штосьці? Kuka voisi neuvoa minua **tässä asiassa**? (In) Хто мог бы параіць мне што-небудзь **у гэтай справе**? Neuvoisin sinua **tekemään työtä** ajoissa. (3. inf:n Ill) Я раіў бы табе **выканаць** работу своєчасова.

neuvotella (-len, -li, -llut) — раіцца, крансультаваць

Minun pitäisi neuvotella **asiasta** esimiehen kanssa. (El) **Аб гэтай справе** мне трэба было б параіцца з начальнікам.

nousta (-sen, ssi, -ssut) — падымацца, уставаць

Lapsi nousi tuolilta ylös. (Ab) Дзіцёнак устаў з **крэсла**. Sairas nousi

ylös sängystä. (El) Хворы падняўся з **ложка**. Nousimme bussiin. (Ill) Мы ўвайшли ў **аўтобус**. Kissa nousi pöydälle. (All) Кот ускочыў **на стол**.

nähdä (*näen, näkee, näki, nähnyt*) — бачыць

Hänestä näkee heti, että kaikki on kunnossa. (El) **Па ім** адразу бачна, што ўсё ў парадку.

näyttää (*-tti*) — паказваць, выглядаць (мець выгляд)

Näytä **minulle** autosi. (All) Пакажы **мне** свой аўтамабіль. Poika näytti sormella pohjoiseen. (Ad, Ill) Хлопчык паказаў **пальцам на поўнач**. Näytät sairaalta. (Ab) Ты выглядаеш **хворым**.

О

odottaa (*-tti*) — чакаць

Kaikki odottavat isoja muutoksia. (P) Усе чакаюць **вялікіх змен**. Odota **minua!** (P) Пачакай **мяне!** Pekka odottaa **häntä** puistossa/asemalla. (P, In, Ad) Пекка будзе чакаць **яе ў парку/на вакзале**.

ojentaa (*-naan, -nsi*) — працягнуць, аддаць

Hän ojensi minulle **kätensä**. (All, P) Ён працягнуў мне руку. Ojensimme lahjan Liisalle. (All) Мы аддалі падарунак **Лізе**.

onnistua — удавацца, шанцаваць, спраўляцца

Hän onnistui ajokokeessa. (In) Ён удала здаў **іспыт кіроўцы**. Hän ei onnistunut pääsykokeissa. (In) Ён не здаў уступныя іспыты/Яму не пашанцавала на **ўступных іспытах**.

onnitella (*-len, -li, -llut*) — віншаваць

Me onnittelimme **häntä** syntymäpäivänään. (P) Мы павіншавалі яго з днём нараджэння. Onnittelen sinua menestyksestäsi! (El) Я віншую цябе з **поспехам!**

opettaa (*-tti*) — вучыць, выкладаць

Hän **opettaa** meille **suomea**. (Al) Ён **выкладае** нам **фінскую мову**. **Kuka opettaa sinua** ajamaan **autoa?** (3. inf:n Ill) **Хто вучыць цябе** кіраваць **аўтамабілем?**

opiskella (*-len, -li, -llut*) — вучыць, вывучаць

Mitä sinä opiskelet? (P) **Што** ты вучыш? Opiskelen **suomea**. (P) Я вывучаю **фінскую мову**.

osallistua — удзельнічаць

Meidän täytyy osallistua kokoukseen. (Ill) Нам трэба ўдзельнічаць у **сходзе**.

ostaa (*osti*) — купляць, набываць

Hän ostaa elintarvikkeita kaupasta ja torilta. (P, El, Ab) Яна купляе харчовыя тавары ў краме і на рынку. Ostin paljon kirjoja halvalla. (Ad) (або: halvalla hinnalla (Ad), halvasta hinnasta (El), halvaan hintaan (Ill) — па невысокай (таннай) цане) Я танна набыў шмат **кніжак**.

ottaa (*otti*) — браць, прыймаць

Sairas ottaa lääkettä. (P) Хворы прымае **лекі**. Poika ruusi: «Ottakaa minut mukaanne!» (Ak) Хлопчык папрасіў: «Вазьміце **мяне** з сабой!» Tyttö otti kirjan pöydältä. (Ab) Дзяўчынка ўзяла кнігу **са стала**.

Р

paeta (*pakenen, pakeni, paennut*) — уцякаць, збягаць

Hän pakeni poliisia. (P) Ён уцёк **ад паліцыі**. Tästä vankilasta ei voi paeta. (El) Збегчы з гэтай турмы немагчыма. Heidän täytyi paeta naapurimaahan/ulkomaille. (Ill, All) Ім трэба ўцякаць у суседнюю краіну/за мяжу.

rainostaa (*-ti*) — націскаць, уздзеінічаць, прымушаць

Yritä rainostaa häntä. (P) Паспрабуй уздзеінічаць **на яго**. Liisa rainosti minua kysymään Pekalta. (3. inf:n Ill) Ліза прымусіла мяне запытацца ў Пеккі.

panna (*panen, pani, pannut*) — пакласці, паставіць

Toivo panee kirjat kassiin/tuolille. (Ill, All) Тойва кладзе кнігі ў **пакет/на крэсла**. Sitten hän pani kirjat kassista/tuolilta laatikoön. (El, Ab, Ill) Затым ён пераклаў кнігі з **пакета/з крэсла ў шуфлядку**.

pitää (*pidän, piti*) — падабацца, быць патрэбным, патрабавацца, трымаць

Pidän maidosta. (El) Я люблю **малако**. Hän pitää hiihtämisestä. Mitä pidät tästä asiasta? (El) Што табе падабаецца ў гэтай рэчы? Pidä minua kädestä. (El) Трымай мяне **за руку**. Pidän olutta jääkaarissa. (In) Я трымаю піва ў халадзільніку. **Minun** pitää lähteä. (G) Мне трэба ісці. Pidän ruheen. (G) Я буду трымаць **прамову**.

puhua — казаць, гаварыць, размаўляць

Jukka puhui minulle tästä asiasta. (All, El) Юкка казаў **мне пра тую справу**. Tyttö puhuu suomea. (P) Дзяўчына гаворыць **па-фінску**.

pyytää (*pyydän, pyysi*) — прасіць

Pyydän sinua lukemaan tämän. (P, 3. inf:n Ill) Я прашу **цябе прачытаць** гэта. Pyydä lomake toimistosta. (El) Папрасі бланк у **канцэлярыі**. **päästä** (*pääsen, pääsi, päässyt*) — паступаць, дабірацца, трапляць

Pekka pääsi yliopistoon. (Ill) Пекка паступіў **ва ўніверсітэт**. Mihin aikaan pääset kotiin työstä? (Ill, El) Калі ты прыйдзеш **дамоў з працы**?

R

rakentaa (-*ntaan*, -*nsi*, -*nnut*) — будаваць

He rakentavat taloa Tampereella. (All) Яны будуць дом у **Тампэрэ**.
Orava rakentaa puuhun pesänsä. (Ill) Вавёрка будзе сваё гняздо **на дрэве**.

rakastaa — кахаць

Minä rakastan sinua. (P) Я **цябе** кахаю. Rakastan sinua koko sydämelläni. Hän rakastaa Jumalaa kaikella sielullaan. (Ad) Ён любіць Бога **ўсёй душой**. (Даслоўна: ад усёй сваёй душы.)

rakastua — закахацца

Toivo rakastui erääseen tyttöön. (Ill) Тойва закахаўся ў **нейкую дзяўчыну**.

repiä (*revin*) — парваць

Hän repi kirjeen kappaleiksi. (Tr) Яна парвала ліст **на шматкі**. Repiä viikko **kahtia**. (P) Парваць сшытак **надвае**. Räjähdyksellä repi aukon laivan kylkeen. (Ill) Выбух разарваў дзірку ў **борце** карабля.

riidellä (-*len*, -*li*, -*llut*) — сварыцца

He riitelivät rahasta. (El) Яны пасварыліся за грошы/з-за грошай.

riippua (*riipun*) — вісець, залежаць

Takki riippuu naulassa. (In) Паліто вісець **на цвіку**. Nyt kaikki riippuu **sinusta**. (El) Зараз усё залежыць **ад цябе**.

rukoilla (-*len*, -*li*, -*llut*) — маліцца, упрошваць

Kirkoissa rukoillaan Jumalaa. (In) У **царквах** моляцца Богу. Rukoilin häntä **tulemaan**. (P) Я ўпрошваў яе **прыйсці**.

ryhtyä (*ryhdyn*) — пачынаць

Ryhdyin kirjoittamaan kirjettä. (3. inf:n Ill, P) Я пачаў **пісаць ліст**.

S

saarua (*saavun*, *saaruu*) — прыбыць, прыйсці, прыехаць

Juna on juuri saapunut Helsinkiin/asemalle. (Ill, All) Цягнік толькі што прышоў у **Хельсінкі/на станцыю**. Maria saaruu matkalta lauantaina. (Ab) Марыя прыязджае з **падарожжа** ў суботу. Lentokone Japanista saaruu kohta. (El) Самалёт з **Японіі** хутка прыляціць.

sanoa — сказаць

Hän sanoi minulle «Terve!» (All) Ён сказаў **мне** «Здароў!» Tyttö sanoi **häntä** hölmöksi. (P, Tr) Дзяўчына сказала, што **ён** **дурань**.

sairastua — захварэць

Sairastuimme kaikki flunssaan Lapissa. (Ill) Мы ўсе захварэлі **на** **грып** у Лапландыі.

sekoittaa (-tti) — змешваць, блытаць

Ei kannata sekoittaa **vettä** viiniin. (P, Ill) Не варта змешваць ваду з віном. Älkää sekoittako **minua** tähän juttuun. (P, Ill) Не ўмешвайце мяне ў **гэтую справу**. Nämä kysymykset sekoittivat **minut** kokonaan. (Ak) Гэтыя пытанні зусім забыталі **мяне**.

selittää (-tti) — тлумачыць, растлумачыць

Hän selitti asian minulle. (Ak, All) Ён растлумачыў **мне**, у чым **справа**.

seurata (-raan, -rasi, -rannut) — рухацца следам, вынікаць

Seuratkaa **tuota autoa!** (P) Едзьце следам за **тым аўтамабілем!** Entä mitä **tästäkin** seuraa? (El) І што з **гэтага** вынікае?

siirtyä (-rryn) — пераходзіць, пераязджаць, перамяшчацца

Siirryimme olohuoneesta keittiöön syömään. (Ill, 3. inf:n Ill) Мы перайшлі з залы ў **кухню**, **каб паесці**. Siirtykäämme heti pääasiaan. (Ill) Давайце неадкладна праройдем **да галоўнай справы**. Siirry lähemmäksi! (Tr) Падыйдзі **бліжэй!** Lapset siirtyivät paikasta toiseen. (El) Дзеці бегалі з **месца** на месца.

sopia (sovin, sovittu) — падыходзіць, быць прыдатным

Sopiiko se **sinulle?** (All) Гэта падыходзіць **табе?** Sopiiko se huoneeseen? (Ill) Гэта пасуецца **да пакоя?** Sovimme asiasta eilen. (El) **Аб справе** мы дамовіліся ўчора. Tällaiset ehdot eivät **meille** sovi. (All) Такія ўмовы **нам** не падыходзяць.

suostua — згаджацца

Hän suostui pyyntöön. (Ill) Ён згадзіўся выканаць **просьбу**. Sen jälkeen minä suostuin **lähtemään**. свайм (3. inf:n Ill) Пасля таго я згадзіўся **пайсці**.

syöttää (-tti) — вінаваціць, абвінавачваць

Miksi hän syöttää **minua?** (P) Чаму ён вінаваціць **мяне?** Tuomari syytti miestä varkaudesta. (El) Суддзя абвінавачаў мужчыну ў **крадзяжы**.

Т

tapahtua — здарацца, адбывацца

Mitä **sinulle** on tapahtunut? (All) Што з **табой** здарылася? Mitä tapahtuu Suomessa/Valko-Venäjällä? (In, Ad) Што адбываецца ў **Фінляндыі/на Беларусі**?

tarkoittaa — мець на ўвазе, значыць, азначаць

Sinuako Matti tarkoitti? (P) Ці **цябе** меў на ўвазе Матці? Mitä tämä sana tarkoittaa suomeksi? (Tr) Што гэтае слова азначае **па-фінску**?

tarvita (-itsen, -itsi, -innut) — мець патрэбу

Tarvitsen rahaa tietokoneeseen. (P, Ill) Мне трэба **грошы** на **камп'ютар**. Me tarvitsemme apua. (P) Нам патрэбна **дапамога**. **Sinun** ei tarvitse huolehtia tästä asiasta. (G) **Табе** не трэба клапаціцца аб гэтай справе.

tehdä (teen, tekee, teki, tehnyt) — рабіць

Teen tästä kankaasta paidan. (El) Я зраблю (пашыю) з гэтай **тканіны** кашулю. Teit **minut** onnelliseksi. (Ak, Tr) Ты зрабіў **мяне шчаслівай**.

todeta (totean, totesi, todennut) — прызнаваць, упэўнівацца

Potilas todettiin kuolleeksi. (Tr) Пацыента прызналі **памерлым**.

toimia — працаваць, функцыянаваць, дзейнічаць

Hän toimi opettajana vuoden. (Es) Ён цэлы год працаваў **настаўнікам**. Kone toimii täydellä teholla. (Ad) Машына працуе **на поўную моц**.

tulla — прыходзіць, прыязджаць, станавіцца

Tulemme Ruotsista/maalta. (El, Ab) Мы прыехалі з **Швецыі/з вёскі**. Hän tulee Suomeen/Tampereelle. (Ill, All) Ён прыедзе ў **Фінляндыю/Тампэрэ**. Pekasta tuli hyvä merimies. (El) **З Пеккі** выйшаў добры марак. Äiti tuli surulliseksi. (Tr) Маці стала **маркотнай**. Tule meille **pelaamaan** jalkapalloa. (Ill, 3. inf:n Ill) Прыходзь да нас **пагуляць** у футбол.

tuntea (tunnen, tunti) — ведаць (быць знаёмым), адчуваць

Tunnetko **hänet**? (Ak) Ты **яго** ведаеш? Tunsin itseni täysin terveeksi. (Tr) Я адчуваў сябе цалкам **здоровым**.

tuntua — здавацца, адчуваць

Minusta tämä kirja tuntuu tylsältä. (Ab) Гэта кніга мне здаецца **дурной**. Miltä sinusta tuntuu? (El) Як ты сябе адчуваеш?

tuoda — прыносіць

Opettaja toi minut **kotiin**. (Ill) Тут: Настаўнік прывёў мяне **дамоў**. Tuo jokin kirja kirjastosta. (El) Прынясі якую-небудзь кнігу з **бібліятэкі**. **tykkätä** (tykkään, tykkäsi, tykkännyt) — любіць (падабацца)

Тykkäätkö sinä saunasta? (El) Ты любіш саўну?
työskennellä (-ntelen, -nteli, -nnellyt) — працаваць
Kaisa työskentelee siihterinä ministeriössä. (Es, In) Кайса працуе са-
кратаром у міністэрстве.

U

uhata (uhkaan, uhkasi, uhannut) — пагражаць
Rosvo uhkasi miestä puukolla. (P, Ad) Рабаўнік пагражаў мужчы-
не нажом. Kallio uhkaa sortua. (1. inf.) Скала пагражае абваліцца (аб-
валам). Vihollinen uhkaa linnoitusta mereltä. (P, Ab) Ворат пагражае
крэпасці з мора.

uhrata (uhraan, uhrasi, uhrannut) — ахвяраваць
Kain uhrasi Herralle maan hedelmiä. (All, P) Кайн ахвяраваў Госпаду
плады зямныя.

ulottaa (-tti) — дасягаць, пасцірацца, даставаць
Jono ulottuu ovelta lippuluukulle asti. (Ab, El) Чарга прасціраецца
ад дзвярэй да білетнай касы. Name ulottui polviin asti. (Ill) Спадніца
дастае да каленяў.

unohtaa (-hdan, -hti) — забываць
Unohtin maksaa laskun. (1. Inf.) Я забыўся аплаціць рахунак. Tyttö
unohti lompakon kotiin/röydälle. (Ill, Al) Дзяўчына забылася кашалёк
дома/на стале. Älä unohtaa minua! (P) Не забывай мяне!

uskoa — верыць
Uskotko elämään kuoleman jälkeen? (Ill) Ты верыш у жыццё пасля
скону? Minä en kyllä voi uskoa sinua. (P) Вядома ж, я не веру табе.

uskotella (-len, -li, -llut) — запэўніваць
Hän uskotteli minua olevansa rehellinen. (P) Ён запэўніў мяне ў сва-
ёй чэснасці.

V

vaatia (vaadin) — патрабаваць
Mitä sinä minulta vaadit? (Ab) Што ты патрабуеш ад мяне? Hän
vaati minua tekemään työn. (P) Ён патрабаваў, каб я выканаў работу.

vahtia (vahdin) — сцерагчы, сачыць, вартаваць
Koira vahtii taloa hyvin. (P) Сабака добра вартуе дом. He vahtivat
miehen jokaista askelta. (El, Ab) Яны сачылі за кожным крокам муж-
чыны.

vaihtaa (-hdan, -htoi) — памяняць, змяніць

Jukka vaihtoi vanhan polkupyöränsä uuteen autoon. (III) Юкка памяняў свой стары веласіпед **на новае аўто**.

vaikuttaa (-tti) — ураджаць, уплываць

Elokuva vaikutti minuun voimakkaasti. (III) Фільм моцна ўразіў **мяне**. Voitko vaikuttaa asiaan? (III) Ты можаш паўплываць **на гэтую справу**?

vaivata (-vaan, -vasi, -vannut) — турбаваць, трывожыць

Saisinko vaivata teitä? (P) Можна я **вас** патурбую? **Häntä** vaivaa epä tietoisuus. (P) **Яго** трывожыць невядомасць.

vakuuttaa (-tti) — запэўніваць, страхаваль

Virkailija vakuutti minulle, että asiani hoidetaan. (All) Чыноўнік запэўніў **мяне**, што мая справа будзе разгледжана. Heidän talonsa on vakuutettu miljoonasta ruplasta. (El) Іхныя дамы застрахаваныя **на мільёны рублёў**.

valehdella (-htelen, -hteli, -llut) — хлусіць

Hän valehteli minulle. (Al) Ён схлусіў **мене**.

valittaa (-tti) — скардзіцца

Hän valittaa aina kaikesta. (El) Ён заўсёды **на ўсё** скардзіцца. **Mihin/kenelle** tästä voi valittaa? (Ill, All) **Куды/каму** можна паскардзіцца на гэта?

vastata (vastaan, vastasi, vastannut) — адказаць

Poika vastasi kysymykseen. (III) Хлопчык адказаў **на пытанне**. Vastasin hänelle heti. (All) Я зараз жа адказаў **яму**. Virtanen vastaa koulun ATK-opetuksesta. (El) Віртанен адказвае за камп'ютарнае **навучанне**.

viedä (vien, vei) — адносіць, экспартаваць

Vein kirjat kirjastoon. (III) Я аднёс кнігу **ў бібліятэку**. Suomesta viedään jäänsärkijöitä. (P) З Фінлянды экпартуюць **ледаколы**. Varkaat olivat vieneet kaikki tavarat huoneistosta. (N, El) Злодзеі вынеслі **ўсе рэчы з кватэры**.

vihaata (vihaan, vihasi, vihannut) — ненавідзець

Mitä/ketä sinä vihaat? (P) **Што/каго** ты ненавідзіш?

vuokrata (-raan, -rasi, -rannut) — здаваць у арэнду, арандаваць (здымаць)

Pekka vuokraa asuntonsa heille. (All) Пекка здае **ім** сваю кватэру. Ystävät vuokrasivat huoneiston kaupungin kiinteistöistä. (El) Сябры заарандавалі кватэру ў гарадской **управе па нерухомасці**. Не

vuokraavat huoneiston Pekalta. (Ab) Яны здымаюць кватэру ў **Пеккі**.

Y

yhdistää (-*ti*) — звязваць, аб'ядноўваць

Rautatie yhdistää nämä **alueet**. (N) Чыгунка звязвае гэтыя **рэгіёны**.
Ei saa yhdistää toinen ilmiö **toiseen**. (Ill) Нельга звязваць адну з'яву з **другой**.
Kaksi pientä yritystä yhdistettiin suureksi tuotantolaitokseksi. (Tr) Два маленькія прадпрыемствы аб'ядналі ў **адно вялікае**.

ylentää (-*nnän, -nsi*) — павышаць

Ylentää virassa. (In) Павышаць **па службе**.
Karteenista majuriksi ylennetty upseri. (El, Tr) Афіцэр, павышаны з **капітана да маёра**.

ylistää — услаўляць, усхваляць

Kiittäkää ja ylistäkää Herraa! (P) Падзякуйце і ўслаўце **Госпада!**

ylpeillä (-*len, -li, -llyt*) — ганарыцца

Poika ylpeili menestyksillään. (Ad) Хлопец ганарыўся **сваім поспе-**

хам.

ymmärtää (-*rrän, -rsi*) — разумець

Anteeksi, en ymmärrä **teitä**. (P) Прабачце, я **вас** не разумею. Не eivät ymmärrä **tästä** yhtään mitään. (El) У **гэтым** яны нічога не разумеюць.

Ä

ällistyttää — здзіўляць, уражваць

Paavo ällistyi ystävänsä uutisella. (Ad) Паава уразіў свайго сябра **навіной**.

ällistyä — уражвацца

Aivan ällistyiimme laskun suuruutta. (P) Мы былі ўражаны **вель-**
чынёй рахунка.

ärtyä (*ärryn*) — раздражняцца, злавацца

Hän ärtyy kaikesta. (El) Ён раздражняецца **ад усяго**.
Jussi ärtyi ystävänsä. (Ill) Юсси раззлаваўся **на свайго сябра**.

äänestää (-*ti*) — галасаваць

Ketä sinä äänestät? (P) **За каго** ты галасаваў? Äänestin häntä presidentiksi. (Tr) Я прагаласаваў за яго ў **прэзідэнты**.

Узаемакіраванне назоўнікаў і прыметнікаў Substantiivi- ja adjektiivierektioita

Звярніце ўвагу, што большасць прыметнікаў патрабуе пасля сябе дзеяслова-звязкі **olla** (**быць**), а таму пераклад на беларускую мову не супадае з фінскім арыгіналам і перакладаецца дзеяслоўным выразам або назоўнікам з дзеясловам і прыназоўнікам.

Напрыклад: Nainen oli surullinen **avioerosta** (Жанчына была засмучаная **разводам**. А даслоўна: Жанчына была засмучаная **ад разводу**)

Фінска-беларускія паралелі пазначаны паўтлустым шрыфтам.

Elatiivi (mistä? – ад чаго?, аб чым?)

hermostunut знерваваны	Mies oli hermostunut matkasta . Мужчына быў знерваваны падарожжам .
huolissaan клапаціцца	Vanhemmat ovat aina huolissaan lapsistaan . Бацькі заўсёды клапоціцца аб сваіх дзецях .
iloinen рады	Oletko iloinen kesän tulosta ? Ці рады ты надыходу лета?
kiinnostunut зацікаўлены	Pekka on hyvin kiinnostunut tuosta tytöstä. Пекка вельмі зацікаўлены сваёй працай .
kiitollinen удзячны	Hän ei osaa olla kiitollinen mistään. Ён не бывае ўдзячны ні за што .
onnellinen шчаслівы	Mistä asiasta sinä olet onnellinen? Ад чаго ты такі шчаслівы?
pahoillaan быць засмучаным, (шкадаваць)	Mies oli pahoillaan huonosta käytöksestään . Мужчына шкадаваў аб сваіх дрэнных паводзінах .
riippuvainen залежны	En halua olla riippuvainen kenestäkään . Я не хачу залежаць ні ад каго .
riippumaton незалежны	Haluan elää riippumattomana toisista . Я хачу жыць не залежачы ад усіх іншых .
suuttunut злосны	Miksi olet niin suuttunut sanoistani ? Чаму ты так раззлаваўся ад маіх слоў ?

varma	Olen varma tästä asiasta.
<i>упэўнены</i>	<i>Я ўпэўнены ў гэтай справе.</i>
epävarma	Olen epävarma hänen tulostaan.
<i>няўпэўнены</i>	<i>Я не ўпэўнены, што ён прыйдзе.</i>
väsinyt	Kalle oli vielä matkasta väsinyt.
<i>стомлены</i>	<i>Калле быў усё яшчэ стомлены падарожжам.</i>

Allatiivi (mille – чаму, kenelle – каму?)

ankara	Et saa olla niin ankara itsellesi.
<i>жорсткі</i>	<i>Табе нельга быць такім жорсткім да сябе.</i>
avoin	Hän on aina avoin uusille asioille.
<i>адкрыты</i>	<i>Ён заўсёды адкрыты для новага.</i>
mahdollinen	Opiskelun pitäisi olla mahdollista kaikille.
<i>магчымы</i>	<i>Адукацыя павінна быць даступнай усім.</i>
	<i>Даслоўна: магчымай усім.</i>
rehellinen	Pitää olla rehellinen itselleen.
<i>сумленны</i>	<i>Трэба быць сумленным з самім сабой.</i>
tyypillinen	Tuo asenne on tyypillistä nykyaikalle.
<i>тыповы</i>	<i>Гэта становішча тыповае для нашага часу.</i>
uskollinen	Onko Kari aina uskollinen vaimolleen?
<i>верны</i>	<i>Ці заўсёды Кары застаецца верным сваёй жонцы?</i>
uskoton	Kari ei ole koskaan ollut uskoton vaimolleen.
<i>няверны</i>	<i>Кары ніколі не быў няверным сваёй жонцы.</i>

Illatiivi (mihin? – куды?, да чаго?)

kyllästynyt	Olen kyllästynyt ihan kaikkeen.
<i>надакучаны</i>	<i>Мне абсалютна ўсё надакучыла.</i>
pettynyt	Olimme pettuneitä lomaan.
<i>расчараваны</i>	<i>Мы расчараваныя адпачынкам.</i>
syylinen	Mies oli syylinen tekoon.
<i>вінаваты</i>	<i>Мужчына вінаваты ў зробленым (учынку).</i>
syytön	Mies oli syytön rikokseen.
<i>невінаваты</i>	<i>Чалавек невінаваты ў тым злачынстве.</i>
tyytyväinen	Nainen oli tyytyväinen mieheensä.
<i>задаволены</i>	<i>Жанчына задаволеная сваім мужам.</i>

tyytymätön
незадоволены

Miksi olet niin tyytymätöntä näkemääsi?
*Чаму ты незадоволеная **сваім выглядам?***

Inessiivi – (missä? – дзе?, у чым?)

huolellinen
*старанны,
акуратны*

Mies on hyvin huolellinen **töissään**.
*Мужчына вельмі акуратны ў **(сваёй) рабоце**.*

Ablatiivi – (keneltä? – ад каго?, ад чаго?)

kielletty
забаронены

Tämä elokuva on **lapsilta** kielletty.
*Гэты фільм забаронены **дзецям**.*

Паўсядзённая гаворка Puhekieli

У паўсядзёнай гаворцы назіраецца змена формаў:

1. асабовых займеннікаў **minä** (я), **sinä** (ты), **me** (мы) і **te** (вы):

minä — mä; minun — mun; minulla — mulla; minulle — mulle;
minut — mut; minua — mua jne;

sinä — sä; sinun — sun; sinulla — sulla; sinulle — sulle; sinut — sut;
sinua — sua jne;

me — meidän — meidän;

te — teidän — teidän;

2. некаторых указальных займеннікаў:

tämä (гэты) — tää, tämän — tän;

nämä (гэтыя) — nää

tuo (той) — toi, tuon — ton

noo (тыя) — noi

3. дзеяслова **olla** (быць):

Сцвярдзальная форма

Missä sä oot? Дзе ты ёсць?

Mä oon Senaatin torilla. Я на Сенацкай плошчы.

Адмоўная форма

minä en ole → mä en oo; sinä et ole → sä et oo; te ette ole → te ette oo jne.

Mulla ei oo mitään, entä sulla? У мяне няма нічога, а ў цябе?

4. дзеясловаў **mennä** (ісці); **tulla** (прыходзіць); **panna** (пакласці, паставіць):

mennä		tulla		panna	
menen	meen	tulen	tuun	panen	paan
menet	meet	tulet	tuut	panet	paat

menee	mee	tulee	tuu	panee	раа
menemme	mennään	tulemme	tullaan	panemme	pannaan
menette	meette	tulette	tuutte	panette	paatte
menevät	–	tulevat	–	panevat	–

У загадным ладзе: Tule tänne! — Tuu tänne! (Хадзі сюды!)
і нават Tuura tänne! (Ды хадзі ж ты сюды!)

Апрача таго, у якасці загаднага выразу ўжываецца пасіўная канструкцыя:

Aloitetaan! Пачнём!

Mennään! Хадзем!

Вельмі часта замест займенніка **яны (he)** ужываецца займеннік **ne** з формай трэцяй асобы адзіночнага ліку:

He tulevat. — Ne tulee. Яны прыйдуць.

He antavat. — Ne antaa. Яны даюць.

Форма дзеяслова першай асобы множнага ліку з канчаткам **-mme** замяняецца на пасіўную:

Me sanomme. — Me sanotaan. Мы кажам.

Пытальная часціца **-ko (-kö)** пераходзіць у **-ks**:

Onko sinulla rahaa? — Onks sulla fyrkkaa? У цябе ёсць грошы?

Ovatko he tulleet mökiltä? — Onks ne jo tullu mökiltä? Яны ўжо вярнуліся з лецішча?

ПРЫВІТАННІ

Вітаючыся, кажуць:

Moi! Moro! Morjens! Hei!

Terve

I

РАЗВІТАННІ

Развітваючыся, кажуць:

Moikka! Moido! Moi, moi!

Hei hei! Heippa! Heido! Terkkuja!

Форма развітання Nähdään!

мае канкрэтнае значэнне:

Убачымся!

ЛІТАРАТУРА

Граматычныя дапаможнікі

- Братчикова, Н. Финский язык. — М., 2013.
- Грамматика финского языка. — Москва-Ленинград, 1958.
- Alhoniemi, A., Ikola, O., Rintala, P., Visakanto, K., Nykysuomen käsikirja. — Helsinki, 1971.
- Jönsson-Korhola, H., White, L., Rakastan sinua. Pidätkö sinä minusta? Suomen verbien rektioita. — Jvaskylä, 1990.
- Itkonen, T. Kieliopas. — Helsinki, 1988.
- Karlsson, F. Suomen peruskielioppi. — Jyväskylä, 2006.
- Kenttälä, M. Kieli käyttöön, suomen kielen alkeisoppikirja. — Gaudeamus 2007.
- Kenttälä, M. Kieli käyttöön, suomen kielen jatko-oppikirja. — Gaudeamus, 2007.
- Mullonen, M., Hämäläinen E., Silfberg L. Puhutaan suomea I-II. — Karjala Petroskoi, 1986-1992.
- Nuutinen, O. Suomea suomeksi I. — SKS, 2011.
- Penttilä, A. Suomen kielioppi. — Porvoo-Helsinki, 1957.
- Piiki, A., Väikesalmi, M. Helppoa suomea. — Opetushallitus, 2007.
- Pirkko, L. Suomen kielioppi. — Otava, Helsinki, 2005.
- White, L., Suomen kielioppia ulkomaalaisille. — Helsinki, 2001.

Слоўнікі

- Бірыла, М. Слоўнік беларускай мовы. — Мн., 1987.
- Бирилло, Н., Стецко, П. Руско-белорусский словарь лингвистических терминов, Мн., 1988.
- Гаўрош, Н. Слоўнік эпітэтаў беларускай мовы. — Мн., 1998.
- Клышка, М. Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў. — Мн., 1978.
- Кукконен, О., Лехмус Х., Линдрос И. Финско-русский словарь. — М., 1955.
- Куусинен, М. Русско-финский словарь. — Петрозаводск, 1989.
- Ластоўскі, В. Расійска-крыўскі слоўнік. — Мн., 1990.

Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. — Мн., 2002.

Jarva, V., Nurmi, T. Oikeeta suomee; Suomen puhekielen sanakirja. — Gummerus, 2009.

Nurmi, T. Suomen sanakirja; Opiskelijoille ja ulkomaalaisille. — Gummerus, 2009.

Nyky suomen sanakirja I-III. — Porvoo, 1967.

Nyky suomen sanakirja. — Porvoo, 1979.

Suomalainen fraasisanakirja. — Otava, Helsinki, 1981.

Suomen kielen perussanakirja I-III, Painatuskeskus. — Helsinki, 1990, 1993, 1994.

Vahros I., Scherbakoff A. Suomalais-venäläinen sanakirja. — Porvoo-Helsinki-Juva, 1998.

ЗМЕСТ

Ад аўтара Tekijän esipuhe3

ФАНЕТЫКА FONETIIKKA

Алфавіт Aaakkoset5

Склады і націск Tavut ja paino7

Інтанацыя Intonaatio8

Гармонія галосных Vokaalisointu8

Чаргаванне зычных Konsonanttivaihtelu9

МАРФАЛОГІЯ MORFOLOGIA

Скланенне Taivutus 11

Асновы Vartalot 12

Аснова множнага ліку Monikon alivartalo 15

Склоны Sijamuodot 16

Граматычныя склоны 16

Намінатыў Nominatiivi (nimentö) 16

Партытыў Partitiivi (osanto) 17

Генетыў Genetiivi (omanto) 21

Акузатыў Akkusatiivi (kohdanto) 23

Унутрана-мясцовыя склоны Sisäiset paikallissijat 24

Інесіў Inessiivi (sisäolento) 24

Элатыў Elatiivi (sisäeronto) 24

Ілатыў Illatiivi (sisätulento) 25

Знешне-мясцовыя склоны Ulkoiset paikallissijat 26

Адэсіў Adessiivi (ulko-olento) 26

Аблатыў Ablatiivi (ulkoeronto) 27

Алатыў Allatiivi (ulkotulento) 28

Іншыя склоны Muut sijamuodot 28

Эсіў Essiivi (olento) 28

Транслатыў Translatiivi (tulento) 29

Абесіў Abessiivi (vajanto) 30

Камітатыў Komitatiivi (seuranto)	30
Інструктыў Instruktiivi (keinonto)	31
Прыналежныя суфіксы Possessiivisuffiksit, або Omistusliitteet ..	31
Прыметнік Adjektiivit	34
Ступені параўнання Vertailusteel	34
Вышэйшая (параўнальная) ступень Komparatiivi	34
Найвышэйшая ступень Superlatiivi	34
Скланенне вышэйшай (параўнальнай) і найвышэйшай ступеняў прыметнікаў Komparatiivin ja superlatiivin taivutus	35
Скланенне некаторых груп прыметнікаў	37
Лічэбнікі Numeraalit, або Lukusanat	39
Колькасныя лічэбнікі Perusluvut	39
Множны лік колькасных лічэбнікаў Peruslukujen monikko ..	41
Лічэбнікі для абазначэння гадзін Kellonajat	42
Лічэбныя назоўнікі Numeroiden nimet	42
Парадкавыя лічэбнікі Järjestysluvut	43
Дробавыя лічэбнікі Murtoluvut	45
Даты Päivämäärät	46
Займеннік Pronominit, або Aemosanat	47
Разрады займеннікаў Pronominiryhmät	47
Асабовыя займеннікі Persoonapronominit	47
Указальныя займеннікі Demonstratiivipronominit	47
Пытальныя займеннікі Kysymyspronominit	47
Адносныя займеннікі Relatiiviprinimit	48
Няпэўныя займеннікі Indefiniittipronominit	48
Зваротныя займеннікі Refleksiivipronomini	48
Узаемазваротныя займеннікі Resiprookkipronominit	49
Прыклады скланення і ўжывання займеннікаў Pronominien taivutus ja käyttöä	49
Асабовыя займеннікі Persoonapronominit	49
Зваротныя займеннікі Refleksiivipronominit	50
Узаемазваротныя займеннікі Resiprookkipronominit	51
Указальныя займеннікі Demonstratiivipronominit	53
Адносныя займеннікі Relatiivipronominit	55
Пытальныя займеннікі Kysymyspronominit	56
Няпэўныя займеннікі Indefiniittipronominit	59

Дзеяслоў Verbi, або Teonsana	68
Асновы фінскага дзеяслова Suomen verbin vartalot	69
Спражэнне дзеясловаў Verbien taivutus.	69
Актыў, або Незалежны стан Aktiivi	75
Лады дзеяслова	75
Абвесны лад Indikatiivi (tositapa)	75
Умоўны лад Konditionaali (ehtotapa).	85
Цяперашні час умоўнага ладу Konditionaalin preesens	86
Складаны прашлы час умоўнага ладу перфект Konditionaalin perfekti.	87
Магчымасны лад Potentiaali (mahtotapa)	89
Перфект магчымаснага ладу Potentiaalin perfekti	91
Загадны лад, або імператыў Imperatiivi (käskytapa)	93
Імператыў другой асобы адзіночнага ліку Imperatiivin yksikön 2. persoona (sinä-imperatiivi)	93
Імператыў другой асобы множнага ліку Imperatiivin monikon 2. persoona (te-imperatiivi)	94
Імператыў першай асобы множнага ліку Imperatiivin monikon 1. persoona (me-imperatiivi).	95
Імператыў трэцяй асобы адзіночнага і множнага ліку	96
Imperatiivin yksikön ja monikon 3. persoona	96
Пасіў, або залежны стан Passiivi	97
Ужыванне пасіву Passiivin käyttöä	97
Пасіў цяперашняга часу абвеснага ладу Passiivin indikatiivi, preesens	98
Імперфект пасіву Passiivin imperfekti	99
Пасіў цяперашняга часу ўмоўнага ладу Passiivin konditionaali, preesens.	101
Перфект пасіву ўмоўнага ладу Passiivin konditionaali, perfekti	103
Цяперашні час пасіву магчымаснага ладу Passiivin potentiaali, preesens	103
Перфект пасіву магчымаснага ладу Passiivi potentiaali, perfekti	104
Загадны лад пасіву Passiivin imperatiivi	105
Інфінітыў Infinitiivit або nimitavat.	105
I інфінітыў I infinitiivi	105

II інфінітыў II infinitiivi	106
III інфінітыў III infinitiivi.	107
IV інфінітыў IV infinitiivi	109
V інфінітыў V infinitiivi.	110
Дзеепрыметнікі Partisiipit, або laatumat	110
Дзеепрыметнікі незакончанага дзеяння	
Preesens partisiippi eli, або 1. partisiippi.	110
Дзеепрыметнікі закончанага дзеяння, або дзеепрыметнікі прошлага часу perfektii partisiippi, або II partisiippi	111
Дзеепрыметнікі агента Agenttipartisiippi.	112
Прыслоўе Adverbi, або Seikkasana	112
Віды прыслоўяў	112
Якасныя прыслоўі.	112
Акалічнасныя прыслоўі	113
Прыслоўі спалучэння/падзялення дзеяння	114
Ступені параўнання прыслоўяў Adverbien vertailuasteet	115
Прыназоўнік і постназоўнік Pre- ja postpositiot, або Etu- ja jälkisanat	117
Прыназоўнікі з генетывам Prepositiot genetiivin kanssa.	117
Прыназоўнікі з партытывам Prepositiot partitiivin kanssa.	118
Постназоўнікі з генетывам Postpositiot genetiivin kanssa	118
Постназоўнікі з партытывам Postpositiot partitiivin kanssa	120
Злучнік Konjunktiot, або Sidesanat	121
Часціца Liitepartikkelit	122
Выклічнік Interjektiot, або Huudahdussanat	123
СЛОВАЎТВАРЭННЕ SANANMUODOSTUS	125
СІНТАКСІС LAUSEOPPI	128
Дадатак 1	130
Дадатак 2	133
Дадатак 3	149
Дадатак 4	152
ЛІТАРАТУРА	154

Даведачнае выданне

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

Лапатка Якуб

**КАРОТКАЯ ГРАМАТЫКА
ФІНСКАЙ МОВЫ**

Рэдактар *У. М. Булаўскі*
Стыль-рэдактар *Р. І. Шастак*
Адказы за выпуск *Ул. М. Сіўчыкаў*

Падпісана да друку 03. 05. 2017.
Фармат 60×84/16. Папера афсетная. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. ____ . Ул.-выд. арк. 6,12.
Наклад 400 ас. Замова ____ .

Індывідуальны прадпрымальнік Сіўчыкаў Уладзімір Мікалаевіч.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/325 ад 24.04.2014.
Пр. Незалежнасці, 72–12, 220012, Мінск.
siuchykau@gmail.com

Надрукавана ў друкарні ТАА «Паліграф».
Вул. Кнорына, 50, г. Мінск.

Ліц. №02330/466 ад 21.04.2014 г.

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

ISBN 978-985-7030-30-9

9 789857 030309

Р. Р. ЖАНАНОВ

ПОТКВАСА ГРАМАТИКА

ДИСКВАЊ МОББИ

